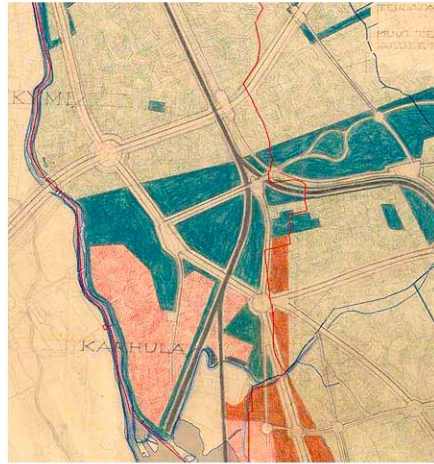
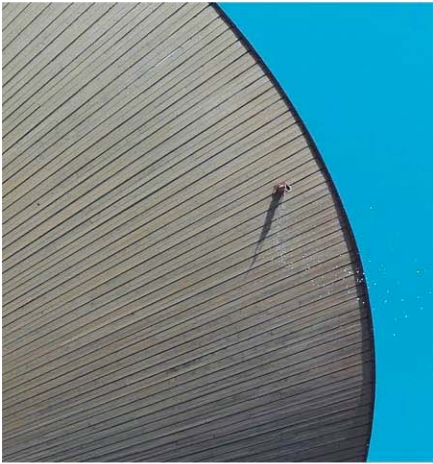

RAKENNETTU KULTTUURIYMPÄRISTÖ

Karhulan keskustan OYK 10.3.2020

SISÄLLYSLUETTELO

RAKENNETTU KULTTUURIYMPÄRISTÖ

1. KYLÄ, KAUPPALA, KAUPUNGINOSA

- 1.1 Maan ja meren liitto
- 1.2 Taloista kyliksi
- 1.3 Teollisuuden läpimurto
- 1.4 Tehtaan varjossa
- 1.5 Puusta betoniin
- 1.6 1950-luku
- 1.7 1960-luvulta huomiseen
- 1.8 Suojelukaavat Karhulassa
- 1.9 RKY
- 1.10 Kansallinen kaupunkipuisto

2. OSA-ALUEET

- 2.1 Karhulanniemen teollisuusalue
- 2.2 Työläiskaupunki
- 2.3 Karhulan Hovi
- 2.4 Keskusta
- 2.5 Palvelualue
- 2.6 Pajamäenkadun alue
- 2.7 Urheilukenttä ja jokilaakso
- 2.8 Kymin kirkon ympäristö
- 2.9 Raitit
- 2.10 Malminki

3. SUOJELUKOhteET

- rky, Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
- ma, Rakennushistorian tai kaupunkikuvan kannalta arvokas alue
- sr, Rakennussuojelukohde
- srE, Suojeltavaksi esitetty rakennus
- s, Merkittävä rakennus

RAKENNETTU KULTTUURI- YMPÄRISTÖ

Karhulan keskustan osayleiskaavan (Y25) laatiminen käynnistyi vuoden 2018 lopussa. Yleiskaava on kaupungin laatima yleispiirteinen maankäytön suunnitelma, joka ohjaa asutuksen, palvelujen, työpaikkojen ja virkistysalueiden sijoittamista sekä niiden välisten yhteyksien järjestämistä. Kaava laaditaan oikeusvaikutteisena ja se ohjaa yksityiskohtaisempaa maankäytön suunnittelua sekä asemakaavoitusta.

Karhulan alueella yleiskaavoituksen keskeisinä tavoitteina on elävä ja vetovoimainen keskusta, toimiva palvelu- sekä liikenneverkko sekä hyvän seudullisen sijainnin hyödyntäminen. Tavoitteiden asettamisessa asukkaat sekä paikalliset yritykset ja toimijat ovat olleet keskeisessä asemassa.

Osayleiskaavatyön yhteydessä laaditaan useita selvityksiä, joiden avulla muodostetaan kuvaa olevan ympäristön ja yhdyskunnan olosuhteista. Yksi selvitettävistä aiheista on rakennettu kulttuuriympäristö. Selvitys pureutuu paitsi rakennuskantaan, myös ympäröivään kaupunkitilaan ja maisemaan sekä näiden lisäksi edellisten sisältämään sosiaaliseen, kulttuuriseen sekä historialliseen kerrokseen. Karhulan alueen kehitystä arvioidaan selvityksen kolmessa eri osassa. Ensimmäinen osa käsittelee Karhulan alueen historiaa sekä kaupunkirakenteen ja kaupunkikuvan kehittymisestä nykyiseen asuunsa. Toisessa osassa arvioidaan kymmenen eri osa-alueen ominaispiirteitä. Kolmantena osana on rakennuskulttuurikohteiden luettelo. Luetteloon on koottu olemassa olevat eri tavoin suojellut ympäristöt sekä rakennussuojelukohteet. Näitä täydentämään on esitetty joukko uusia kohteita. Luetteloon valitut uudet kohteet eivät yleiskaavoitusprosessissa saa suojelustatusta vaan yleiskaava ohjaa myöhemmin laadittavia asemakaavoja. Asemakaavojen laatimisen yhteydessä nyt luetteloitujen kohteiden merkittävyyttä arvioidaan yksityiskohtaisemmin.

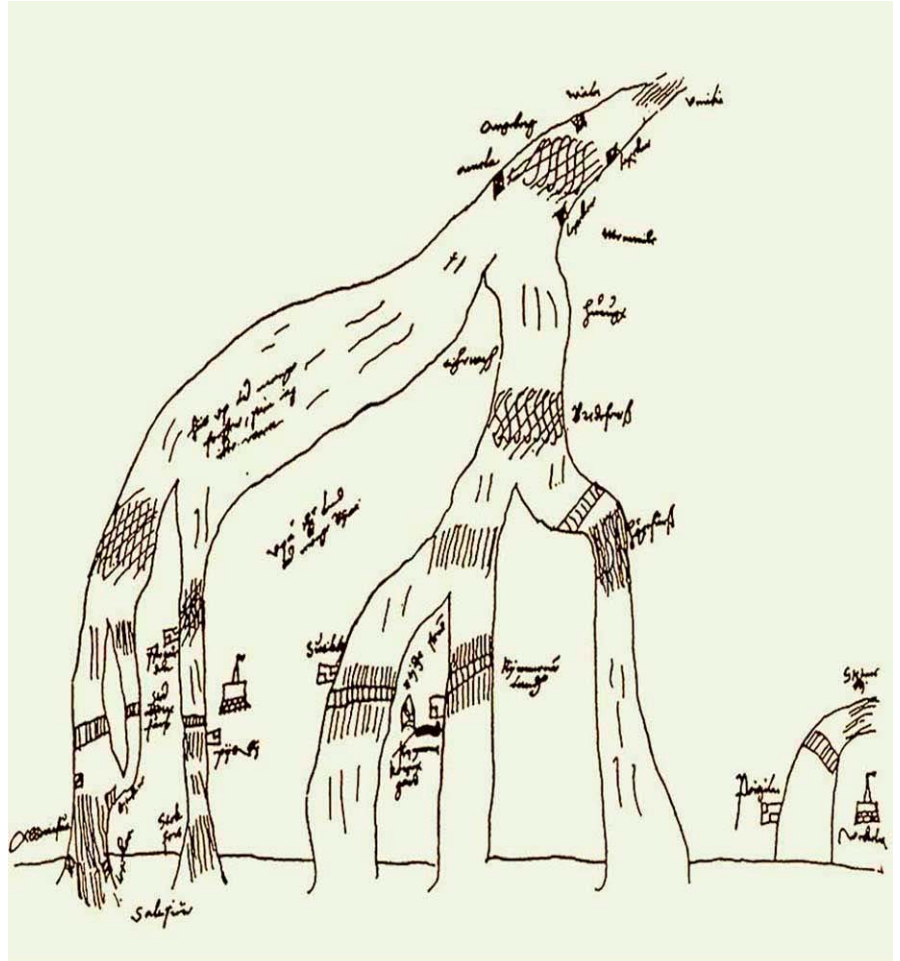
Selvityksen laatijana on toiminut kaavoitusarkkitehti Jarkko Puro. Rakennetun kulttuuriympäristön selvitys on laadittu yhteistyössä Kotkan kaupungin ja Kymenlaakson museon sekä museoviraston kanssa.

1. KYLÄ KAUPPALA KAUPUNGINOSA

1.1 MAAN JA MEREN LIITTO

Kymijoen suulla, paikassa, jossa suuri rantatie ylittää Kymijoen, on juuret syvällä Suomen kulttuurihistoriassa. Alueella on ollut vilkas kauppapaikka, valtakunnan raja, kirkonkylä, toimeliaisuutta pihisevä teollisuustaaajama, yksi maan suurimmista kauppaloista sekä nykyisen Kotkan kaupungin pohjoinen keskus, Karhula. Alueella on liikkunut satunnaisesti matkalaisia, metsästäjiä, kauppamiehiä ja sotajoukkoja tuhansien vuosien ajan. Pysyvä asutus alueelle asettui risti-retkien aikaan 1100-1200 luvulla.

Suuri rantatie oli aikanaan Suomen tärkeimpiä maantieyhteyksiä. Tie kulki tiettävästi jo 1300-luvulla Turusta Viipuriin. Tien varrelle nousivat kievarit, kylät, kirkot, kartanot ja kauppapaikat. Kymijoen tie ylitti Korkeakoskella 12 metriä korkean vesiputouksen yläpuolelta. Joki oli alueella elämän virta. Se toi ravintoa, sitä pitkin kuljetettiin kauppavaraa ja se oli myös perusedellytys teollisuuden syntymisessä alueelle. 1300-luvulla Ruotsin kruunun oikeuksia puolustamaan perustettiin Kyminkartano. Kartanon toimesta rakennettiin 1563 ensimmäinen vesisaha Korkeakosken putouksen partalle. Korkeakosken uoman äärellä sijaitisi myös kruunun laivanveistämö 1500 - 1600-luvulla.

Jaakko Teitin kartassa vuodelta 1556 on kuvattu Kymijoen suistoalue Ahvenkoskelta Vehkalahdelle. Kosket sekä suuren rantatien sillat on kuvattu tarkasti omille paikoilleen. Itäisimpänä Vehkalahden kirkko sekä Alisen Viipurintien silta. Kymijoen itäisin haara, Korkeakoski sivuaa Karhulaa.

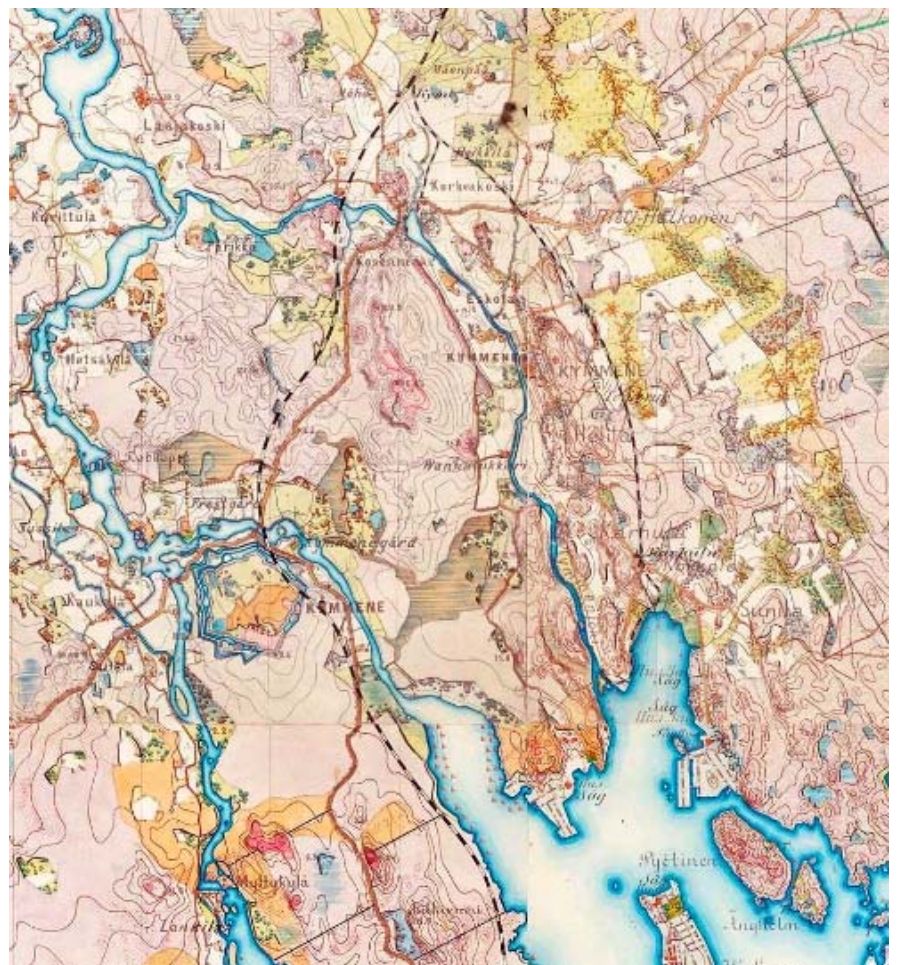
Alemmassa kuvassa vielä vapaana kuohuva 12 metrinen Korkeakosken putous 1700-luvun lopulta. (kuvat: Museovirasto / T.A. Amatus, Finna)

1.2 TALOISTA KYLIKSI

Kymin pitäjä itsenäistyi Vehkalahdesta 1642. Karhulan alueella kehitys alkoi 1700-luvun alussa, kun Hovinsaaren pohjoisosassa ollut hirsikappeli jouduttiin korvaamaan uudella. Uusi kirkko rakennettiin Korkeakosken jokihaaran rannalle hiekkaharjun päälle vuonna 1720. Purjehduskelpoisen joenhaaran rannalla kirkko oli myös taajaan asutun saariston asukkaiden saavutettavissa. Kirkon uusi sijainti sai aikaan asuinkeskittymien syntyminen alueelle. Kirkon eteläpuolelle, nykyisen Karhulan keskustan alueelle rakennettiin Kymin kirkkoherran pappila. Sen ympärille syntyneen Heligbyn (Pyhäkylä) nimi muuntui myöhemmin kansan suussa Heliläksi. Kirkon pohjoispuolella Eskolan tilan alueella sijaitseva apupappila, eli kappalaisen virkatalo. Korkeakoskelta etelään lähtevä tieyhteys (nyk. Karhulantie) yhdisti nauhamaista kyltien ketjua.

Yllä ote senaatin kartasta vuodelta 1855. Kartassa näkyy Suvorovin Kyminlinna sekä saarelta toiselle kulkeva suuri rantatie. Kyminkirkon pohjoispuolella kappalaisen pappila KirkGård (KIGd). Helilään (Heligby) on merkitty Kirkkoherran pappila PrästGård (PrGd).

Alemmassa senaatin karttaotteessa 1875 on kuvattu Korkeakoskelta etelään kulkeva Karhulantie sekä Kotkaan ja Karhulanniemelle kulkeva rautatie asemineen. Merkittynä sahat Jumalniemeen, Hietaseen, Karhulanniemelle ja Sunilaan. (kuvat: Kansallisarkisto)

1.3 TEOLLISUUDEN LÄPIMURTO

Välillä hiljaiseloa elänyt ja välillä sodan jalkoihin jäänyt yhteisö koki kenties suurimman mullistuksensa 1800-luvun puolivälissä sahateteollisuuden läpimurron seurauksena. Verotuskäytännön muuttuminen ja höyrysahojen salliminen mahdollistivat puunjalostusteollisuuden ennen kokemattoman nousun. Uitto-kelpoinen Kymijoki yhdisti Keski-Suomen lähes ehtymättömiä puuvarantoja sekä rannikolla sijaitsevia satamiksi kelpaavia suojaisia ja syviä merenlahtia. Puun kuljettamisen ohessa joki tuotti teollisuuden kipeästi tarvitsemaa energiaa. Muutamassa vuodessa kohosi teollisuuskeskus ennätysvauhdilla Kymijoen suistoon sekä lähisaarille.

Kesällä 1873 siirtyi William Ruth Viipurin tullijohtajan toimesta Kotkan eri sahojen muodostaman uittoyhdistyksen johtoon. Hänen voidaan katsoa käynnistäneen suurteollisuuden Karhulan alueella. Ruth oli oppinut, kielitaitoinen ja upseerinurallaan tottunut kurinpitäjä. Ruth osti 1881 Knut Hjalmar Casselin muutamaa vuotta aikaisemmin perustaman kitukasvuisen sahan Karhulanniemen eteläisimmästä kärkeästä. Hiukan myöhemmin Ruth perusti Korkeakoskelle suuren puuhiomon. Ruth kehitti tuotantolaitosten ketjun, jossa osat ruokkivat toinen toisiaan. Lasitehdas käytti uuden lämmityksessä puunjalostuksesta yli jääneet sahatätteet ja kone-

paja rakensi muun teollisuuden tarvitsemat laitteet. Suunnitelman toteuttamiseksi tarvittiin vielä tilitehdas sekä vesivoimalaitoksia. Ruthin toimesta Karhulaan rakennettiin myös kapearaiteinen pistoraide Kymin asemalta Karhulanniemen eteläkärkeen. Pienellä pääomalla Ruth nostatti Karhulaan yhden maan suurimmista teollisuuskeskittymistä.

Casselin saha Karhulanniemellä 1900-luvun alussa. Saha käynnistyi 1874 Casselin toimesta, mutta siirtyi William Ruthille 1881. Myöhemmin rakennettiin uusi saha ja vanha muutettiin höyläämöksi. Kyseisestä rakennuksesta voidaan katsoa alkaneen teollisuuden aikakauden Karhulassa.

Alemmassa kuvassa on Karhulan alueen seudullinen suunnitelmakartta vuodelta 1926. Karttaan on merkitty toteutuneet sekä suunnitellut rakennushankkeet. Toteutumatta jäivät mm. Kirkkorakennus Rauhalaan, Klubitalo Viirinmäen laelle sekä suuri julkinen rakennus urheilukenttineen Karhunkadun varteen. Casselin Sahaniemessä sijainnut saha ympäröitynä kartassa. (kuva: tuntematon)

Kuvassa ylhäällä 1880-luvun maisemaa Korkeakosken jokihaaran rannalta. Kuva otettu etelän suuntaan nykyisen moottoritien kohdalta. Kuvassa näkyy 1850-luvulla rakennettu Karhulan tilan päärakennus.

Rakennus korvattiin uudella William Ruthin toimesta 1887-1892. Keskimmaisessä kuvassa Karhulan Hovi uudistettuna 1800-1900-lukujen taitteessa. Karhulan Hovi oli paitsi tehtaanjohtajan asunto, myös tilakeskus, viljelysmaineen ja tuotantoeläimineen. Pihapiirissä oli rakennuskantaa runsaasti nykyistä enemmän mm. kookkaita talleja sekä muita talousrakennuksia. Hovin pihan avokuistilta lähti viivasuora tie, joka päättyi Sahaniemeen sahalaitoksen ovelle. Johtaja oli symbolisesti aina läsnä. Kuvassa Hovin katon yläpuolella hämmöttää Korkeakosken teollisuuslaitokset. Oikealla horisontissa kohoaa Kyminkirkon vaalea torni. Talot ja asuin-keskittymät seuraavat jokiuomaa molemmilla rannoilla nauhamaisina kylien ketjuina.

Alimassa kuvassa nykyinen William Ruthin katu 1900-luvun alussa. Kadun varren hirsirunkoiset rakennukset ovat 1800-luvun lopulta. Rakennuksissa oli asuntojen lisäksi liiketiloja, leipomo sekä sekatavarakauppa. Kadun eteläpäästä alkoivat teollisuuden laitokset. Pohjoispäässä sijaitseva alueen liikenteellinen solmukohta -Kolmikulman aukio. Aukion tuntumassa sijaitsivat linja-autosekä rautatieasemat. (kuvat: postikortteja 1800-luvulta / Emil Suhonen)

1.4 TEHTAAN VARJOSSA

Karhulan alueella ei itsessään ollut tarpeeksi työvoimaa tehdasta varten, joten ihmisiä piti tuottaa muualta. Työntekijöiden saamiseksi ja pitämiseksi paikoillaan täytyi tehtaan kyetä osoittamaan myös asuntoja. Teollisuusrakennusten ohessa rakennettiin alueelle toistasataa työläis- ja virkailija-asuntoa sekä lisäksi konttori- ja talousrakennuksia. Tehtaan kehityksen myötä myös ympäröivä kylä kehittyi nopeasti. Vuonna 1880 oli asukkaita ollut 65, mutta 30 vuotta myöhemmin heitä oli jo lähes puolitoista tuhatta.

Asuntoja rakennettiinikin samanaikaisesti tehdaslaitosten perustamisen yhteydessä ”oman” tehtaan välittömään läheisyyteen. Ruthin suuren rakennusvaiheen aikana (1888 - 1893) tehdasalue laajeni pohjoiseen. 1893 alueella sijaitsi sahojen lisäksi, konepaja, valimo, lasitehdas, tiilitehdas, Ruthin 2-kerroksinen kartanorakennus, kansakoulu sekä 48 työväen asuinrakennusta. Vuoden 1915 tienoilla mainitaan tehtaiden läheisyydessä olleen kaikkiaan noin 250 rakennusta, joista asuinkäytössä oli noin 70. Ruthin kuoleman seurauksena siirtyivät Karhula osakeyhtiön osakkeet 1915 A. Ahlström Oy:n hallintaan.

Tehdas oli 1900-luvun alussa koko järjestäytyneen maailman kuva. Yhtiö antoi työtä, järjesti asuminen, huolehti terveydenhuollosta, sosiaalihuollosta ja perheiden viihtymisestä sekä harrastuksista.

Tehtaan edesauttamana rakennettiin koulu jo 1800-luvun puolella sekä kunnallinen sairaala Viirinmäelle.

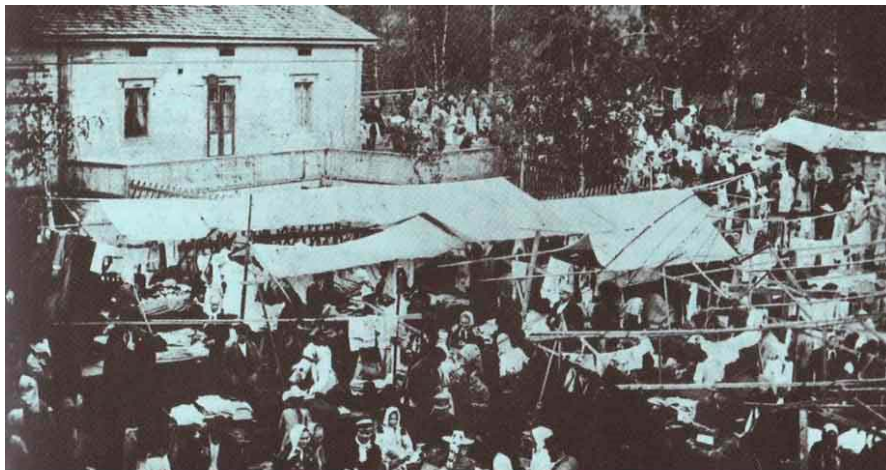
Kymin ja Kotkan liittäminen toisiinsa oli esillä jo 1949, mutta lopulta Kymin teollisuustaaajamista päätettiin muodostaa Karhulan kaupala vuonna 1951, maaseutukylien jäädessä edelleen maalaiskunnaksi. Kauppalaan liitettiin Kymin kunnan keskeiset alueet; Helilä sekä Karhulan niemen, Sunilan ja Korkeakosken teollisuusalueet. Kauppala sai nimensä Karhulan niemen teollisuusalueesta, jonka nimi puolestaan periytyi Helilän kylässä olleen Kymin kartanon alaisen Karhula nimisen ratsutilan nimestä (1790-luvun kartassa Karaula, Bosnian kielellä vartiotorni).

Työn lisäksi yhtiö huolehti työntekijöistään sekä heidän hyvinvoinnistaan ja sivistyksestään. Ylemmässä kuvassa oleva koulu rakennettiin Karhulan niemelle 1881 yhteisön lapsia – tulevia insinöörejä ja maistereita sivistämään. Rakennus siirrettiin 1900-luvun alkupuolella Rauhalaan koulurakennukseksi. Nykyisin rakennuksessa toimii päiväkotia.

Alempana Arvo Valleman johtama tehtaan orkesteri ilmeisesti 1940-luvulta. (kuvat: tuntematon)

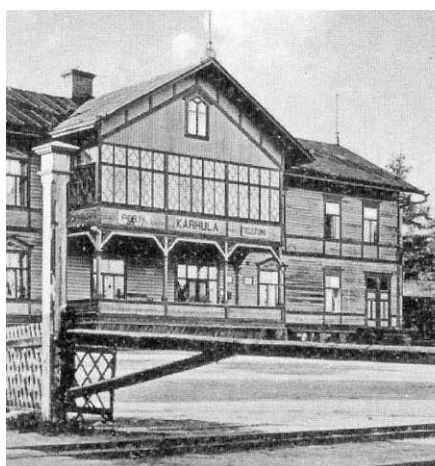
1900-luvun alkupuolella alueen keskusta sijaitsi luontevasti tehtaanportin tuntumassa Kolmikulmassa sekä kunnallisten palveluiden osalta Eskolan kylässä. Kuvassa vanha kauppatori 1900-luvun alussa Kolmikulman alueella. Tori sijaitsi ensin Kokkolankadun länsipäässä ja myöhemmin nykyisen Sudenkadun ympäristössä.

Keskimmäisessä kuvassa Kolmikulma 1930-luvulla. Nimensä mukaisesti kolmionmuotoinen aukio syntyi kolmen tien risteykseen. Tiet johtivat tehtaalle sekä Korkeakosken ja Sunilan suuntiin. Aukiosta muodostui 1900-luvun alkupuolen ajaksi alueen liikenteellinen keskus. Aukion reunoilta lähtivät linja-autot Korkeakoskelle ja Kotkaan taksien päävystäessä omia kyytejään.

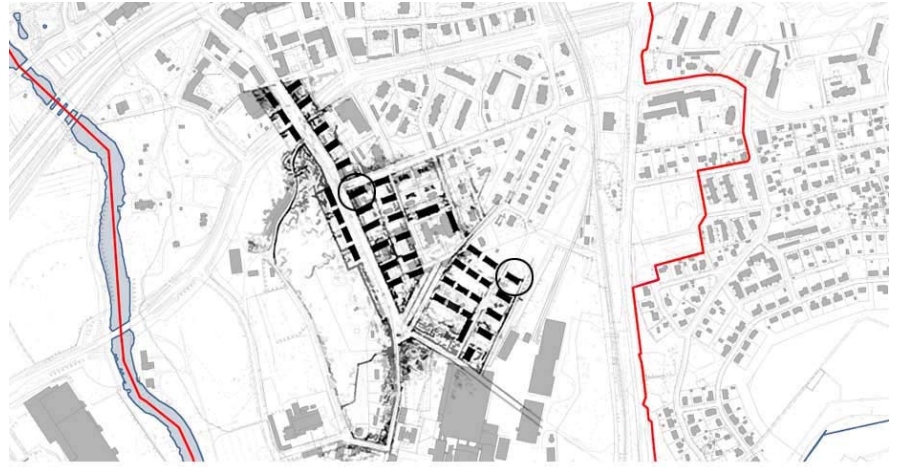
Aukion tuntumassa sijaitsi myös Karhulan rautatieasema Kymin asemalta teollisuusalueelle rakennetun pistoraiteen varrella. Alhaalla vasemmalla alkuperäinen asemarakennus. Aseman tuhouduttua tulipalossa 1916 se korvattiin klassistisella rakennuksella V. ja I. Thomé (keskellä). Myöhemmin rakennuksessa toimi yhtiön virkailijakerho. Rakennus purettiin 1900-luvun lopulla. Viimeiseksi asemana toiminut rakennus oikealla. Se oli siirretty Ruotsinpyhtään Palosaaresta, jossa rakennus oli toiminut 1800-luvun lopulla toimineen Ahlströmin sahan konttorina. (kuvat: Ahlström / tuntematon)

1.5 PUUSTA BETONIIN

1930-luvun lopulla Helilän kylän kohdalle joen yli rakennettiin silta. Uusi itä-länsi- suuntainen tieyhteys muutti yhteisön painopistettä ja vähitellen keskusta alkoi kasvaa Karhulantien sekä uuden valtatie risteyksen tuntumaan. Kolmikulmasta keskustapalvelut siirtyivät lähemmäs uutta keskusta-alueita Karhunkulmaan. Karhunkulman uusiin modernia aikaa heijasteleviin liikerakennuksiin sijoittui kauppojen lisäksi ravintola, pankki sekä hotelli. Helilään siirtyi myös Kymin kunnan palveluita Eskolan kylästä. Karhulanniemen tehdasta ympäröivä vyöhyke profiloitui keskustan sijaan asumiseen sekä teollisuuden reservimaaksi. Korkeakoskella ja Eskolassa liikenne väheni merkittävästi etelämmäs rakennetun uuden sillan myötä.

Karhulan uudeksi keskustaksi kasvanut Helilä alkoi muuttaa kasvojaan 1900-luvun puolivälissä puukylästä ajan hengen mukaiseksi kivi-keskustaksi. Alvar Aalto laati yhtiön toimesta kaavasuunnitelman keskustan eteläiseen osaan 1937. Suunnitelma sijoittuu lähinnä Karhulantien varteen ja ulottuu Kolmikulmasta keskustaan saakka. Suunnitelma ei juurikaan huomionnut olevia rakennuksia, vaan alue olisi käytännössä rakennettu uudelleen suurten kaupunkitalojen rivistöillä. Vain muutama rakennus ehdittiin rakentaa Aallon kaavasuunnitelman mukaan ennen sodan syttymistä.

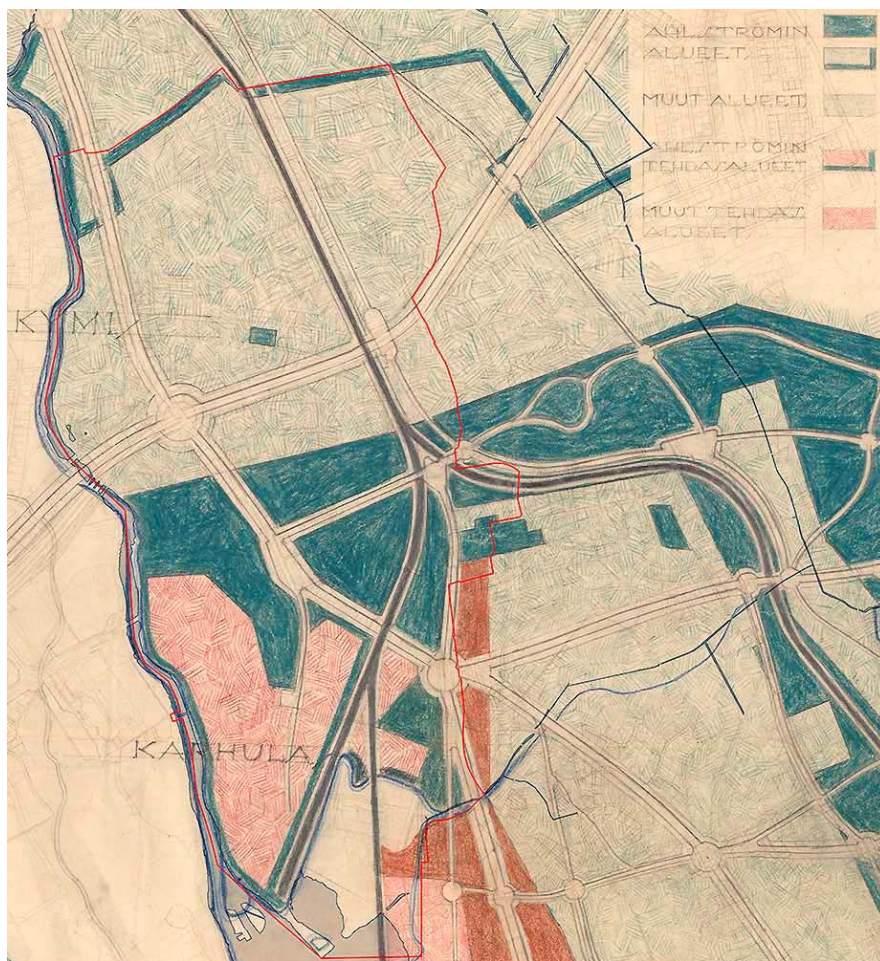
Aalto laati A. Ahlström Oy:n toimeksiannosta eteläiseen Karhulaan aluesuunnitelman 1937. Se mukailee samaan aikaan suunniteltua ja toteutunutta Helsingin Olympiakylää. Olympiakylän yleissuunnitelmasta vastasivat arkkitehdit Aalto, Ekelund, Englund, Jägerroos ja Välikangas. Kuten Olympiakylässä, olisi Karhulan suunnitelma toteutuessaan ryhmitellyt kolmikerroksiset lamellitalot funktionalismin hengessä kurinalaisiin riveihin, päädyt kadulle päin. Kumpikin suunnitelma huomioi ympäröivän luonnon ominaispiirteitä, mutta oleva rakennuskanta katsottiin väistyväksi. Sodan syttyminen lienee merkittävin syy, Karhulan funkiskaupungin-osahankkeen kariutumiseen. Aallon suunnitelmasta ehdittiin toteuttaa vain muutama rakennus (ympyröityinä kartassa), Aallon itsensä suunnittelema PYP:n liike- ja asuinrakennus Karhunkulmassa (alla) sekä kolmikerroksinen asuinrakennus Shanghai. (kuvat: Alvar Aalto museo / A. Pietiläinen 1940, Finna / Museovirasto)

Viereisessä kartassa Aallon Karhulaan 1940-luvun alussa laatima regionaali-kaava. Kaavassa pääosaa näyttelee laajojen aluevarausten sekä liikenneverkkojen yhteensovittaminen. Erityistä painoarvoa on annettu teollisuuden tarvitsemille liikenneväylille sekä tilatarpeelle. Ratayhteys on piirretty Karhulanniemen lisäksi myös Itärantaan.

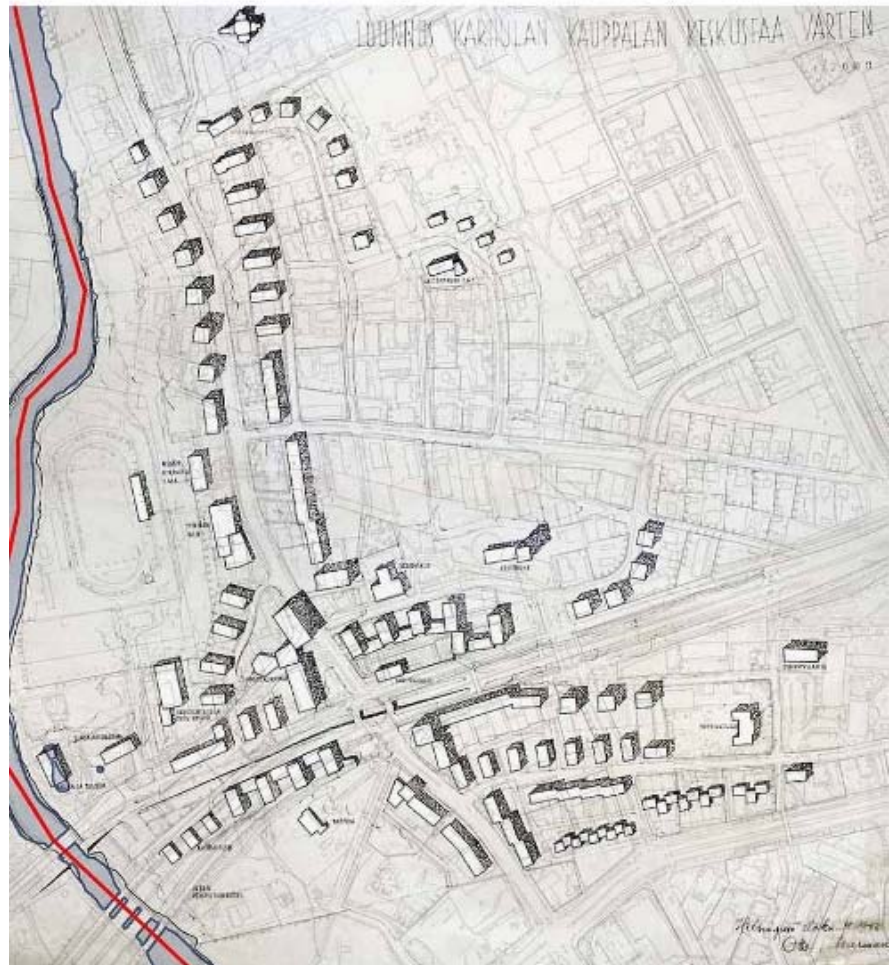
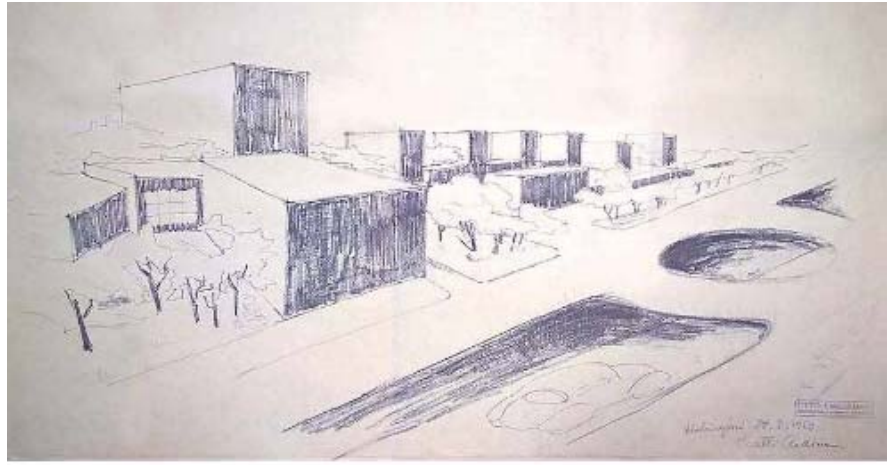
Suuret suunnitelmat antoivat vielä odottaa itseään Karhulan kylänraitilla Helilän kylässä. Kuvassa vasemmalla Karhulantietä etelään. Kuvassa kadun päässä hämmöttävät uutta kivi-kaupungin aikaa edustavat KOP:in sekä PYP:in pankkirakennukset.

Sota-aikana työmiehiä tarvittiin rintamalla. Karhulan tehtaiden toiminta liittyi kansalliseen huoltovarmuuteen, eikä niiden toiminta saanut vaarantua. Korvaavaa työvoimaa tehtaiden pyörittämiseen saatiin mm. irtolaisista sekä vangeista. Alimassa kuvassa Rauhalan koulun ja radan välissä olleen naisten rangaistussiirtolan parakkeja. Hämeenlinnasta siirretyt naisvangit suorittivat rangaistustaan työskentelemällä viereisellä lasitehtaalla. Sodan jälkeen parakit purettiin tai siirrettiin mm. tehtaan kesänviettopaikoille vuokramökeiksi. Paikalla olleista rakennuksista kaksi viimeistä purettiin 1980-luvulla. Pohjoisempänä ollut parakki toimi viimeiseksi askartelupajana ja eteläisempi paikalla olleen luistinradan luistimien vaihtotilana. (kuvat: Alvar Aalto museo / E. Suhonen / tuntematon)

1.6 1950-LUKU

Kauppalan ensimmäistä yleiskaavaa palkattiin laatimaan Otto-livari Meurman 1950-luvun alussa. Tavoitteena oli koota Karhulantien varren kylätaajamien ketju yhtenäiseksi kauppalaksi, jonka liikekeskus sijaitsi Helilässä valtatie sekä Karhulantien risteuksen ympärillä. Voimakkaasti kasvaneen ajoneuvoliikenteen johdosta tavoitteli jo Meurman kaavassaan kanjonimaista eritasoliittymää keskustan vilkkaaseen risteykseen. Alun perin Meurman luonnosteli 1950 kauppatorin sekä nyt nähtävissä olevan toria ympäröivän rakenteen valtatie pohjoispuolelle. Suunnitelmassa torin ympärillä valtatie pohjoispuolella sijaitsivat kauppahalli, kauppalantalo, työväentalo, työväenopisto, kirjasto, vesitorni ja linja-autoasema. Vaikka tori toteutettiin Meurmanin asemakaavan 1953 perusteella lopulta valtatie eteläpuolelle, on toteutuneessa rakenteessa useita sommitelmallisia ja mittakaavallisia yhtymäkohtia alkuperäiseen suunnitelmaan nähden. 1950-luvun alkupuolen aikana rakennettiin Karhulan keskustaan se maisema, joka tänäänkin luo kehyksen näkyvissä olevalle rakennetulle kulttuuriympäristölle.

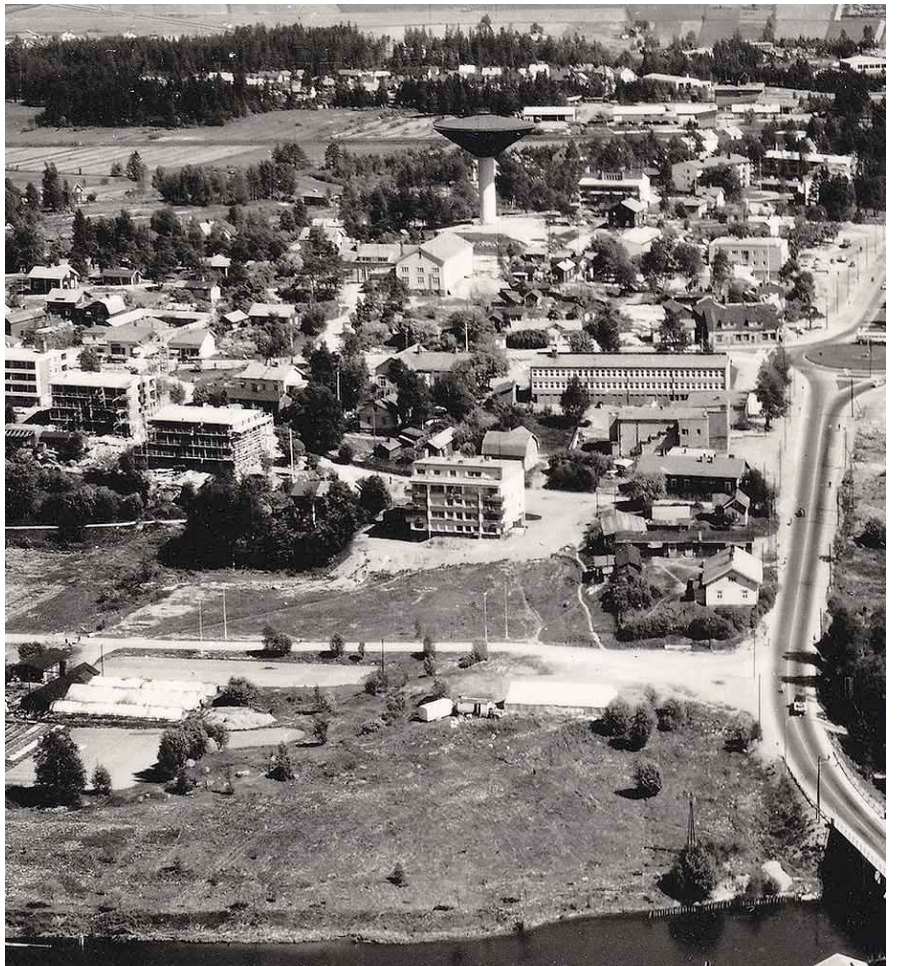
Karhulan keskustan nykyinen rakenne perustuu pitkälti Otto Iivari Meurmanin 1953 laatimaan asemakaavaan. Yllä kuvissa Meurmanin 1950 päivämiä luonnoksia. Ylimpänä Karjalantien (nyk. E18 moottoritie) ja Karhulantien risteys. Valtatie on kaivettu kanjonimaiseen kuiluun ja Helilän kiertoliittymä on nostettu silloille.

Alemmassa kuvassa karttaluonnos alueelta. Tori ja julkinen rakentaminen on sijoitettu valtatie pohjoispuolelle. Ympäröivät asuinalueet muodostuvat lähimmaisista kerrostalonauhoista. Keskustan toinen pääväylä, Rauhalaan johtava yhteys, nykyinen Vesivallintie, hahmottuu nykyisen torin kohdalla itään lähtevänä asuntokatuna.

1950-luvulla keskustaan suunniteltujen uusien rakennusten sommittelussa ei tavoiteltu kaupunkimaisia umpikortteleita, vaan rakennukset sijoittuvat kadun varteen ketjumaisesti toisistaan erilleen. Orgaanisessa sommitelmassa on muistuttaa paikalla olleen kyläyhteisön tavasta rakentaa. 1950-luvulla laaditut suunnitelmat siirsivät keskustan nykyiselle paikalleen. Edellytyksenä muutokselle oli ilmakuva oikeassa alakulmassa näkyvä joen ylittävä Kymninlantien silta.

Asuntorakentaminen sekä julkinen rakentaminen oli 1950-luvulla vilkasta. Puinen pikkukylä muutti ilmeensä betoniseksi muutamassa vuodessa. Keskusta-alueelle nousseet veistokselliset betonirakennukset luovat edelleen Karhulalle sen ominaisen ilmeen.

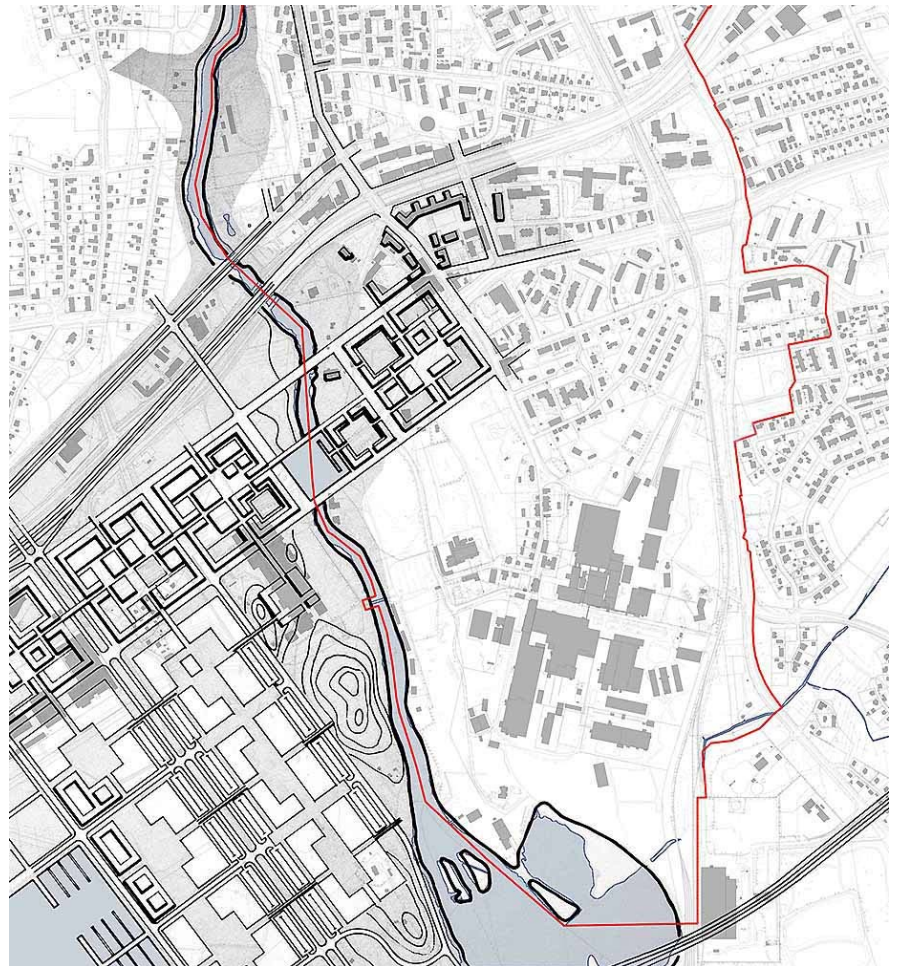
Sodan jälkeen alkanut uusi aika heijastui myös keskustaa ympäröivissä asuinalueissa. Pientaloalueita syntyi mm. Turvalaan, Koivulaan sekä Otsoolaan. Keskustan tuntumaan nousi kerrostalojen ryhmiä mm. Vallesmanninkadulle, Karhulantien varteen sekä tehtaan toimesta Karhunkadun ympäristöön. Kuvissa Turvalan pientaloalue sekä Alvar Aallon suunnittelema lamellitaloja Karhunkadun varrelta 1940-luvun lopulta. Ympäröivät asuinalueet ovat kestäneet aikaa merkittävästi keskustaa paremmin. (kuvat: postikortteja 1960-luvulta / tuntematon)

1.7 1960-LUVULTA HUOMISEEN

Vuonna 1969 laati arkkitehtiprofessori Olli Kivinen Kotkan ja Karhulan alueelle uuden ajan hengen mukaisen yleiskaavan. Kivisen kaava olisi toteutuessaan mullistanut koko nykyisen Kotkan rakenteellisen painopisteen, sillä kaavan mukaan keskusta olisi siirtynyt Jumalniemeen. Uudet tieyhteydet ja sillat olisivat yhdistäneet kaupunginosia ja saaria toisiinsa. Kortteleiden ruudukko olisi ulottunut Jumalniemestä Karhulan keskusta saakka. Kivisen kaavassa vanha kaupunkirakenne sekä osin luonnonolosuhteetkin korvattiin kokonaisuudessaan uudella "Le Corbusiermaisella" kaupungilla, jonka olemusta määrittelivät lähiömäinen rakenne ja autoliikenteen mitoitama maailma. Kivisen kaava ei käytännössä toteutunut Jumalniemen kauppakeskuksen aluetta lukuun ottamatta, vaikka vielä kauppalan ja Kotkan yhdistämisen aikaan 1977 puhuttiinkin uudesta keskustasta Jumalniemessä.

Karhulan kauppala ja Kymin kunta liitettiin Kotkan kaupunkiin virkamiespäätöksellä 1.1.1977. Satojen vuosia vanha kyläyhteisö ja 25-vuotias kauppala muuttuivat Kotkan kaupungin pohjoiseksi kaupunginosakeskukseksi. Alkuun liitoksen näkyvät vaikutukset olivat vähäisiä, mutta vähitellen palvelurakenne köyhtyi ja alueen kehittäminen ja henkisen vireyden ylläpito jäivät paikallisten yrittäjien harteille.

Professori Kivisen 1969 maalaamaa tulevaisuuden maisemaa. Megalomaaniset suurkorttelit peittävät Jumalniemellä -kaupungin uutta keskustaa.

Hiljalleen Karhulan alueen taantumuksellinen olotila muuttui ongelmalliseksi, jonka syvyyttä ovat kärjistäneet ikääntyvä väestö sekä vähentyneet teollisuuden työpaikat.

Karhulan rakennetun ympäristön suurin mullistus tapahtui 1950- ja 1960-lukujen aikana, jolloin vanha kylämäinen puukaupunki korvautui betonikeskustalla ja asfalttiteiden verkostolla. Katalyyttinä toimivat voimakas kasvu sekä yhteiskunnan autoistuminen. 70 vuoden aikana on keskusta-alueen rakennuskanta jäänyt hyvin vähälle huomiolle. Uutuuttaan hohtavat veistokselliset kivalat ovat suurelta osin näivettyneet purkukunnan partaalle osin väärin valintojen, mutta myös välinpitämättömyyden yhteisvaikutuksesta. Nyt keskustan rakennettu kulttuuriympäristö etsii uutta linjaa ja uutta katalyyttiä. Uutta suuntaa voidaan etsiä mm. yleiskaavan ratkaisuista, keskeisestä seudullisesta sijainnista, koulu- ja palveluverkon uudistamisesta sekä puurakentamisen heräämisestä. Muutos parempaan voi kuitenkin tapahtua vain Karhulalaisten itsensä edesauttamana.

Merkittävä maisemallinen ja rakenteellinen muutos Karhulan keskustassa on ollut moottoritien rakentaminen keskustan läpi. Pohjoisempaan kulkeneen kiertotielinjauksen sijaan moottoritie päätettiin rakentaa 1960-luvulla keskustaan kanjonimaiseen kuiluun. Tie sijoittui 1930-luvulla rakennetun valtatie paikalle. Keskustan kahteen osaan jakavan kanjonin rakentamisesta asti on puhuttu sen kattamisesta. Kattaminen vähentäisi melun ja pölyn leviämistä keskustan alueelle, mutta myös palauttaisi keskustan yhtenäisyyden. Kattamisvaihtoehdoista vahvimmin eteni 1990-luvulla kanjonin päälle rakennettava kauppakeskus. Massiivinen rakentaminen ei kuitenkaan olisi tuottanut toivottua yhdistävää vaikutusta kahtia jakautuneeseen keskustaan. 1950- ja 60-luvuilla rakennetut betonipintaiset liiketilat sijaitsivat laajojen autoteiden ja paikoitusalueiden ympäröimänä. Ympäristö on mitoitettu ja rakennut autoistumisen aikakaudella, jolloin ei vielä tunnustettu voimakkaan liikenteen mukanaan tuomia ympäristöllisiä haittavaikutuksia.

Vuodet eivät ole kohdelleet keskustarakennusten luomaa ympäristöä kovin lempeästi. 1950-luvun rakennuskantaa on pidetty yllä vaihtelevasti, mutta ilman suurta kunnianhimoa ympäristön säilyttämiseksi. Suhteellisen ylläpidon seurauksena suuri osa rakennuksista on vajaakäyttöisiä tai kokonaan käyttämättömiä. Kuvassa 2020 puretun Karhulan linja-autoaseman seinää.

Välittömästi keskustan tuntumasta alkavat eri-ikäiset asuinalueet. Alueet ovat rakentuneet varsin yhdenaikaisesti, jonka seurauksena on syntynyt yhtenäisiä, joskin osin monotonisia ympäristöjä. Kuvassa Vesivallintien 1990-luvulla rakentunutta maisemaa.

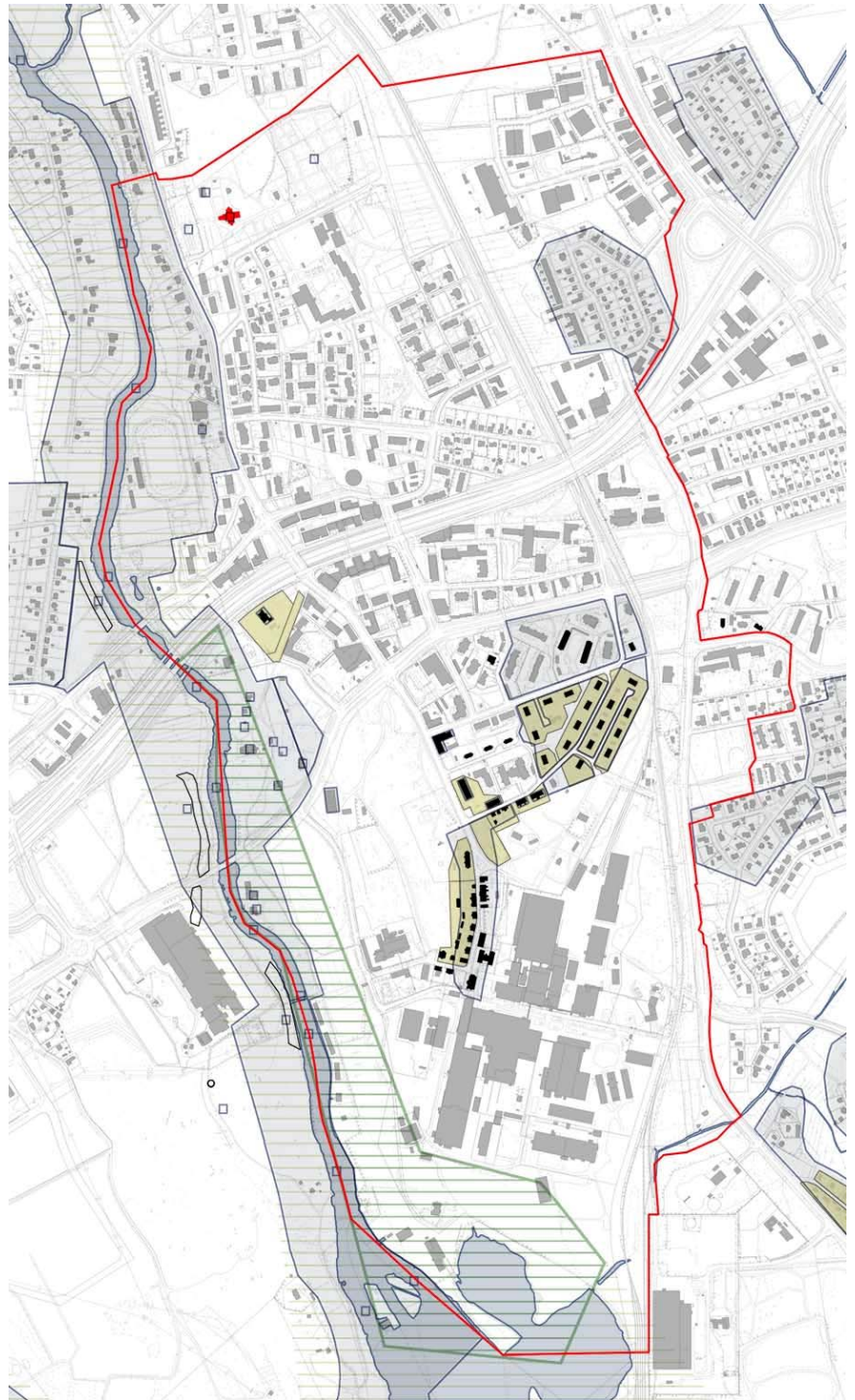

1.8 SUOJELUKAAVAT

KARHULASSA

Ensimmäisen kerran rakennussuojelu Karhulan alueella otettiin esille koko Kotkaa käsittävässä yleiskaavassa vuonna 1986 sekä sitä tarkentavassa Karhulan osayleiskaavassa 1988. Yleiskaavoissa esitettiin suojelutarve Karhulan Hovin, Sudenkadun sekä William Ruthin kadun ympäristöille. 1980-luvun lopulla laadittiin ensimmäinen suojeluasemakaava Karhulaan. Ensimmäiset asemakaavalla suojelut rakennukset sijaitsevat Mällinkadulla sekä Karhunkadun - Sudenkadun alueella.

Ajantasaisessa maakuntakaavassa on koko keskusta-alue, sekä sitä ympäröivät asuin- ja teollisuusalueet merkitty alueiksi, joilla on suojeluarvoja. Korkeakosken joki-laakso on kokonaisuudessaan merkitty maakunnallisesti ja eteläisin osa valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristön tai maiseman kannalta tärkeäksi alueeksi. Joki-laakson alue on merkitty myös alueen uusimpaan yleiskaavaan, Kymijoen eteläosan osayleiskaavaan 2013 arvokkaaksi maisema-alueeksi. Lisäksi osayleiskaavaan on merkitty alueelle useita rakennuskulttuuri-kohteita.

Karhulassa voimassa olevat suojelukaavat. Korkeakosken jokihaara on todettu valtakunnallisesti sekä maakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi sekä maakunta- että yleiskaavoissa. Siniharmaat aluerajaukset asuinalueilla ovat ajantasaisen yleiskaavan merkintöjä /s, alue, jolla ympäristö säilytetään. Yleiskaava edellyttää, että olemassa oleva rakenne sekä puusto säilyvät.

Keltaisella värillä on merkitty ajantasaisen asemakaavan alueet /s, alue jolla ympäristö säilytetään tai /sr, suojeltujen rakennusten korttelialue. Mustalla värillä on merkityt rakennukset, jotka ovat asemakaavalla suojeltuja. Asemakaavalla suojeltuja rakennuksia on nyt laadittavan keskustan osayleiskaava-alueella laskutavasta riippuen reilut 30 kappaletta. Punaisella merkittyä Kymin kirkkoa suojaa kirkkolaki.

1.9 RKY (Lähde: Museovirasto 2009)

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY) on Museoviraston laatima inventointi, joka on valtioneuvoston päätöksellä 2009 otettu maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi rakennetun kulttuuriympäristön osalta. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt edustavat maamme kehitysvaiheita ja ovat historian kuvastajia. On tärkeää, ettei näillä alueilla tapahdu muutoksia tai rakentamista, joka on olennaisesti ristiriidassa alueiden kulttuuriympäristöarvojen kanssa.

Karhulan keskusta-alueella on kaksi RKY-aluetta. Pohjoisempana sijaitsee Kymin kivikirkon alue ja etelässä Karhulanniemellä Karhulan teollisuusympäristö.

Kymin kivikirkko on intendenttikonttorin 1800-luvun puolivälin suunnitelmiin lukeutuva empire-tyylinen ristikirkko. Kirkko on rakennettu Kymijoen Korkeakoskenhaaran itärannalle, korkealle mäntyjä ja kuusia kasvavalle kallioiselle mäelle. Valkeaksi kalkitussa sisäviisteisessä tiilikirkossa on korkea puusta rakennettu länsitorni. Kirkkosalin seinät ovat voimakkaan keltaiset. Sisäviisteiden ikkuna-aukkojen yläpuolella on Aarre Aaltosen kirkon 100-vuotisjuhlaan 1951 tekemät korkokuvat. Getsemane-aiheisen alttaritaulun on maalannut B. Godenhjelm 1865.

Ruskealla aluerajauksella on karttaan merkitty valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. Vihreällä rajauksella kansallinen kaupunkipuisto

Altтарin kookkaat lasiset kyntteliköt ovat lahja Karhulan lasitehtaan työntekijöiltä. 43-äänikertaiset urut on valmistanut tanskalainen urkurakentamo Bruno Christensen & Sonner 1991. Kirkon kelloina ovat Pernajan Forsbyn ruukinkirkkoon 1736 ostetut kellot. Kirkonmäellä on kaksikerroksinen valkeaksi rapattu seurakuntatalo vuodelta 1929. Kirkon alapuolella on 1729 perustettu hautausmaa arvokkaine hautamuistomerkkeineen sekä viime sotien sankarihaudat.

Eteläisempi RKY-alue käsittää Karhulanniemen teollisuusympäristön. Teollisuuslaitokset, ympärille muotoutuneet eri-ikäiset työntekijöiden asuinalueet sekä tehtaankartano muodostavat monipuolisen, eri aikoina muotoutuneen yhdyskunnan. Tehdasalueen vanhimmat rakennukset ovat 1800-luvun lopulta: lasitehtaan savitupa, rautamuottipaja sekä jokirannan tiilinen korjaamo. Vanha konttori, keskusvarasto-koonpanohalli, lampunlasimakasiini, sekä Karl Lindahlin suunnittelema vientipuuhimo ovat 1900-luvun alkupuolelta.

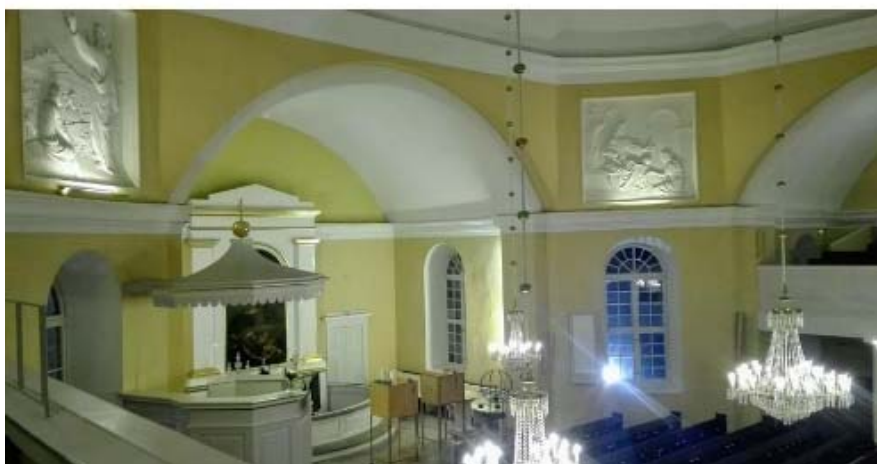
Vanhimmat 1880-luvun työväen asuinrakennukset sijaitsevat William Ruthin kadun, Kolmikulman sekä Sudenkadun ympäristössä. Kaksikerroksiset paanuvuoratut työväenkasarit ovat rakennustekniikaltaan ainutlaatuisia. Karl Lindahlin suunnittelemat neljän perheen asuintalot Sudenkadun alueella ovat 1920-luvulta ja Gunnar Aspelinin suunnittelemat kahden perheen talot Ahmankadulla vuodelta 1945. Karhulan tehtaiden suunnittelijana 1940-luvulla toimineen Alvar Aallon suunnittelema suuri konttori- ja konepajarakennus sekä yksikerroksinen lasivarasto samoin kuin Karhunkadun varrella sijaitseva liike- ja asuinkerrostalo ja ns. Tennistalojen asuinkerrostaloryhmä.

Mm. jokivarsi sekä Kymin kirkko kuuluvat molemmat RKY-alueeseen sekä kansalliseen kaupunkipuistoon.

Teollisuusalueen pohjoispuolella sijaitsee Karhulan Hovi. Kartanon päärakennus kahdeksankulmaisine kulmatorneineen ja verantoineen on saanut nykyisen asunsa 1892 arkkitehti Ricardo Björnbergin suunnitelmien mukaan. Kartanon kivinavetta sijaitsee tien toisella puolella. Lisäksi teollisuusalueen kohdalla Kymijoessa on säilynyt jäänteitä uittolaitteista.

1.10 KANSALLINEN KAUPUNKIPUISTO

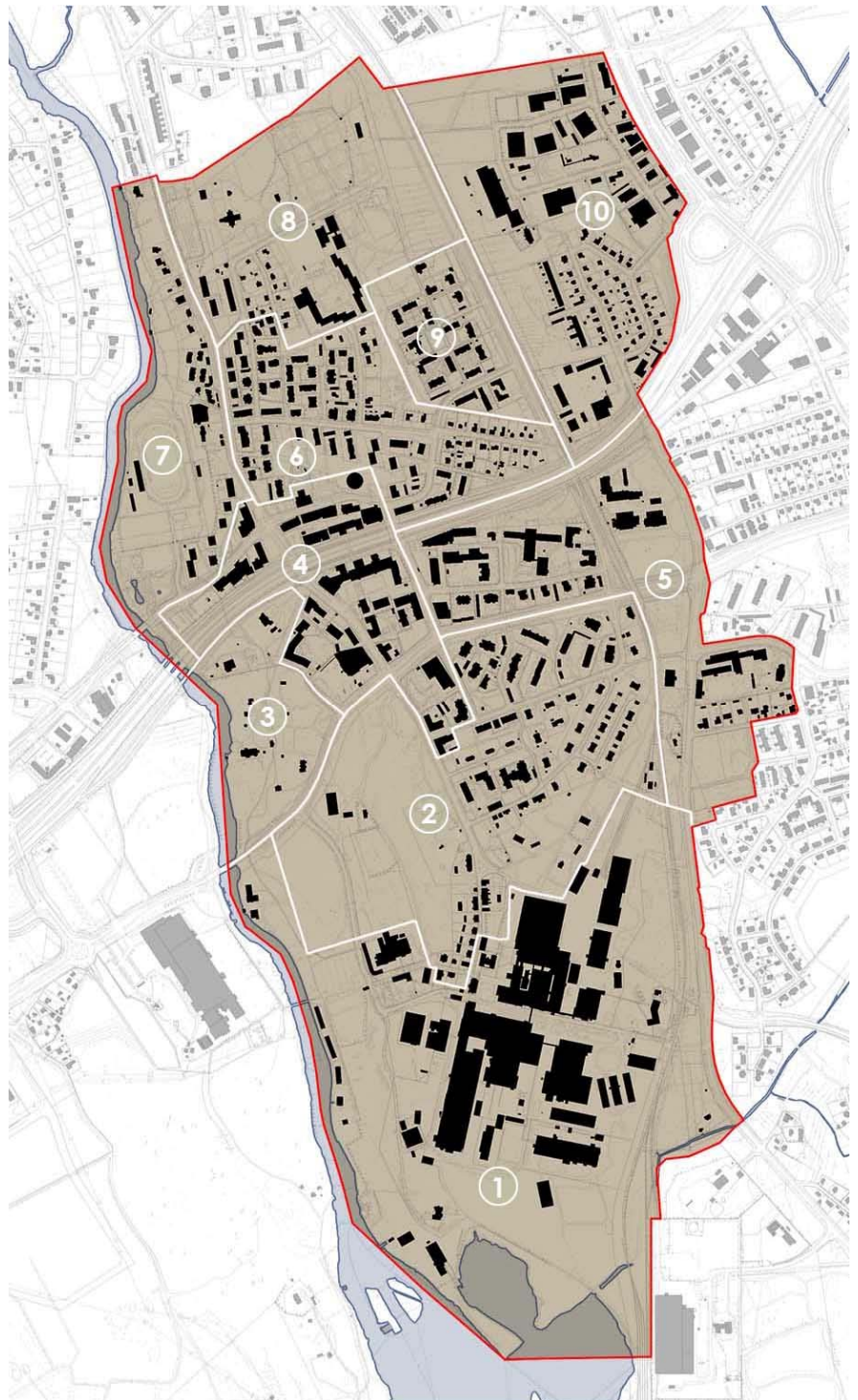
Vuoden 2014 lopulla lainvoiman saanut Kotkan kansallinen kaupunkipuisto pitää sisällään merkittäviä osia Karhulan kulttuuriympäristöstä. Ympäristöministeriön puistostatuksen sisään kuuluu alueen rakennettuja puistoja, luonnonvaraisia metsiköitä, Kymijoen kulttuurimaisemaa, Kymin kirkko ympäristöineen sekä eri aikakausien työväestön asuinalueita. Kaupunkipuistostatus vaalii siihen valittujen alueiden kulttuurihistoriaa ja luontoarvoja aktivoitua samalla alueet kaupunkilaisten virkistäytymiseen sekä hyvinvointiin. Kansallisella kaupunkipuistolla on myös suojelustatus. Puiston perustamispäätöksen yhteydessä on kaupunginvaltuusto hyväksynyt tavoitteen rakennussuojelusta ”Rakennetut kulttuuriarvokohteet” -luetteloon valittujen, puistoon kuuluvien rakennusten osalta. Puistoon kuuluville alueille voidaan sijoittaa uutta rakentamista ja toteuttaa muita ympäristöön vaikuttavia toimenpiteitä, kunhan varmistetaan, että ne eivät vaaranna aluekokonaisuuden arvojen säilymistä.

2. OSA-ALUEET

Karhulan keskustan Osayleiskaavan alue on jaettu 10 osa-alueeseen. Samaa osa-alue jakoa on käytetty rakennetun kulttuuriympäristön selvityksessä. Osa-aluejako perustuu ensisijaisesti alueiden maantieteelliseen sijaintiin, mutta myös toiminnallisiin sekä rakennuskulttuurisiin ominaispiirteisiin.

1. Karhulanniemen teollisuusalue
2. Työläiskaupunki
3. Karhulan Hovi
4. Keskusta
5. Palvelualue
6. Pajamäenkadun alue
7. Urheilukenttä ja jokilaakso
8. Kymin kirkon ympäristö
9. Raitit
10. Malminki

2.1 KARHULANNIEMEN TEOLLISUUSALUE

Alueen pinta-ala n. 80 ha

Asukkaita 0 hlö

Asukastiheys 0 hlö / ha

Rakennuksia 66 kpl

Vanhimmat 1890-l, teollisuusrak..

Uusin 2010, teollisuusvarasto

Rakennettu kerrosala 238 000 k-m²

Aluetehokkuus 0,30

(kuva: Karhulan Teollisuuspuisto Ry)

Ympäristö

Karhulanniemen teollisuusalue sijaitsee aivan Kymijoen suulla, paikassa jossa joki laskee vetensä Sunilanlahden välityksellä Suomenlahteen. Suuri osa alueesta on alavaa entistä jokiuomaa ja vain vaivoin merenpinnan yläpuolella. Teollisuuden jalanjälki on vahva. Suuret rakennusmassat sekä pinnoitetut kentät peittävät maanpintaa lähes kauttaaltaan. Lännessä aluetta rajaa Korkeakosken jokihaara sekä jokilaaksoa nauhamaisesti seuraavat kumpuilevat kalliomuodostelmat. Itäisenä rajana on Karhulanniemen ja Sunilan teollisuusalueita syöttävä yksityinen rautatie. Teollisuusalueen rakennuskulttuuri on monimuotoista ja rikasta. Vierivieressä, sulassa sovussa sijaitsee 1800-luvun tiilirakennuksia ja yli sata vuotta myöhemmin valmistuneita teollisuushalleja. Valtaosaa rakennuksista leimaa teollinen asketismi, mutta joukossa on myös selkeästi tunnistettavia kulttuurihistoriallisten tyyliuuntien edustajia. Yksinomaan teollisuuden prosesseja palvelemaan syntyneellä alueella on jatkuvan muutoksen seurauksena monia rakennuksia purettu tai muutettu voimakkaasti. Muutos on kuitenkin aikaansaanut myös rikasta kerroksellisuutta yksittäisissä rakennuksissa sekä koko alueessa.

Kehityskaari

Karhulanniemen teollistuminen alkoi 1874, jolloin Kymijoen itäisimpään suuhaaraan perustettiin saha. Sahan ympärille kasvaneen tehdasalueen suurin kulttuurihistoriallinen merkitys on kokonaisuudessa, jonka muodostavat tehtaan vanhat tuotantorakennukset, niitä ympäröivät yhtenäisesti suunnitellut asuinalueet sekä tehtaankartano. Tehdasalueen vanhimmat rakennukset ovat 1800-luvun lopulta. Vanhinta rakennuskerrostumaa on Sahaniemessä olleen sahalaitoksen ympäristössä sekä William Ruthin kadun päättäneä olevan tehtaanportin ympäristössä. Vanhin kerrostuma on aikakaudelle tyypillistä klassistista tiiliarkkitehtuuria, jota voidaan nähdä yleisesti saman aikakauden julkisessa rakentamisessa. Yksinkertaisuus, pienimittakaavaisuus ja hillitty koristeaiheiden kirjo leimaavat rakennuksia. 1900-luku toi tullessaan rapatut seinäpinnat sekä betonitiilen julkisivumateriaalina. Teollisuusalueen rakentamisessa pysyttiin ajanhermolla myös funktionalismin aikakaudella. Teollisuusalueella sijaitsee useampia funktioita edustajia, joista näyttävintä lienee Alvar Aallon toimiston laatima punatiilinen pitkien nauhaikkunoiden leimaama konepajan konttori. Tehtaan lomassa olleista puisista asuin- tai konttorirakennuksista on säilynyt vain muutamia. Sotakorvauksien maksaminen sai aikaiseksi Karhulassa teollisuuden prosessien voimakkaan kasvun sekä monipuolistumisen. Sodanjälkeinen kasvu ei kuitenkaan heijastunut rakennuskannan monimuotoisuutena tai tyyliuuntien rikastumisena. Sodan jälkeen ja aina meidän päiviimme saakka rakennettujen teollisuusrakennusten hallitsevina ominaispiirteinä ovat prosessien tehokkuus sekä jatkuva muutos.

Alueen arvo

Käytännössä koko teollisuusalue on valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä, mutta tehtaan aitojen sisäpuolella ei ole tällä hetkellä yhtään yksittäistä suojeltua rakennusta. Vaikka alueen ominaispiirre onkin jatkuva muutos, tulee yksittäisten rakennusten arvoa tai alueelle kaavailtuja tulevia rakennushankkeita arvioida varsin pitkän ja arvokkaan historian jatkumona.

Teollisuusalueen tulevaisuus on pitkälti riippuvainen teollisuuden prosessien kehityksestä sekä tilantarpeesta. Tulevaisuudessa mahdollista on nykyistä avoimempi ja monipuolisempi alue, jossa teollisuuden raskaat ja suljetut prosessit ovat osittain täydentyneet pienemmillä, yksittäisiä kuluttajia palvelevilla yrityksillä. Raskaan teollisuuden rinnalle syntyneestä pehmeämmästä rajapinnasta toimii esimerkkinä pienyrityksistä ja käsiteollisuusyrityksistä koostuva William Ruthin kadun alue.

Karhulanniemen teollisuus syntyi uittokelpoisen Korkeakosken jokihaaran suulle. Ranta-alue on hyvin alavaa ja osin rimatäytön päälle rakennettua.

Tukkien kuljettamisen siirryttyä kiskoille ja kumipyörille, jäivät Korkeakosken jokihaaran rantojen uittolaitteet vaille käyttöä. Kaupungin syntyhistoriaan olennaisesti liittyviä rakenteita on vielä jäljellä, mutta niiden suojelemiseksi on toimittava nopeasti.

Alun perin teolliset prosessit ja asuminen sijaitsivat rinnakkain. Nykyisten aitojen sisäpuolella olevasta puurakenteisesta yhdyskunnasta on jäljellä vain rippeet. Kuvassa nykyisin käyttämätön 1800-luvun lopun edustava klassistinen asuinrakennus Sahaniemestä sekä konepajan laajennuksen tieltä 1916 purettu Palokuntalaistalo. Rakennuksen häviäminen oli aikanaan raskas takaisku paikalliselle seura- ja urheilutoiminnalle. (kuva: tuntematon)

Teollisuusalueen vanhinta rakennuskantaa 1800-luvun lopulta edustaa Sahaniemmen entinen korjauspaja. Rakennus on saanut vuosien saatossa uudempiä laajennuksia ja kylkiäisiä. Hyvin säilynyt eteläpääty kuvaa hyvin aikakauden hillittyä ja sopusuhtaista tiiliarkkitehtuuria. Rakennuksen rinnalla kohoaa kolossaalinen betoninen nostolaite.

Entinen konepajan kokoonpanohalli kuvaa hyvin, miten teollisuuden tarpeet ja esteettiset arvot on osattu sovittaa yhteen. Klassistinen tiilirakennus on osa tehtaan portin lähelle 1910-luvulla syntynyttä rakennusryhmää.

Betonitiiliset puuhiomo sekä päämuuntamo ovat 1920-30-luvuilta. Puuhiomon kylkeensä saamat uudemmat laajennukset ovat esimerkki ei-toivotusta kerroksellisuudesta.

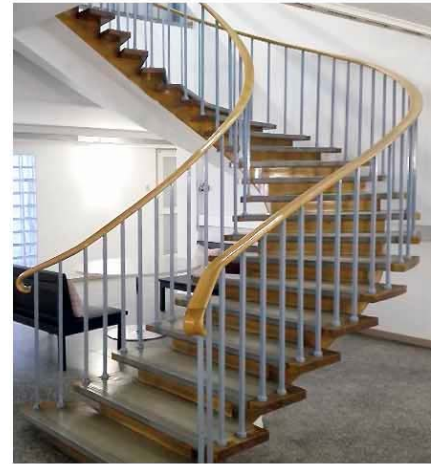

1900-luvun alkupuolella tiiliarkkitehti sai rinnalleen rapatut julkisivut. Jugendtyylinen tehtaan pääkonttori on vuodelta 1903. Rakennusta korotettiin 1920. Rakennus on osa yhtenäistä tehtaan portin aukiokokonaisuutta.

Joen rannalla oleva käyttämätön funktis-tyylinen vedenpuhdistuslaitos on rakennettu juuri ennen sotaa.

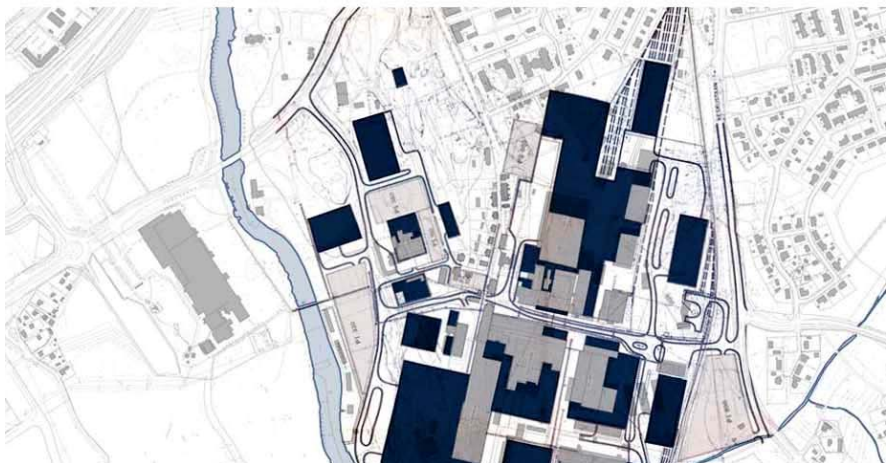
Näyttävin tehdasalueen funktisrakennus on A. Aallon suunnittelema punatiilinen 6 kerroksinen konepajan konttorirakennus. Aalto on suunnitellut tehdasalueelle myös pakkauslasitehtaan varastorakennuksen 1949. Varaston hammastettu kattomuoto sekä yläikkunoiden paikat ovat edelleen nähtävissä, vaikka rakennus on osin tuhoutunut tulipalossa sekä osin peittyneet uudempien kerrosten alle.

Aiemmin suurteollisuus vaati nimensä mukaisesti runsaasti tilaa ympärilleen. Vaikka tehdas on ollut yhdyskunnan syntymän tärkeä osasy, on teollisuuden laajeneminen kuitenkin myös nakertanut suuria paloja sitä ympäröivästä yhdyskunnasta. Viereisessä kuvassa oleva Karhulan ja Sunilan välinen tieyhteys jäi laajenevien varastojen alle 1960-luvulla. Luonnollisten kulkuyhteyksien katkeaminen edesauttoi Karhulan alueen autovaltaisen yhdyskunnan syntymistä. (kuva: tuntematon)

Vuoden 1975 kartassa on esitetty suunnitteilla olleet teollisuuden laajennukset tummalla sinisellä. Toteutuessaan suunnitelma olisi peittänyt alleen suuren osan Suden- ja Kokkolankadun alueista. Prosessien muuttumisen myötä on tilantarve kuitenkin vähentynyt. Tämä kehitys saattaa mahdollistaa tulevaisuudessa uusia avauksia esim. kulkuyhteyksiä teollisuusalueen reunamille.

2.2 TYÖLÄISKAUPUNKI

Alueen pinta-ala n. 44 ha

Asukkaita n. 700 hlö

Asukastiheys 16 hlö / ha

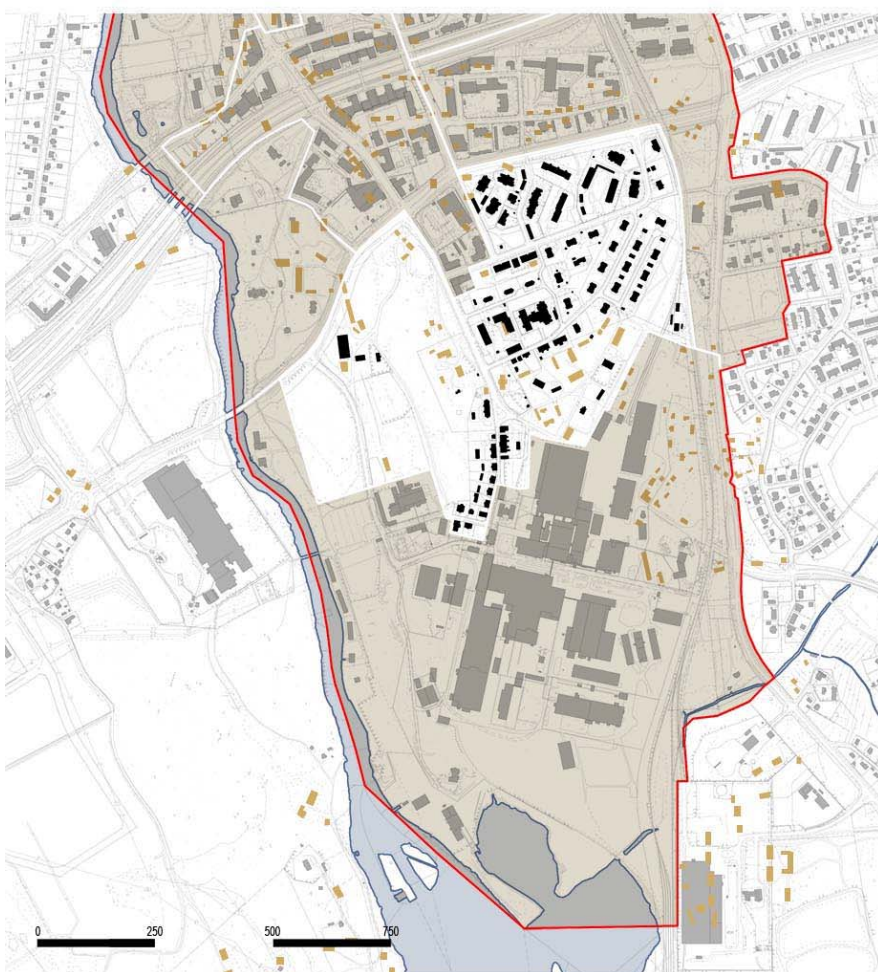
Rakennuksia 99 kpl

Vanhimmat 1890-l, Kolmikulman alue

Uusin 2012, kerrostalo

Rakennettu kerrosala 49 000 k-m²

Aluetehokkuus 0,11

Ympäristö

Työläiskaupungiksi tässä selvityksessä on nimetty teollisuuden työväen asuinrakennuksista muodostuva asuinalue. Alue sijaitsee vyöhykemäisesti Karhulanniemen teollisuusalueen ympärillä teollisuuden ja keskusta-alueen välissä. Rakennettu ympäristö koostuu eri-ikäisistä ja yhtenäisistä asuinrakennusten ryhmistä sekä teollisuuden käyttämättä jääneestä reservimaasta. Kokonaisuus on hyvin säilynyt esimerkki 1800-l lopun teollisuusyhdyskunnasta. Punamullalla värjätty rakennuskanta, jyrkät kalliot sekä korkeat mämmiköt kehystävät ympäristöä.

Kehityskaari

Uusien tehtaiden syntyessä Karhulaan 1800-l lopulla, täytyi työväestö tuoda pääpiirteissään muualta. Asuntoja ei ollut, joten tehdas rakensi omat asuinalueensa hyvin lähelle tuotantolaitoksia. Rakennuskannan sijoittelussa ei ole havaittavissa selkeää varallisuustasoon tai koulutukseen perustuvaa hierarkiaa, vaan asuinalueet kasvoivat kehämäisesti tehtaan ympärille vanhimpien osien ollessa aivan tehtaan portin tuntumassa. Jyrkkärinteiset kallioalueet jäivät pääosin rakentamatta samoin alava joenvarsi, joka oli suurelta osin Kartanon peltoalueena sekä puunjalostusteollisuuden taapelikenttänä. Tehdas rakensi asuntoja työläisille sadan vuoden ajan. Sisintä, eli vanhinta säilynyttä kehää edustavat William Ruthinkadun sekä Sudenkadun paanutalot

1880-luvulta. Seuraavalla kehällä ovat 1920- ja 30-lukujen 4-perheen talot sekä 1940-luvun 2-perheen talot. Karhunkadun ympäristössä on tehtaan työläisilleen rakentamia kerrostaloasuntoja 1940-luvulta alkaen. Viimeiseksi rakennetulla uloimmalla kehällä on tehtaan työläisilleen 1970-luvulla rakentamia kerros- ja rivitaloja Karhunkadun, Yhtiökadun sekä Mällinkadun alueilla. 1900-luvun puolivälin jälkeen alkoi työväestö rakentaa myös omia pientalojaan. Alueiksi muodostuivat Karhulan kauppalan uudet kaavoitetut ja kunnallistekniikan piiriin otetut pientaloalueet Turvala, Koivula sekä Aallon tyyppitalojen Otsola.

Keskustan tuntumassa oleva väljästi rakennettu työläiskaupunki on kokenut osansa muun yhdyskunnan laajenemistarpeesta. Rakennuskantaa on purettu tehtaan sekä keskustan laajenemisen tieltä (viereisen sivun kartassa keltaisella ennen 1950 olleita rakennuksia). Työläiskaupungin rakennustaiteellista kokonaisuutta heikensi merkittävästi alueen pohjoisosassa olleen Kaunismäen huvila-alueen purkaminen. Keskustan laajenemisen ja kerrostalojen tieltä sai väistyä Valter Thomén 1900-luvun alussa suunnittelema tehtaan virkailijoille rakennettu asuinrakennusten ryhmä.

Sadan vuoden kehityskaari heijastuu rakentamisen tyyllissä sekä tekniikassa. 1880-1930 puusta tehdyt rakennukset edustavat klassismin eri vaiheita. Tämän 50 vuoden aikana koristeaiheiden määrä väheni merkittävästi tyylin vaihtuessa koristeellisesta klassisismista yksinkertaiseen ja tarkoituksenmukaiseen. 1900-luvun puoliväliin mennessä oli asiallisuus kypsynyt täyttämään funktionalismin ihanteet. Samalla puurakennuksien sijaan työläisten asunnoiksi alettiin rakentaa suuria tiilestä muurattuja rapattuja lamellikerrostaloja. Sadan vuoden ajan, aivan viime vuosiin saakka, on työläiskaupunki säilyttänyt kapeat kujansa, puistomaisen väljän tyyllinsä sekä ennen kaikkea henkisen yhteyden taustalla humisevaan tehtaaseen.

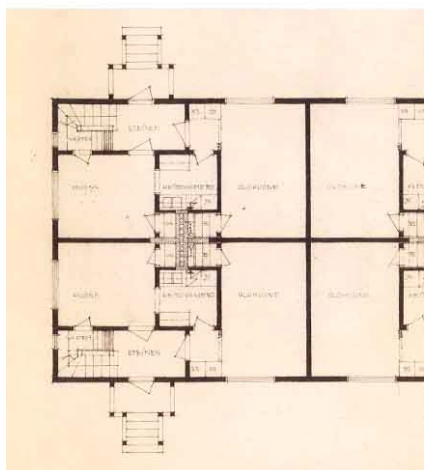
Alueen arvo

Työläiskaupunki on rakennettuna kulttuuriympäristönä sekä maisemallisesti erittäin arvokas, valtakunnallisesti merkittävä kokonaisuus. Teollisuuden rakenteellisen muutoksen aikaansaama rakennuskannan osittainen vajakäyttöisyys on kuitenkin johtanut lieveilmiöihin, joiden johdosta on menetetty korvaamattoman arvokasta rakennuskantaa, välinpitämättömän tai jopa tarkoituksellisen huonon ylläpidon sekä mm. tuhopolttojen seurauksena. Rakennusperinnön säilymisen kannalta olennaista on pitää oleva rakennuskanta sille soveliaassa käytössä. Olevien rakennusten säilyminen käytössä sekä alueelle soveltuva täydennysrakentaminen ovat avainasemassa alueen tulevaisuuden turvaamisessa. Lisäksi työläiskaupungin eteläinen reuna-alue näyttää merkittävää roolia teollisuusalueen ja ”siviilialueen” jyrkän rajapinnan pehmentämisessä.

Kolmikulman alue sekä erityisesti William Ruthin katu edustavat työläiskaupungin vanhinta asuinrakennuskantaa. Yhtenäinen ja harvinaisen kaupunkimainen katumiljöö rakentui William Ruthin suuren rakennuskauden aikana 1888-93. Lähes kolmestakymmenestä asuinrakennuksesta muodostuva ryhmä on yksi maamme merkittävimmistä 1800-luvun lopun työväestön asuinalueista. Suurimmilla asuinrakennuksilla on ”pytinki” -loppuinen nimi, mutta alkuosa antaa rakennukselle sen identiteetin rakennuspaikan, ulkomuodon tai jonkin maailmantapahtuman mukaan. Puurakenteisissa ja harjakattoisissa pytingeissä on ulkoverhouksena 35 cm pitkät paanut, jotka on naulattu suomumaisesti pärekaton tapaan. Osa rakennuksista on hirsirunkoisia, mutta osassa on käytetty Suomessa erittäin harvinaista piiruseinätekniikkaa. Poikkeuksellisia Suomessa ovat myös sivukäytävät sekä erityisesti niiden suuret ikkunapinnat, jotka antavat leimansa Karhulan pytinkien julkisivuille.

Sudenkadun alueelle nousi Karl Lindahlin suunnitelmien mukaan 1920- ja 30-luvuilla 17 puurakenteista asuinrakennusta ammattimiehille. Ns. 4-perheentalot on jaettu väliseinin keskeltä kahtia, pituus ja poikkisuunnassa. Ahmankadun Mestari talot, ns. 2-perheen talot on jaettu kahdeksi asunnoksi poikittaisella väliseinällä. Gunnar Aspelinin suunnittelemissa rakennuksista on jäljellä 3. Alueen rakennukset edustavat 20-luvun klassismia. Askeettisia piirteitä pehmentävät hillityt koristeaiheet ja kattolyhdyt. Oman vivahteensa alueen rakennuskantaan tuo kolmikerroksinen funktionalistinen kerrostalo ”Shanghai”. Nykyisin tyhjiään olevan lasitehtaan teknikoille rakennetun talon julkisivu-rappauksessa on käytetty viereisen ”oman” lasitehtaan lasimurskaa.

Karhulan tenniskenttä antoi nimensä Karhunkadulle 1940-luvulla nousseille Alvar Aallon suunnittelemissa tennistaloille. Viuhkamaisesti maastoon sijoitetut lamellikerrostalot sekä kokonaisuuteen kuuluva pitkä talousrakennus muodostavat suojaisan pihapiirin. Rakennuksia leimaavat valkoiset rapatut seinäpinnat sekä sisäänvedetyt parvekkeet. Alueella sijaitsee myös Aallon toimiston 1953 paikallisohtajan asunnoksi suunnittelema ”Bungalow”-tyyppitalo.

Ulla Hjeltin rakennukset täydentävät hyvin Aallon aloittamaa sommitelmaa. Hjeltin 1961 suunnittelema maaston mukaan polveileva rakennus mukaillee esikuviansa luontevasti. Viimeinen yhtiön toimesta alueelle rakennettu asuinrakennus on Hjeltin uudempaa käsialaa vuodelta 1972. Punatiilisen ja tasakattoisen rakennuksen olemus poikkeaa edeltäjistään, mutta asettuu mittakaavallisesti ja sommitelmallisesti hyvin omalle paikalleen. 2000-luvun kerrostalot eivät yllä edeltäjiensä tasoon arkkitehtonisesti tai sommitelmallisesti.

Tehdasalueen ympärillä olevalla vyöhykkeellä sijaitsee useita käyttämättömiä rakennuksia. Paikalleen lahoavat rakennukset heikentävät ympäristöä ja saavat aikaan vaarallisiakin ilmiöitä. Vasemmalla tuhoutuu käyttämättömänä ollut Viirinkallion sairaala kesällä 2018. Rakennuskannan pitäminen aktiivisessa ja sille soveliaassa käytössä, on paras tapa suojella rakennettua ympäristöä.

Ympäristö on muuttunut myös uudisrakentamisen myötä. Esimerkkeinä 1995 rakennettu palvelutalo sekä 2002 valmistunut erityisasumisyksikkö. Kumpikin uudisrakennus on esimerkki oman aikansa pyrkimyksistä sovittaa uusi rakennus vanhaan ympäristöön.

2.3 KARHULAN HOVI

Alueen pinta-ala n. 11 ha

Asukkaita 0 hlö

Asukastiheys 0 hlö / ha

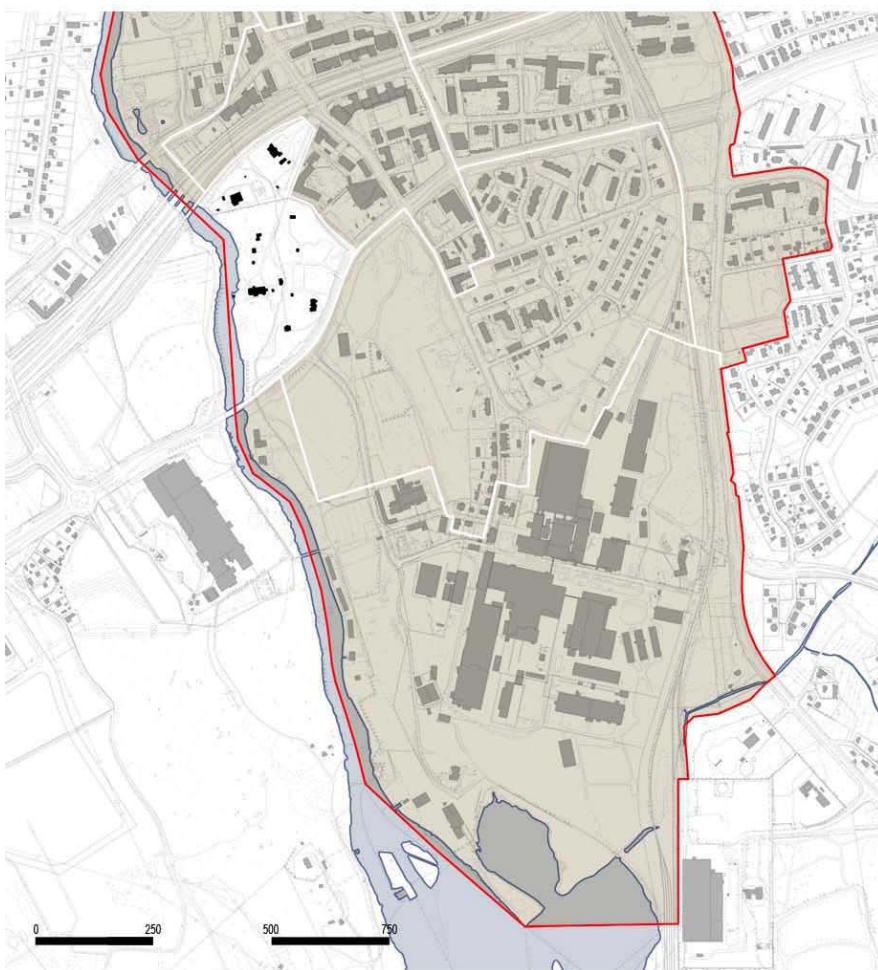
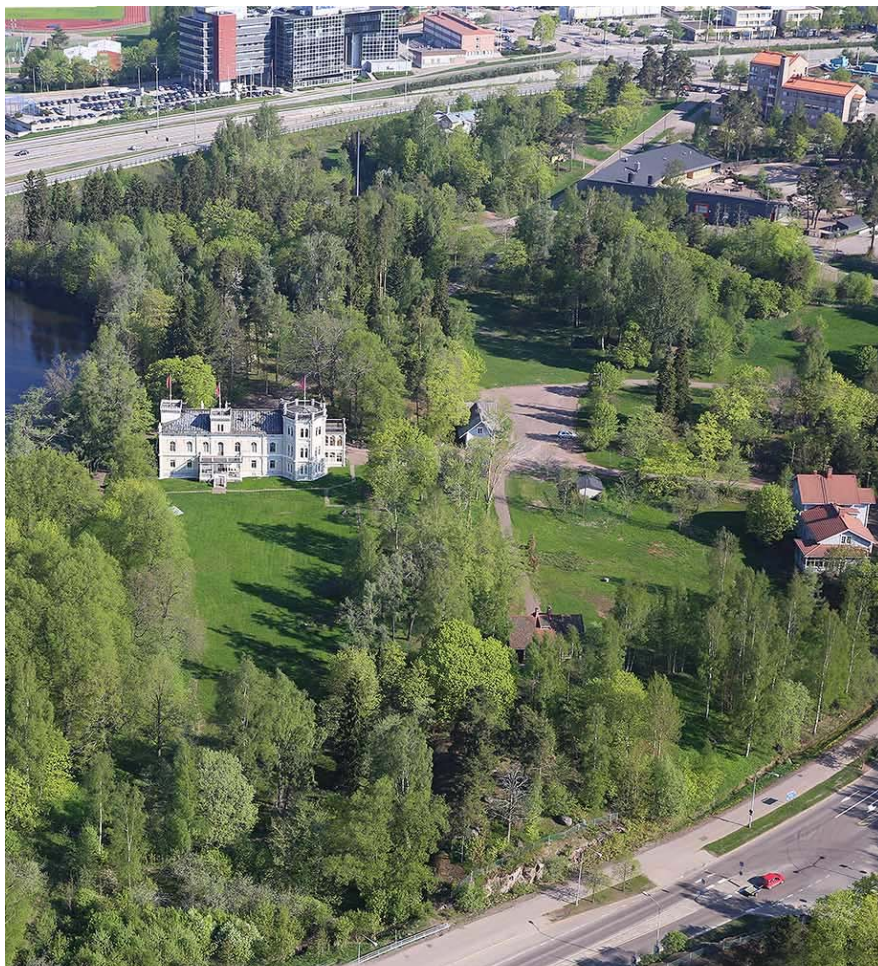
Rakennuksia 15 kpl

Vanhin 1879, kirkkoherran pappila

Uusin 2004, pappilan talousrakennus

Rakennettu kerrosala 3 500 k-m²

Aluetehokkuus 0,03

Ympäristö

Tehtaan kartano Karhulan Hovi on toiminut pääjohtajan asuntona, tehtaan konttorina sekä tilakeskuksena. Aivan jokeen kiinni rakennettu kartanon päärakennus ja muotopuutarha muodostavat ehjän ja erittäin arvokkaan kulttuurihistoriallisen ympäristökokonaisuuden. Päärakennuksen ympärillä on useita kiinteästi puistoon ja päärakennukseen liittyviä talusrakennuksia. Lähiympäristössä on lisäksi Kymin seurakunnan vanha kirkkoherran pappila sekä Karhulan kauppalan vanha vedenpuhdistuslaitos. Laaja puisto- ja puutarha-alue on viime vuosikymmeninä supistunut melkoisesti alkuperäiseen verrattuna. Viime vuosittain lopulla rakennettu Ahlströmintie leikkasi puiston kahteen osaan ja katkaisi päärakennuksen pihapiirin ja eteläisen jokilaakson fyysisen sekä visuaalisen yhteyden. Hovin pihapiirin pohjoispuolelle laajentuva Karhulan keskusta-alue luo myös omaa muuttuvaa leimaansa alueelle. Joen länsipuolen kallio- ja peltomaisema sai suojelustatuksen edellisessä kaavamuutoksessa. Itse kartanorakennus pihapiireineen on kuitenkin jäänyt asemakaavan ja sen tuoman suojelustatuksen ulkopuolella.

Kehityskaari

Karhulan kartanon ensimmäinen päärakennus oli peräisin vuodelta 1850. Se rakennettiin kuitenkin uudelleen 1887 - 1892 arkkitehti Ri-

cardo Björnbergin piirustusten mukaan. ”Karhulan Hovi” valmistui William Ruthin asunnoksi ja sai ranskalaista aatelislinnaa jäljittelevän muotonsa Ruthin vaimon Fanny Strandertskjöldin veljen omistamasta Karlbergin kartanosta Aulangolta. Oman kerrostumansa Hoviin tuovat Arkkitehti Alvar Aallon toimiston piirtämät takat ja näköalaterassi. Lisäksi Hovissa on ollut Aino Aallon suunnittelema sisustuksia. Hovia ympäröivässä puistossa olevat huvimaja, makasiini, asuinrakennukset ja suuri navetta ovat myös kokonaisuuteen kuuluvia. Niitä on rakennettu 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa sekä 1920- ja 1930-luvuilla. Karhulan Hovi muuttui 1900-luvun puolivälin jälkeen vakituisesta asunnosta edustustiloiksi. Kartanon päärakennuksessa on ollut viime vuosikymmeninä myös majoitus ja ravintolatoimintaa, A. Ahlström yhtiön sekä eri hotellioperaattoreiden toimesta.

Hovin kokonaisuus on pääosin kohtalaisesti säilynyt. Hieman kutistuneenakin puisto on edelleen upea ja Hovia ympäröivä jäljellä oleva rakennuskanta luo edelleen ehjän kokonaisuuden. Osa rakennuksista on hävinnyt jo 1900-luvun alussa. Pihapiirissä olleet suuret tallirakennukset ovat kadonneet samoin kuin osa muista kartanon maatalouteen liittyvistä rakennuksista. Myös pienempiä puisia asuinrakennuksia on kadonnut Hovia ympäröivän puiston reunamilta sekä Viirinkallion pohjoisosasta.

Alueen arvo

Hovin alueen arvo syntyy kokonaisuudesta, jonka muodostavat yksittäiset rakennukset, ympäröivä puisto sekä maisemaa hallitseva Kymijoki. Alue on erittäin arvokas kuuluen erottamattomasti suomalaisen teollisuuden sekä paikkakunnan syntyhistoriaan. Kokonaisuuden ominaispiirteiden säilyttäminen ja alueen elinvoimaisuuden ylläpito ovat koko kaupungin mittapuussa tärkeitä haasteita. Suuriman uhan vanhan rakennuskannan säilymiselle luo sen osittainen vajaakäyttöisyys. Osin heikkoon kuntoon päässeille rakennuksille tulee etsiä aktiivista sekä soveliasta käyttöä. Rakennusten sekä myös ympäristön kunnostamisessa ja käytössä tulee huomioida kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen ympäristöön soveltuva tyyli, tekniikat sekä materiaalit. Elinvoimaisuuden ja aktiivisen käytön turvaamisessa avainasemaan nousevat olevien ja uusien liiketoimintamahdollisuuksien turvaaminen mm. täydennysrakentamalla sekä uusia kulkuyhteyksiä avaamalla. Alueen liiketoimintaan liittyvää täydennysrakentamista arvioitaessa tulisi ensisijaisesti tutkia alueella aiemmin olleiden rakennusmassojen paikkoja sekä mittasuhteita. Kartanokadun varrelle, keskustan sekä puistoalueen rajapinnassa voidaan tutkia myös hyvään suunnitteluun perustuvaa laadukasta asuinrakentamista.

Keskelle kyläpahasia noussut Karhulan kartano muotopuutarhoineen poikkesi ympäristöstään niin merkittävästi, että kartanokokonaisuus sai kansan suussa liikanimen Karhulan Hovi. Esikuvana Björnbergin suunnitelmissa toimi kuvassa oleva Aulangolla sijainnut ranskalaista aatellislinnaa jäljitellyt Karlbergin kartano. Karhulan Hovin arvo on yksittäisten rakennusten lisäksi puiston, joen ja rakennusten luomassa kokonaisuudessa sekä mm. avautuvissa näkymissä. (kuva: Signe Brander 1912, Finna)

Kartanon päärakennus Hovi on näyttävä kivirakennus aivan Korkeakosken jokihaaran rannalla. 1887-1902 valmistuneessa rakennuksessa on gotiikan ja uusrenessanssin piirteitä. Kaksikerroksista rakennusta koristavat useat koristaiheet, tornit, lasikuistit sekä terassit. Rakennuksen kaakkoisnurkassa sijaitsee kahdeksankulmainen kulmatorni, jonka ylimmän kerroksen sisustus tavoittelee linnantuvan tunnelmaa, tummine hirsipaneeleineen, jykevine avotakkoineen sekä barokkikalusteineen. Rakennuksen sisätilat ovat kestäneet pinnoiltaan aikaa hyvin. Vaaleita uusklassisia sisätiloja täydentävät Alvar Aallon suunnittelemat takat sekä 80-luvulla sisustetut kokoustilat. Viimeiset vuosikymmenet on rakennus toiminut edustustilana sekä hotellina. Useiden toiminnallisten muutosten ja viimein myös omistajanvaihdoksen myötä on osa rakennukseen erottamattomasti kuuluneesta sisustuksesta ja taiteesta kulkeutunut muualle.

Vierasmaja on alueen toiseksi suurin rakennus. Paanupintainen koristeellinen majoitusrakennus on vuodelta 1902.

Mestarin asuinrakennus (puutarhurin talo) on 1900-luvun alusta. Leimaa antavaa rakennuksille on poikkeuksellisen pitkät ja korsiteelliset räystäät.

Räystäiden olemuksessa on viitteitä kansallisromanttiseen karelianismiin, mutta toisaalta samankaltaista pitkäräystäistä rakentamista nähdään KeskiEuroopan Alpeilla. Kuvassa ajurintalo vuodelta 1902 sekä puutarhavarasto ja konttori 1900-luvun alusta. Alueella sijaitsee edellisten lisäksi kaksi käyttämätöntä / vajaakäyttöistä asuinrakennusta sekä huvimaja, maakellari ja vilja-aitta.

Karhulan kirkkoherran pappila on ilmeisesti kolmas rakennus samalla paikalla. Nykyistä 1879 rakennettua kertaustyylijä edustavaa rakennusta leimaavat koristeelliset puuleikkaukset sekä komea kaksikerroksinen avokuisti pääoven ympärillä. Kuten Karhulan Hoviin, johtaa pappilan ovelle pitkä puiston halkaiseva puukujanne. Rakennuksen sisätiloja on remontoitu runsaasti, mutta aikakauden ominaispiirteitä mukailen. Rakennuksen salissa on säilynyt erittäin koristeellinen kaakeliuuni. Rakennus on suojeltu asemakaavalla 2010.

Muu yhdyskunta on hiljalleen ominut alueita Hovia ja pappilaa ympäröivästä puistokokonaisuudesta. Suurimpia muutoksia ovat olleet puiston pohjoispuolelle rakennettu valtatie sekä 1980-luvulla rakennettu puiston etelästä katkaiseva Ahlströmintie. Puisto sekä siellä olevat arvovakennukset ovat jääneet teiden ympäröimäksi kaupungin syntyhistoriaa säilyttäväksi reservaatiksi. Myös keskusta on viimeisten vuosikymmenten aikana laajentunut aivan Hovin portille saakka, kuvassa uusi päiväkotikonttari keskusta ja portin takana olevan puiston välillä on melkoinen.

Moottoritein varteen puiston reunalle on vuosien saatossa kertynyt myös kunnallisteknisiä rakennuksia. Kuvassa oikealla Kauppalan vanha pumppulaitos vuodelta 1952.

2.4 KESKUSTA

Alueen pinta-ala n. 20 ha

Asukkaita n. 260 hlö

Asukastiheys n. 13 hlö / ha

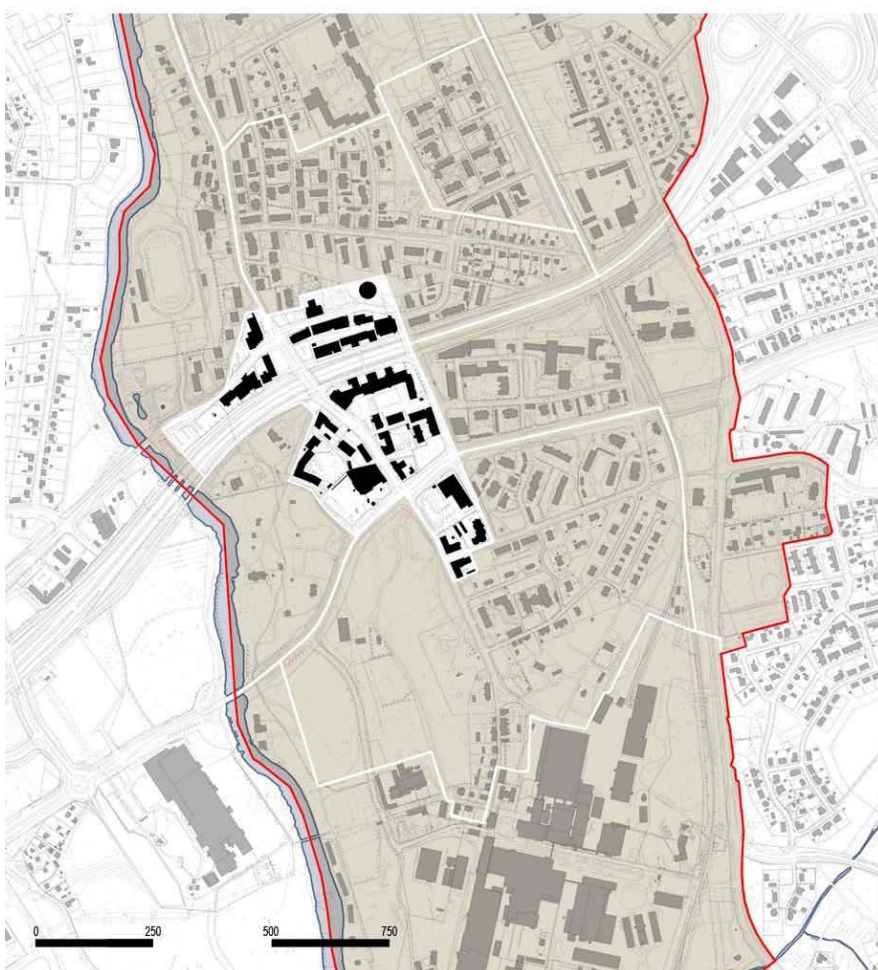
Rakennuksia 50 kpl

Vanhin 1923, Seuratalo Sampo

Uusin 2019, kerrostalo

Rakennettu kerrosala 94 000 k-m²

Aluetehokkuus 0,47

Ympäristö

Karhulan keskusta, kansansuussa Helilä, on suhteellisen yhdenaikaisesti rakentunut hyvin omaleimainen, mutta kaupunkimainen ympäristö. Karhulan keskusta toimii pääasiallisena lähipalvelu ja aluekeskukseksi noin 20 000 kotkalaiselle.

Korkeakosken jokihaaran ylittävän Kyminlinnan sillan rakentaminen siirsi keskustan syntyneeseen valtavylien risteykseen viime vuosisadan puolivälissä Karhulan niemeltä sekä Eskolan Kylästä. Maa-seutumainen puukaupunki muuttui varsin lyhyen ajan kuluessa betoniseksi kivikaupungiksi. Muutosta aikaansaavia voimia olivat lisäksi teollisuuden sekä kauppalan voimakas kasvunaika sekä määrätietoinen kaavoittaminen. Alueella aikaisemmin ollut asuinkeskittymä oli kasvanut paikalleen Kymin kirkkoherran pappilan ympärille. Tästä 1800-luvun ja 1900-luvun alkupuolen puukaupungista on nykyisin jäljellä enää rippeitä. Vain muutama puurakennus seisoo keskusta-alueella paikallaan. Nykyisen keskustan maiseman perustana ovat toriympäristön yhdenaikaisesti rakennetut 1900-luvun puolivälin liikekorttelit.

Kehityskaari

Nykyinen keskusta muotoutui Otto Iivari Meurmanin kaavasuunnitelmien sekä Osmo Siparin ja Ulla Hjeltin rakennussuunnitelmien pohjalta. Osmo Siparin rakennukset ovat veistoksellisia betonirakennuksia.

Materiaalien ja muotojen rehellisyys sekä asketismi heijastuvat mm. seurakuntakeskuksessa ja keskustan ehdottomassa dominantissa, 10 kerroksisessa Tapulissa. Ulla Hjeltin kädenjälki on herkempää ja mittakaavallisesti ihmismäisempää. Sodan jälkeen funkis oli ihmisille liian kylmää ja puhuttelematonta, kaivattiin inhimillisyyttä, lämpöä ja romantiikkaa. Hjeltin suunnitelmat edustavat tätä sodanjälkeistä pehmeämpää funkista. Torin pohjoispuolen nauhamainen rakennusmassa on Hjeltin käsialaa 1950-luvun lopulta. Torin eteläpuolelle rakennettiin 1960-luvulla ryhmä tasakattoisia sokeripalamaisia liikerakennuksia sekä työväentalo Siparin suunnitelmien perusteella. Rakennuksia leimaavat pitkät nauhaikkunat ja katutason laajojen lasipintojen takana olevat liiketilat. Jalankulkualue on nostettu betonisilloille ja rakennusmassojen väliin jäävään aukkoon on jätetty ns. pankkipuisto -ydin keskustan viheralueeksi. Hjeltin ja Siparin suunnitelmien väliin jää Karhulan tori, joka on muodostunut Karhulan kaupalliseksi ja sosiaaliseksi keskuksiksi. Torin ja valtatie pohjoispuolen kallioille 1960 rakennetun suuren sienimäisen vesitornin hahmo kohoaa koko keskustan ylle.

Kauppalan keskustan voimakas uudistuminen sijoittui aikakauteen, jolloin autoistuminen teki läpimurtoaan. Tämän aikakauden perintönä on autoliikenteen tarpeiden mukaan suunniteltu kaupunkitila, leveät useampikaistaiset kadut, laajat paikoitusalueet sekä korostetun betoninen maisema. Oman vivahteensa keskustaan tuo kanjonimaiseen syvennykseen 1960-luvun lopulla rakennettu moottoritie. Kanjoni halkaisee keskustan kahteen erilliseen alueeseen, joita yhdistävät meluisat, jalankulkijalle melko epämiellyttävät sillat.

Alueen arvo

***Viime vuosisadan loppupuolella kehitys Karhulassa on ollut hidasta. Teollisuuden rakenteellisen muutoksen myötä vähentyneet työpaikat, ikääntyvä väestö sekä kuntaliitoksen jälkeensä jättämä henkinen juurettomuus, heijastuvat väijäämättä myös rakennuskannan heikossa ylläpidossa sekä siten koko keskusta-alueen maisemassa. Tulevaisuudessa on syytä odottaa, että Karhulan keskustan merkitys korostuu seudullisena sekä liikenteellisenä keskuksena, omaleimaisena jokikaupunkina sekä laajojen asuinalueiden ympäröimänä arkipäivän palvelukeskittymänä. Merkittävimpiä avauksia uudelle aikakaudelle on palauttaa autoille varattua maanpinta takaisin ihmisten käyttöön. Ympäristön laatuun ja viihtyvyyteen sekä rakennuskannan ylläpitoon tulee myös panostaa merkittävästi nykyistä enemmän. Raskaan rakentamisen ja tieyhteyksien sulke-
masta keskustasta tulee myös avata uusia kulkuyhteyksiä sekä virkistysreittejä ympäröiville viheralueille sekä jokivarteen.***

Karhulan keskustan Helilän, maisema koostui 1900-luvun puoliväliin saakka melko jäsenitelemättömistä puutaloryhmistä. Rakennukset myötäilivät Korkeakoskelta Sunilaan ja Karhulanniemen teollisuusalueen portille kulkevaa Karhulantietä. Dominanttina kylän yllä kohosi seuratalo Sampo. Paikalla aiemmin ollut pienempi seuratalo korvattiin uudella 1923. Sampo on ilmeisesti Kymenlaakson suurin hirsirakennus ja se on nykyisin ydinkeskustan viimeisiä puurakennuksia. Rakennuksen ylläpitoon ja sen säilymiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota tulevina vuosina. (kuva: Museovirasto)

Muutos viime vuosisadan puolivälin jälkeeseen on ollut rajua ja hyvin nopea. Yksi kerrallaan puurakennukset väistyivät uusien kaavoitettujen liikerakennusten sekä tiehankkeiden tieltä. (kuva: P. Kyytinen 1960, Finna)

Keskustan nykyisen maiseman perusta muodostuu 1950-luvun jälkeen rakennetusta rakennuskannasta. Keskustaa leimaavat jälkifunktionalismi ja teollisen rakentamisen ensiaskleet. Paikallisen rakennusliike Rakennus Rainion rakennuksia Karhulan alueella on lukuisia. Kuvissa Osmo Siparin suunnitteleman veistoksellisen seurakuntakeskuksen muurimaista seinää sekä Hugo Harmian vuonna 1950 suunnittelema entinen Kymen säästöpankin rakennus.

Osmo Sipari tuli tunnetuksi julkisrakentamiskohteista ympäri Suomea. Hänen tyylinsä on varsin askeettisesta, veistoksellista ja materiaalien suhteen peittelemätöntä. Karhulan torin etäpuolella on seurakuntakeskuksen ja Tapulin lisäksi sokeripalamaisten liikerakennusten ryhmä. Vuodet ovat kohdelleet aluekokonaisuutta melko raskaasti.

Torin pohjoispuoli perustuu Meurmanin kaavaan ja Hjeltin rakennuskantaan. Rakennusten ketju muodostaa suojan torin ja kanjonin välille. Siirtymä muurin läpi tapahtuu kapeita porttikäytäviä sekä portaita pitkin. Mallia siirtymään on saatettu hakea Italian Sienan Campo-torin porttikäytävistä. Suojaisa ja ihmisen mittakaavassa oleva tori jatkuu lasipintojen takana liiketiloina. Maisema avautuu etelään, Pankkipuistoon. Hjeltin rakennusmassa koostuu kolmesta sormimaisesta rakennuksesta, joita yhdistää matalampi liikesiipi. Läntisimmässä massassa toimii kulttuuritalo Kyminsuun, entisen elokuvateatterin tiloissa. Salin sekä aulatilojen sisustus on lähes alkuperäisessä 1950-luvun asussa.

Moottoritien pohjoispuolella on nykyisin käyttämätön oikeustalo / kaupalan virastotalo 1955. Sen vieressä puretun elokuvateatteri Kineman paikalla kohoaa 8 kerroksinen lasipintainen toimistotalo, jonka mittasuhteet ovat niin suuret, että se tuntuu rusentavan alleen 1950-luvun maiseman.

Viereinen kuvapari havainnollistaa muutoksen kokonaisvaltaisuuden Karhulan keskustan rakennuskannassa. 60 vuoden aikana on rakennuksen ylläpidon sattumanvaraiset pienet ratkaisut muuttaneet kokonaisuuden lähes tunnistamattomaksi. Kyseisen kaltaista kokonaisuutta näivettävää ja rakennuksen alkuperäistä arkkitehtuuria kadottavaa kehitystä tulisi välttää. (kuva: Kotkan seudun Osuuspankki, Yrjö Tiura, 2004)

Voimakas liikenne ja autoille mitoitettu kaupunkitila ovat aikaan saaneet heikkoa ympäristöä meidän päiviimme saakka. Kuvissa Sammonaukio sekä markettialueen ympäristöä. Sammonaukion perällä sisäilmaongelmien vuoksi suljettu kirjasto, entinen kauppahalli.

2.5 PALVELUALUE

Alueen pinta-ala n. 29 ha

Asukkaita n. 170 hlö

Asukastiheys n. 6 hlö / ha

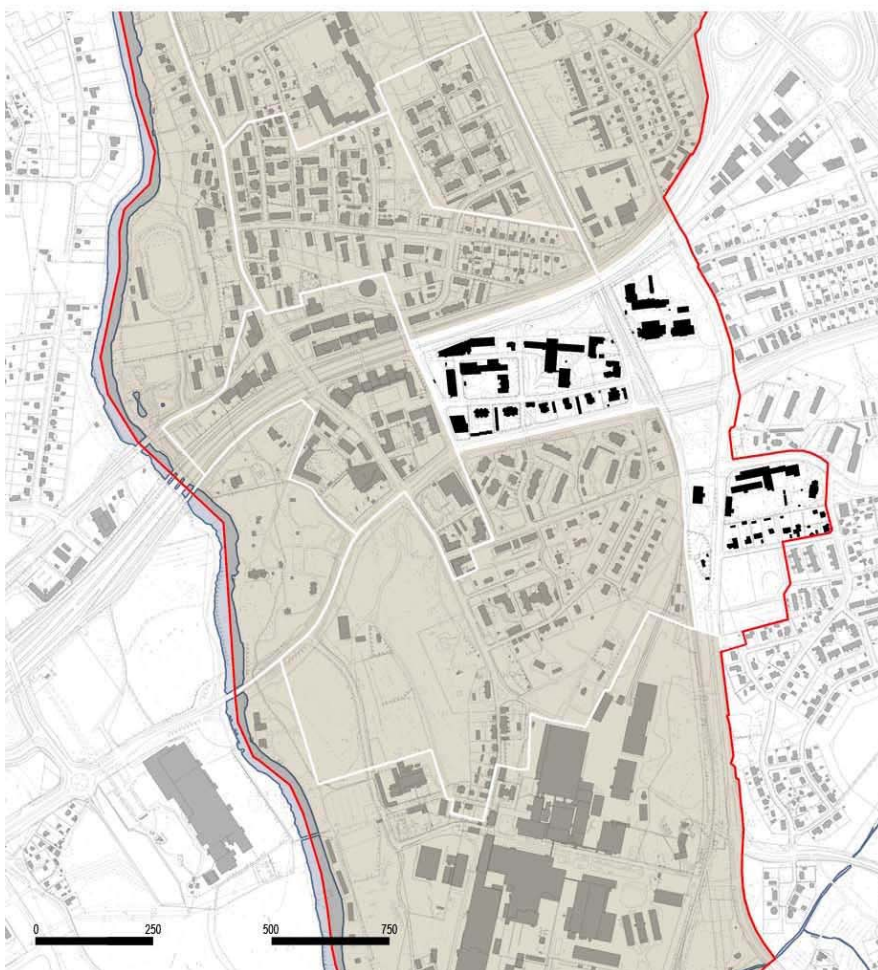
Rakennuksia 54 kpl

Vanhin 1800-l loppu, Rauhala puukoulu

Uusin 2019, Sairaalan väistötilat

Rakennettu kerrosala 60 000 k-m²

Aluetehokkuus 0,20

Ympäristö ja kehityskaari

Palvelualueeksi tässä selvityksessä on rajattu sekä nimetty keskustan itäpuoleinen osa, joka koostuu lähinnä julkisista palvelurakennuksista. Keskustasta itään kulkevan entisen pääväylän, Vesivallintien linjauksen varrelle nousivat tehtaiden edesauttamana Kansakoulun rakennukset Rauhalaan 1918 sekä suomenkielinen yhteiskoulu keskustan tuntumaan 1923. Sodan jälkeen puusai rakennusmateriaalina väistyä. 1950-luvun loppuun mennessä valmistuivat funktionalismin jälkikaikaina naistensairaala, Rauhalan kansakoulun kivirakennus, ammattioppilaitos, Vesivallin yhteiskoulun kivirakennus sekä linja-autoaseman uuden ydinkeskustan reunalle. 1970- ja 80-luvuilla sairaala laajeni ja monipuolistui ja ammattioppilaitos sai rinnalleen liikuntatiloja. Runsas julkinen rakentaminen yhdessä radan ja moottoritien estevaikutusten kanssa aiheuttavat alueella myös liikenteen hallitsemattomuutta. Palvelualueesta on vuosien saatossa muodostunut yksittäisistä rakennuksista koostuva hieman hajanainen ympäristö, jossa suuri osa vapaasta maanpinnasta on liikenneväylien sekä paikoitusalueiden peitossa. Palvelualueella ja erityisesti Sunilaan johtavan radan itäpuolella on kuitenkin myös rakentamattomia alueita, jotka saattavat muodostua ratkaisuksi järjesteltäessä keskustan julkista rakentamista uudelleen.

Julkisen rakentamisen sisäilmaongelmat

Ympäristön liikenneongelmien lisäksi myös itse rakennukset ovat olleet jo vuosia suurten haasteiden edessä. Ennen niin terveenä pidetyt ja jyrkät kivialot ovat muuttuneet sisäilmaltaan epäterveiksi ja suurelta osin jopa käyttökelvottomiksi. Yhtä selkeää syytä tähän ongelmaan on vaikea löytää, mutta kokonaisuuden osia voidaan hahmottaa. Ihmisten herkistyminen kemikaaleille sekä liian puhtaan ympäristön aiheuttama mikrobikannan muutos lienee tärkeä osasy. Samalla tietoisuus terveysriskeistä sekä vaatimustaso ympäröivän tilan suhteen ovat lisääntyneet runsaasti. Merkittävää osaa näyttelee myös julkisen rakennuskannan korjausvelka, jota on kertynyt vuosikymmenten ajan lähinnä säästöyiden varjolla. Rakennuskantaa on pidetty yllä usein viivästyneillä ja vain välttämättömillä korjauksilla. Yläpidossa ja korjaamisessa on lisäksi usein asennettu uusi kerros vanhan päälle sekä käytetty kunkin korjausaikakauden valtavirran materiaaleja ja tekniikoita, jotka ovat aiheuttaneet vanhaan rakennukseen fysiologisesti tuntemattomia ominaisuuksia. Rakennusten käyttäjien oireilun vuoksi on arvokas rakennuskanta nykyisin suurelta osin tyhjiillään toimintojen siirryttyä väistöön pihapiiriin nousseisiin väliaikaisiin parakkikyliin.

Alueen arvo

Vanhan rakennuskannan säästäminen ja uudelleen käyttöönotto vaatii ennakkoluulotonta kunnostamista, jossa vieraita materiaaleja ja tekniikoita poistetaan palauttaen vahan rakennuksen fysiologiset ominaisuudet lähelle alkuperäistä. Olevan rakennuskannan korvaaminen kokonaan uudella on kallis ja rakennuskulttuuria peruuttamattomasti köyhdyttävä tapa. Uusien rakennusten myötä voidaan kuitenkin saavuttaa kokonaisuuksia, jossa palvelut ja rakennuskanta on mietitty kokonaan uudestaan nykypäivän tarpeet ja lähtökohdat huomioiden. Oikea vastaus lienee josakin purkamisen, kunnostamisen sekä uudisrakentamisen välimaastossa. On luultavasti pakko hyväksyä se, että osa olevasta rakennuskannasta joudutaan purkamaan jo heikon kunnan sekä huonon käytettävyyden vuoksi. Purkamisen rinnalla on lähtökohtaisesti osa vanhoista rakennuksista myös kunnostettava rohkeasti osaksi uutta kokonaisuutta. Sopivilla vanhaa täydentävillä uusilla rakennuksilla voidaan saada aikaan ratkaisu, jossa julkinen tila säilyttää historiaa, mutta on samalla käyttökelpoinen ja terveellinen rakenne pitkälle tulevaisuuteen. Keskeisellä sijainnilla ja toistensa lomaan rakennetuilla julkisilla palveluilla voidaan saavuttaa tilallista, toiminnallista sekä liikenteellistä synergiaa, runsaasti nykyistä enemmän.

Kaksi vanhaa koulurakennusta Rauhalassa. Vasemmalla oleva rakennus purettiin uuden kivikoulun tieltä vuonna 1956. Oikealla oleva rakennus toimii nykyisin Rauhalan päiväkotina. Rakennus perustuu 1916 tehdasalueelta konepajan laajennuksen tieltä purettuun koulurakennukseen. Tehdas tuki koulurakennuksien syntymistä rahallisesti sekä luovuttamalla koulua varten yli hehtaarin tontin Rauhalasta. (kuva: tuntematon)

Keskustan tuntumassa on kaksi julkiseen käyttöön valmistunutta hirsirunkoista rakennusta. Kymen kunnan voimakkaan laajenemisen seurauksena päätettiin perustaa 1920 Kymi-Karhulan tehtaalle suomenkielinen yhteiskoulu. Oma koulurakennus "Puulinna" valmistui 1923. Rakennus on ollut vuodesta 2005 tyhjillään sisäilmaongelmien vuoksi.

Oikealla olevassa ns. Kuparin talossa avautui kauppalan kunnalliskirjasto 1952.

Karhulan sairaalan eri-ikäisiä rakennuksia. Vasemmalla oleva Toivelinna on entinen naistensairaala vuodelta 1949. Sen kiviseinien sisällä on nähnyt päivänvalon ensimmäisen kerran valtaosa vanhemmista karhulalaisista. Keskellä oleva betonitiilinen osa on 1960-luvulta. Kuvan oikeassa reunassa on terveysasema 1970-luvun alusta. Sairaala on edelleen terveysalan käytössä. Sisäilmaongelmat ovat piinanneet kuitenkin myös sairaalan rakennuksia aika-ajoin.

Vasemmalla Rauhalan kivikoulu. 1958 käyttöön vihityn rakennuksen suunnitteli kauppalanarkkitehti Tausti. Rakennus on nykyisin sisäilmaongelmien vuoksi tyhjillään ja purku-uhan alla. Oikealla moduuleista koostuva väistötilakoulu.

Karhulan kauppalan kasvun myötä 1950-luvulla suomenkielinen yhteiskoulu sai rinnalleen uuden kivikoulun. Ulla Hjeltin suunnittelema rakennus valmistui vaiheittain 1950-luvun aikana. 1970-luvun alussa oppilaita oli lähes 900. Peruskoulujärjestelmän myötä 1974 muuttui koulu Vesivallin yläasteeksi sekä lukioksi. Remonttien yhteydessä on opiskelua jatkettu väistöiloissa. Kuvassa koulun sali, jonka seinää jäsentävät vinot seinäpilasterit.

Ydinkeskustan ja Karhulan-Sunilan radan itäpuolella sijaitsee Opintokeskus Karhun alue. Alue koostuu suhteellisen suurista punatiilipintaisista julkisista rakennuksista. Ensimmäinen rakennus alueella oli Karhulan ammattikoulu vuodelta 1959. Nykyisin rakennuksessa on Karhulan koulun, Etelä-Kymenlaakson ammattiopiston sekä Kotkan kansalaisopiston tiloja. Samaa pihapiiriin on 1980-luvulla rakennettu kaksi suurehkoa liikuntarakennusta.

Karhulan linja-autoasema on vuodelta 1960. Kaksikerroksisen ja pulpettikattoisen rakennuksen on suunnitellut Kauko Tiihonen. Dynaamisesti massoiteltua rakennusta leimaavat toisen kerroksen nauhaikkuna, avoin läpinäkyvä katutaso liikkeineen ja odotustiloineen sekä kaiken ylle kohoava tornimainen piippu kelloineen. Alemmuustilaan joutuneen linja-autoaseman purkutytöt aloitettiin 2020. (kuva: postikortti 1960-luvulta)

Sairaala-alueen uusin rakennus, mielen-terveyskeskus on vuodelta 1985. Vuosia tyhjiällä ollut rakennus kuvaa hyvin sisäilmaongelman syvyyttä ja monimutkaisuutta. Laajoista tutkimuksista huolimatta ei varsinaista ongelmaa, saati ongelman aiheuttajaa ole löydetty.

2.6 PAJAMÄENKADUN ALUE

Alueen pinta-ala n. 21 ha

Asukkaita n. 1160 hlö

Asukastiheys n. 55 hlö / ha

Rakennuksia 120 kpl

Vanhin 1911, pientalo

Uusin 2018, rivitalo

Rakennettu kerrosala 66 000 k-m²

Aluetehokkuus 0,31

Ympäristö

Pajamäenkadun alue on välittömästi keskustan pohjoispuolella oleva tiivis ja monimuotoinen asuinalue. Se on viimeisen 60 vuoden kuluessa muuttunut valtaosin puutalovaltaisesta sokkeloisesta pientaloalueesta lähiömäiseksi kerrostaloalueeksi. Muutoksen perustana on Otto livari Meurmanin 1953 laatima asemakaava, jolla Kauppalan keskustaa ja sitä ympäröiviä asuinalueita nykykaistettiin voimakkaasti. Meurmanin kaavan hieman orgaaninen sommitelma perustuu suurelta osin alueen varhaisempiin kulkuväyliin sekä agraariaikakauden maanomistuskäytökseen. Pientaloja on Pajamäenkadun itäisimmän pään sekä Parilankadun keskittymän lisäksi alueella säilynyt vain muutamia. Lähiömäiseksi Pajamäenkadun alueen tekee suhteellisen väljä kerrostalovaltainen rakenne, selkeä painottuminen asumiseen sekä palveluiden ja työpaikkojen vähäisyys. Alueen kerrostalojen ryhmät ovat rakentuneet vyöhykemäisesti Vesitorninmäen avokallioalueen ympärille.

Kehityskaari

Alueen vanhimmat 1950-luvulla rakentunut kerrostalot muodostavat yhtenäisen ja edustavan ryhmän Sammonkadun ja Parilankadun alueella. Maaston mukaan polveilevat sopusuhtaiset rapatut rakennukset muodostavat yhtenäisen pihapiirin. Yksittäiset ylläpitotoimet mm. rakennusten alkupeiräisten ovien ja ikkunoiden muutokset ovat vähentäneet yksittäisten rakennusten kulttuurihistoriallista arvoa. Moottoritien raskas melusuojaus on rauhoittanut aluetta, mutta samalla maisemaa peittävien meluseinien visuaalinen vaikutus asuinympäristön laatuun on pääsääntöisesti varsin negatiivinen.

1970-luvun alussa Pajamäenkadun varrelle rakennetut kerrostalot on sommiteltu maiseman ehdoilla. Rakennusten pohjoispäät sekä liikennepihat kurottavat Pajamäenkadulle. Eteläpäädyt on rakennettu hienovaraisesti puistomaiseen ympäristöön ympäröiviä avokallioita säästäten. Alueen uusimmat rakennukset muodostavat kerrostalovyöhykkeen Pajamäenkadun pohjoispuolelle. Pohjoispuolen rakennusten ryhmät ovat merkittävästi eteläpuolta tiiviimpiä ja sommitelmallisesti köyhempiä. Alueen pihapiireistä valtaosa on paikoitusalueina.

Parilankadulla sekä Pajamäenkadun itäsisimmässä päässä sijaitsee monimuotoinen lähinnä puisista pientaloista koostuva alue. Tiiviissä ryhmässä on eri aikakausien rakennuksia 1900-luvun alusta 2000-luvulle. Rakennusten kunto ja säilyneisyys vaihtelevat. Pajamäenkadun itäisen pään maisemaan leimallisimman kuvan antavat kadun varren rintamamiestalojen rivistöt.

Alueen arvo

Pajamäenkadun alue on muutamaa rakentamatonta tonttia lukuun ottamatta "valmiiksi" rakentunut. Alueen tulevaisuus on vahvasti sidoksissa keskustan kehitykseen, mutta nykyisen kaltaisena alue palvelee tehtävässään erinomaisesti keskustan lähellä olevana tiiviinä, mutta viihtyisänä asuinympäristönä. Aluekokonaisuuden säilymisessä avainasemaan nousee yksittäisten rakennusten ja pihapiirien oikeanlainen ylläpito. Palvelurakenteen täydentäminen alueelle soveltuvilla kaupallisilla sekä julkisilla palvelulla monipuolistaisi asuinympäristöä ja lisäisi siten myös houkuttelevuutta. Moottoritien, radan ja joen estevaikutuksien lieventämiseksi tarvitsee yhteyksiä ympäröiviin viher- ja palveluverkostoihin kehittää edelleen.

Karhulan keskustan pohjoispuoli oli 1900-luvun puoliväliin saakka sokkeloinen puutaloalue. Ympäristö koostui perinteisistä hirsi- ja lautarakennuksista sekä pitkistä liitereistä. Meurmanin kaavasunnitelmien pohjalta alueen olemus muuttui vähitellen kylästä kaupungiksi. Puisen kylän aikakaudesta on jäljellä enää vähän. Toisaalta uusien kerrostalojen pihalla on nähtävissä muistumia vanhoista kiviaidoista sekä kaivoista.

Viimeisiä säästyneitä puurakennuksia Pajamäenkadun ympäristössä on lähinnä alueen itäisessä osassa. Kuvassa vasemmalla mielenkiintoinen päärakennus sekä hyvin säilynyt pihapiiri 1900-luvun alkupuolelta.

Parilankadun alueella on vaihtelevasti säilyneitä pientaloja 1920-luvulta.

Pajamäenkadun ja keskustan väliin jäävällä Vesitorninkalliolla seisoo Karhulan maamerkki -vesitorni. 1960 rakennettun tornin huippu kohoaa 50 metrin korkeuteen merenpinnasta. Tornin silhuetti tuo muistuman ufosta tai suuresta kantarellista. Tornin näköalatasanne ei ole enää yleisölle avoinna. Tornin alkupeleistä veistosmaista ja geometristä olemusta heikentävät kylkiin myöhemmin kiinnitetyt valaisimet, vedenpoistoputket sekä muut tekniset laitteet.

Moottoritie on tuonut Karhulaan liiketoimintamahdollisuuksia ja elämää. Moottoritien edesauttamana kylä kasvoi kaupungiksi. Toisaalta laajan tien estevaikutus luonnollisiin kulkureitteihin on musertavan voimakas. Ylikulkusiltoja ja alikulkutunneleita on keskustassakin varsin rajallinen määrä. Viimeisimmän moottoritiemuutoksen myötä maisemaan ilmestyivät korkeat estevaikutusta korostavat meluseinät.

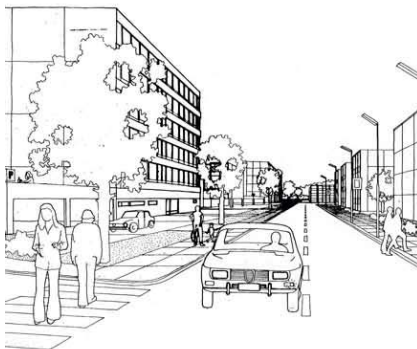
Aivan moottoritien meluaidan takana sijaitsee Pajamäenkadun alueen vanhin kerrostaloryhmä. 1950-luvun alussa rakennettu ryhmä on edustava aikakauden esimerkki. Kolmen rakennuksen ryhmä muodostaa yhtenäisen pihapiirin. Piha-alueita leimaavat liikenteen ja autopai-koituksen tarpeet. Rakennuksien julkis-
 vuissa, ikkunoissa sekä ovissa on jonkin verran muutoksia alkuperäiseen nähden.

Seuraava kerrostalovyöhyke on rakennettu Vesitorninmäen kallion pohjoisrin-
 teeseen. 1960-luvun rakennukset edusta-
 vat ensimmäistä teollisesti rakennettua
 aikakautta. Lamellimaiset rakennusmas-
 sat on sommiteltu maastoon, puistomai-
 sen kallion reunalle erityisen hienosti.
 Kuvassa Osmo Siparin suunnittelema
 rakennuksia. Siparin aikaisempi veistok-
 sellinen tyyli vaihtui 1960-luvun puo-
 lella hyvin yksinkertaiseksi ja minimalis-
 tiseksi.

Pajamäenkadun alueen seuraava vyö-
 hyke syntyi 1970-luvulla lähinnä kadun
 länsipäähän sekä Karhulantien varteen.
 1960-luvulla alkunsa saanut teollinen
 rakentaminen kypsyi 70-luvun puolivä-
 liin mennessä lähiömäiseksi betonipin-
 taiseksi elementtirakentamiseksi. Raken-
 nusten sommitelmaa ohjailivat maisem-
 an ja ympäristön olosuhteiden sijaan
 rakennusnosturin ulottuvuus, rakennus-
 työmaan tehokkuus sekä tontille saata-
 vien autopaiikkojen lukumäärä. Saman-
 kaltaisia rakennuksia ja asuinympäris-
 töjä on taajamissa ympäri Suomea mit-
 taamaton määrä.

Alueen uusimmat rakennukset ovat tiili-
 pintaisia. Rakennusryhmät ovat tiiviim-
 piä ja rakennukset korkeampia. Aiemmin
 tehdyt usean portaan lamellitalot muut-
 tuivat 1980-luvun puoliväliin mennessä
 yhden portaan pistetaloiiksi.

2.7 URHEILUKENTTÄ JA JOKILAAKSO

Alueen pinta-ala n. 19 ha

Asukkaita n. 190 hlö

Asukastiheys n. 10 hlö / ha

Rakennuksia 35 kpl

Vanhin 1880-l, Kuntala

Uusin 2018, kerrostalon jätekatos

Rakennettu kerrosala 15 000 k-m²

Aluetehokkuus 0,08

Ympäristö

Karhulan keskustan länsipuolella avautuu Kymijoen Korkeakoskenhaaran jokilaakso. Laakson itäistä reunaa myötäilee jyrkistä ketjumaisista kallionkumpareista muodostuva harjanne. Jokilaakson länsirannalla on kumpareiden lomassa alavia edelleen viljeltyjä peltoalueita. Laakson pohjalla Kymijoki, paikkakunnan nykyolemuksen perusta, liipuu hiljalleen kohti merta. Maanpinnan suuret geologiset merkit viittaavat vahvasti viimeiseen jääkauteen.

Kehityskaari

Kymijoen Korkeakoskenhaara nousi 1800-luvun loppuun mennessä yhdeksi maan merkittävimmistä uittoväylistä saaden aikaan teollisen valankumouksen myös Kotkan alueella. Karhulan sahat ja uittolaitteet sekä lopulta koko yhdyskunta rakentui joen uoman äärelle. Teollisuuden tarpeiden lisäksi alavaa laakson pohjaa käytettiin lähinnä maanviljelykseen sekä puutarhoina. Puurakennuksista koostuva yhdyskunta sijaitsi hieman ylempänä jokilaaksoa rajaavan kallion reunalla Karhulantien varressa. Nykyinen yhdyskunta on kääntynyt jokeen selin ja uoma sekä sen rannat ovat varsin vähällä käytöllä. Jokilaakson nykyistä ilmettä dominoivat Karhulan yleisurheilukenttä sekä joen ylittävän moottoritien betoniset sillat.

Rakentaminen jokilaaksossa sijoittuu kuten aiemminkin, jokilaaksoa reunustavalle harjanteelle. Ra-

kennusten sommitelmaa ohjaa Karhulantien linjaus sekä Meurmanin 1953 laatimaa asemakaavaa. Kaavas suunnitelmassa rakennukset sijaitsevat Karhulantien varrella vapaasti polveilevaa tielinjaa seuraten. Sommitelmassa on runsaasti samankaltaisuutta paikalla aiemmin olleen puukaupungin kanssa. Meurmanin kaavasunnitelman mukaan alueelle suunnitellut julkiset rakennukset mm. linja-autoasema jäivät toteutumatta. Julkinen rakentaminen sijoittui keskustan toiselle puolelle jokilaakson alueen painottuessa asumiseen sekä liikuntapaikkoihin.

Keskuskenttä on Kotkan tärkein yleisurheilukenttä. Kauniiseen jokimaisemaan rakennettu yleisurheilualue on aikanaan valmistunut Kalevankisojen päänäyttämöksi 1949. Betonisen pääkatsomon näyttävä lippa on lähes 5 metriä pitkä ulokkeena toteutettu rakenne. Nykyisin Keskuskentän alueella on useita erilaisia liikuntapaikkoja kilpa- ja harrastustoimintaan. Liikuntapaikkojen kirjoa täydentää ylärinteeseen 1978 rakennettu Karhulan uimahalli. Jyrkkään rinteeseen toteutetun rakennuksen allasosastosta avautuu hieno maisema yli jokilaakson. 1970-luvun muoto- ja värikieltä ilmentänyt betoninen uimahallirakennus modernisoitiin 2000-luvulla.

Alueen rakentamisessa on toteutettu erilaisia rinneratkaisuja. Vallesmanninkadulla on edustava ja yhtenäinen 1960-luvun kerrostaloalue, jossa rakennukset on sommiteltu portaittain laaksoon avautuvaan rinteeseen. Pohjoisempaan rinteeseen suuntaisesti sijoittuu pieni rivitaloalue sekä eri ikäisiä pientaloja viime vuosisadan loppupuolelta. Yleisesti Suomessa näin jyrkkään rinteeseen rakentaminen on suhteellisen harvinaista. Alueen uusinta kerrostumaa edustaa Jokipuisto, Karhulan alueen ainoa rakennettu puisto. Puiston teema koostuu erilaisista vesiaiheista ja kivirakenteista. Eri kaavojen yhteydessä on joenuoman itärannalle tavoiteltu virkistysreittiä. Vuoden 2019 aikana valmistui jalankulkuyhteys moottoritien ali Karhulan Hovin puiston puolelle. Kevyenliikenteen silta joen yli urheilukentän pohjoispuolelta Kolkansaareen odottaa toistaiseksi. Uudet virkistysyhteydet muuttavat Jokipuiston olemuksen pistemäisestä käyntikohteesta alueen virkistysreittien risteyspaikaksi.

Alueen arvot

Jokilaakson alue on koko keskustan ja osin myös koko Kotkan kaupungin olemassaolon perusta. Maisemallisesti merkittävän laakson kytkeminen tiiviimmin keskustaan sekä laajempaan ympäröivään viherverkostoon lisää koko alueen vetovoimaisuutta. Tästä syystä uusien reittien sekä siltojen avaaminen on erityisen tärkeää. Jokilaakso kuuluu kansallisen kaupunkipuistoon, mikä turvaa alueen maisemallista kokonaisuutta ja varaa jokilaakson ympäristöineen asukkaiden virkistäytymiseen.

Korkeakosken haara laskee Karhulan kohdalla rauhallisesti kohti merta. Joki on kaivautunut vuosituhsien saatossa syvään laaksoon. (kuva: tuntematon)

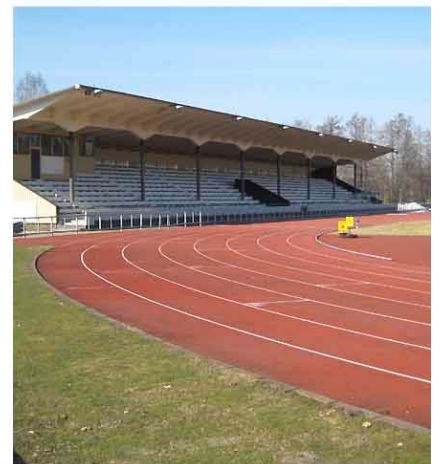

Joenuomaa myötäilevälle itäiselle harjanteelle nousi Kyminkirkko pappiloinen 1700-luvulla. Yhdyskunnan rakenteita yhdistävä kapea kylätie kulki luontevasti joen suuntaisen harjanteen päällä. Tilat ja rakennukset seurasivat vapaasti polveilevaa tielinjausta. (kuva: Museovirasto / Emil Suhonen)

Yksi nykyisen Karhulantien varteen syntyneistä tiloista on Bärlundin kartano 1880-luvulta. Kookkaan hirsirakennuksen rakennutti kärjäkirjuri ja koulumestari Erik. Bärlund. Nykyisin Kuntala nimellä tunnettu rakennus on kaupungin omistamina toimistotiloina. Rakennuksen jokilaaksoon avautuva kookas parvekerakennelma on lähes identtinen muutama sata metriä alempana olevaan Kymen kirkkoherran pappilan vastavaan verrattuna.

Jokilaakson harjanteen päällä oleva kyläyhteisö käytti alavaa jokilaaksoa aiemmin lähinnä viljelysmaana. Uuden keskustan läheisyyden sekä alavan maanpinnan johdosta aluetta päädyttiin hyödyntämään Karhulan uuden urheilukentän sijaintipaikkana. Karhulan keskuskenttä valmistui 1949 pidettyihin Kalevan kisoihin. Betoninen katsomorakennelma valmistui kesällä 1949 1500 katsojaa varten.

Urheilukenttää idästä rajaavaan rinteesen rakennettiin avokatsomo sekä kahvilapaviljonki 1949 Kalevankisojen yleisön tarpeisiin. Avokatsomo on vuosien saatossa kadonnut, mutta luonnonkivien terassoidussa rinteessä sijaitseva edustava kahvilapaviljonki palvelee kentän käyttäjiä edelleen.

Alueen selkäranka Karhulantie ja sitä reunustanut puisten rakennusten kyläyh-teistö, muuttui 1900-luvun puolivälin jäl-keen monimuotoiseksi asuinalueeksi. Keskustan tuntumaan tien varteen nousi kerrostalojen ryhmiä. Pohjoiseen, lähemmäs kirkkoa, rakennettiin pientaloja. Alueella on edelleen nähtävissä myös vuosisadan alun agraarikulttuurin rakennuksia. Kuvassa vasemmalla Kanttorila, Ulla Hjeltin Kymin seura-kunnalle suunnittelema asuinrakennus vuodelta 1950.

Oman erityispiirteensä jokilaakson ra-kentamiseen tuovat A. Ahlströmin johta-jille rakennetut huvilamaiset pientalot. Neljän rakennuksen ryhmä rakennettiin entiseen puistoon, suomalaisittain poik-keuksellisen jyrkkään rakennuspaik-kaan. Vasemmalla näistä ensimmäinen, 1960 rakennettu paikallisjohtajan asunto. 1970-luvulla rakennettiin johta-jille kolme tasakattoista pientaloa lisää. Kauniissa jokimaisemassa sijaitsevat rakennukset kuvastavat rakennusai-kaansa erinomaisesti.

Hienovaraisesti urheilukentän rintee-seen Vallesmanninkadulle rakennettiin Ulla Hjeltin suunnitelmien mukaan yhte-näinen kerrostaloryhmä 1960-luvulla.

Vallesmanninkadun kerrostalo-alueen ja huvilamaisen pientaloalueen väliin jää 1980-luvulla rakennettu tiivis rivitalojen ryhmä.

1978 valmistunut Karhulan uimahalli si-joittuu myös jokilaaksoa reunustavaan rinteeseen. Allasosaston suuren lasipin-nan takaa avautuu upea näkymä länteen, urheilukentän ja joen suuntaan.

Jokipuisto on toistaiseksi ainoa rakennettu puisto Karhulan alueella. Puistosta on muodostunut matkailu-kohde sekä Karhulalaisten olohuone.

2.8 KYMIN KIRKON YMPÄRISTÖ

Alueen pinta-ala n. 25 ha

Asukkaita n. 70 hlö

Asukastiheys n. 3 hlö / ha

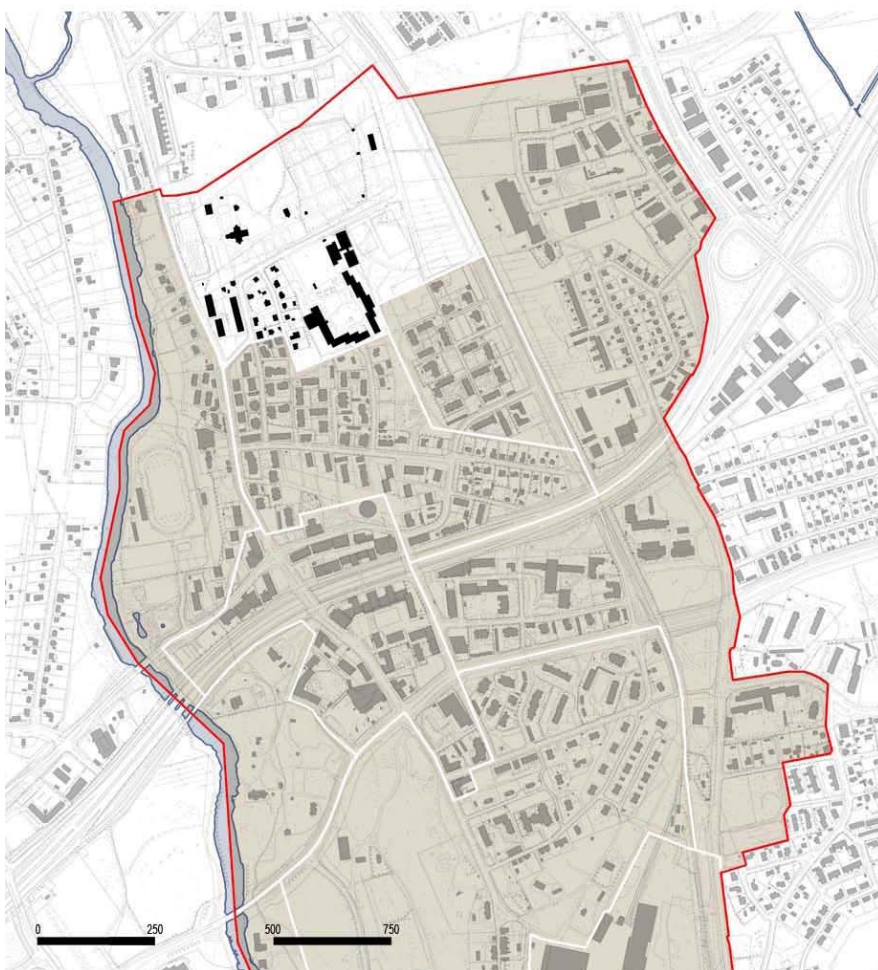
Rakennuksia 35 kpl

Vanhin 1848, Kymin kirkko

Uusin 2018, Helilän koulu

Rakennettu kerrosala 16 000 k-m²

Aluetehokkuus 0,06

Kymin kirkon ympäristö

Kymin kirkko on kolmas kirkkorakennus Korkeakosken jokihaaran itäisellä rinteellä. Suomen intendentuurikonttorin 1850 piirtämä Empire-tyylinen kivikirkko kohoaa jokilaakson ylle halliten maisemaa Korkeakoskelta Kyminsuuhun saakka. Kirkkoa ympäröivät puistomaiset hautausmaa-alueet. Läntisimpänä, Karhulantien varressa on kivimuurin ympäröimä vanha hautausmaa 1700-luvun alusta. Sen vieressä on viime sotien sankarihautausmaa, jossa on 380 sankarivainajan viimeinen leposija. Vainajien antaman uhrin suuruutta kuvaa hautausmaan portilla kohoava muistomerkki. Suunnittelijoina ovat olleet Hilding Ekelund ja kuvanveistäjä Viktor Jansson. Kappelihautausmaa sekä uusi hautausmaa sijaitsevat Kirkon itäpuolella Suurniityn peltojen puolella. Maisemallisesti merkittävään kokonaisuutteen kuuluvat myös kirkonmäen korkeimmalla kohdalla sijaitseva seurakuntatalo sekä uuden hautausmaan portilla oleva siunauskappeli.

Helilän koulun ympäristö

Kirkkopuiston reunalla sijaitsee toinenkin merkittävä julkinen rakennuskokonaisuus, Helilän koulu. Loi-vassa metsäisessä rinteessä polveileva nauhamainen rakennus on valmistunut 1970 K.V. Andersinin ja B. Lundstenin suunnitelmien mukaan. Rakennuksen suunnittelijat valittiin suunnittelukilpailun perusteella. Ra-

kennus edustaa erinomaisen hienosti aikakaudelle tyypillistä modulaarista suunnittelua ja rakentamista ja se on Kotkassa tyyllisesti ainoa laatuaan. Modulaarisen suunnittelun esikuvia edustavat Suomessa mm. Aulis Blomstedtin tapa jaksottaa tilaa sekä aikakaudelle tyypilliset Bungalow (Juhani Vainio) ja Domino (Teuvo Koivu ja Raimo Kallio-Mannila) -rakennusjärjestelmät. Valitettavasti alkuperäinen koulurakennus on osoittautunut teknisesti hankalaksi hallita. Viime vuosina ilmaantuneet vakavat sisäilmaongelmat ovat saaneet aikaan koulutoiminnan siirtämisen pihapiiriin nousseisiin väistötiloihin. Rakennuskulttuurin kannalta on erittäin valitettavaa, mikäli koulun vauriot ovat niin mittavia, ettei sitä enää saada käyttökelpoiseksi. Tämä uhkakuva on nykytiedoilla valitettavan todennäköinen. Mikäli rakennus jää tulevaisuudessa pois koulukäytöstä, tulee ensisijaisesti selvittää mitä toimintoja rakennukseen voidaan sijoittaa, ja kuinka suurilla investoinneilla se saataisiin takaisin käyttöön. Viimeisenä vaihtoehtona on purkamisen. Sitä tulee edeltää kuitenkin selvitys osittaisen purkamisen mahdollisuudesta sekä purkupäätöksen saaneiden osien huolellinen dokumentointi.

Koulun ja Kirkon muodostama ympäristökokonaisuus rajautuu etelästä Karhulan keskusta-alueen sekä Pajamäenkadun alueen rakennettuun ympäristöön. Ympäröivän rakennuskannan korkeus ja kerrosmäärä laskevat asemakaavan mukaisesti kohti kirkkoa, jättäen kirkolle selkeän dominantin aseman.

Alueen kehityskaari ja arvot

***Kirkkopuiston maisemallista kokonaisuutta suojaavat kansallinen kaupunkipuisto sekä valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö -aluera-
jaukset. Alueella sijaitsevat julkiset palvelut, kirkko, hautausmaat sekä koulu vaativat toimiakseen joustavia ja turvallisia liikenteellisiä ratkaisuja. Liikenneolosuhteiden järjestelyillä sekä suhteellisten laajojen paikoitusalueiden ratkaisuilla on merkittäviä vaikutuksia aluekokonaisuuden ympäristön laatuun. Pohjoisen Karhulan alueelta puuttuu toimiva itä-länsi suuntainen kulkuyhteys. Eri liikennemuotoja rasittavan puutteen ratkaiseminen ja uuden kulkuyhteyden avaaminen saattavat vaikuttaa myös Kymin kirkon ympäristön kulkuyhteyksiin sekä alueen liikenteen vilkkauteen. Erityisiä vaikutuksia alueen tulevaisuuteen on myös kouluverkko ratkaisuilla sekä olevien koulurakennusten problematiikan ratkaisutavoilla.***

Kirkkopuiston ympäröimässä Kymin kirkossa on istumapaikkoja lähes 800. Uusklassinen, puhdaslinjainen empirerakennus valmistui 1850. Kirkko rakennettiin C.L. Engelin johdolla intendenttikonttorin tyyppiirustusten muukaan.

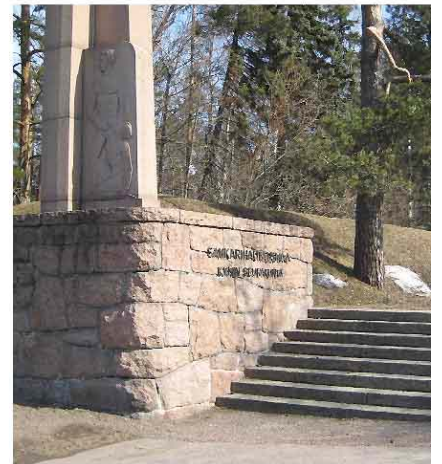
Ristikirkon keskiosan ylle kohoaa suuri kupoli. Kupoli sekä kirkkosalin pyöreä keskiosa ilmentävät Engelin pyörökirkkoihannetta. Sisätilaa leimaavat kirkoille poikkeuksellinen keltainen väri, Tanskassa 1991 valmistetut urut, B.A. Godenhjelmin 1865 maalama ”Jeesus Getsemanessa” alttaritaulu sekä erityisesti kupolia reunustavat Aarre Aaltosen tekemät neljä korkokuvaa. Ristikirkon kolmessa laivassa olevia parvia kannattelevat toscanalaiset pilarit.

Kirkonmäen muita rakennuksia ovat mm. klassistinen seurakuntatalo Ilmari Launis 1929 sekä Vilho Rikan suunnittelema Helilän siunauskappeli vuodelta 1954. Kappelissa on yhdistetty hienovaisraisesti klassismin ja sodan jälkeisen funktionalismin aiheita.

1729 käyttöön otettu Kymin vanha hautausmaa kirkon länsipuolella on kokonaisuutena arvokas vanhojen kymiläisten sukujen ja suurmiesten muistomerkki. Vanha hautausmaa on nykyään seurakunnan toimesta suojeltu.

Vanhan hautausmaan vieressä on viime sotien sankarihautausmaa. Suunnittelijoina Hilding Ekelund sekä kuvanveistäjä Viktor Jansson.

Pohjoisessa Karhulassa on runsaasti viitteitä alueella olleesta vanhasta agraarikulttuurin yhdyskunnasta. Kirkon ympärillä sijainnutta kylää kutsuttiin Lehtiskaupungiksi. Kuvissa kadonneen maailman jälkiä, kaivonrengas kivihakkauksella 1893 sekä Lehtiskaupungin viimeisiä puurakennusryhmiä.

Karhulan keskustamaisesti rakentunut alue päättyy käytännössä Kirkon vanhaan hautausmaahan. Karhulantien varrella olevat keskustan viimeiset talot luovat edustavan 1960-luvun rakennusryhmän. Ryhmässä on Osmo Siparin 1961 suunnittelemat pulpettikattoiset rivi- ja kerrostalo sekä Ulla Hjeltin 1969 suunnittelema punatiilinen kerrostalo.

Helilän koulu on arkkitehtuuriltaan erityisen merkittävä ja Kotkan mittapuussa ainutlaatuinen. Rakennus edustaa 1960- ja 70-lukujen tyyppisiä modulaarisia kokeiluja, joissa rakennusten mittasuhteet, syntyvät tilat sekä rakentamisessa käytetyt materiaalit pyrittiin standardoimaan. Avotakan kansikuvassa 4/1970 Dominotalo, joka oli yksi aikakauden pisimmälle tuotteistettuja rakennusjärjestelmiä. Modulaarinen rakentaminen ei vastannut riittävästi sille asetettuihin haasteisiin, joten aikakausi jäi Suomessa melko lyhyeksi. Helilän koulun horisontaalinen massa polveilee maaston muotoja mukailien, muodostaen suojaisan pihapiirin vertikaalisten mäntyjen sekä kalliopihan ympärille. Koulurakennuksessa ei ole lainkaan käytäviä, vaan puistomainen piha-alue toimii yhteistiloina. Kustakin ovesta saavutaan pienen kahta luokkaa palvelevaan aulaan.

Kuvassa oikealla suurmoduuleista 2018 koottu koulun väistötila.

Joen, moottoritien ja erityisesti teollisuusradan estevaikutukset ovat pohjoisessa Karhulassa merkittävät. Estevaikutukset sekä puuttuvat itä-länsisuuntaiset kulkuyhteydet ovat lisänneet alueen autovaltaisuutta, sekä saaneet aikaan epävirallisia kulkuyhteyksiä.

Suurniityn alueen väljyyttä kuvaa mm. hautausmaan alapuolella sijaitseva vuokraviljelyalusta-alue.

2.9 RAITIT

Alueen pinta-ala n. 10 ha

Asukkaita n. 560 hlö

Asukastiheys n. 56 hlö / ha

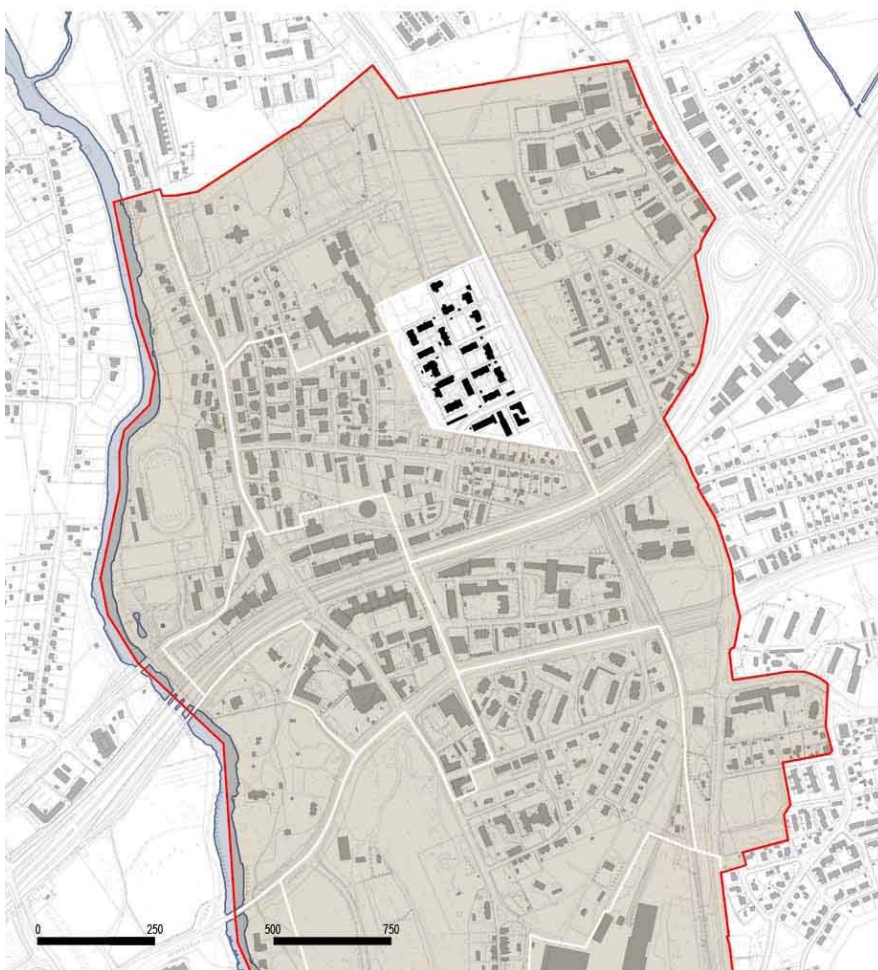
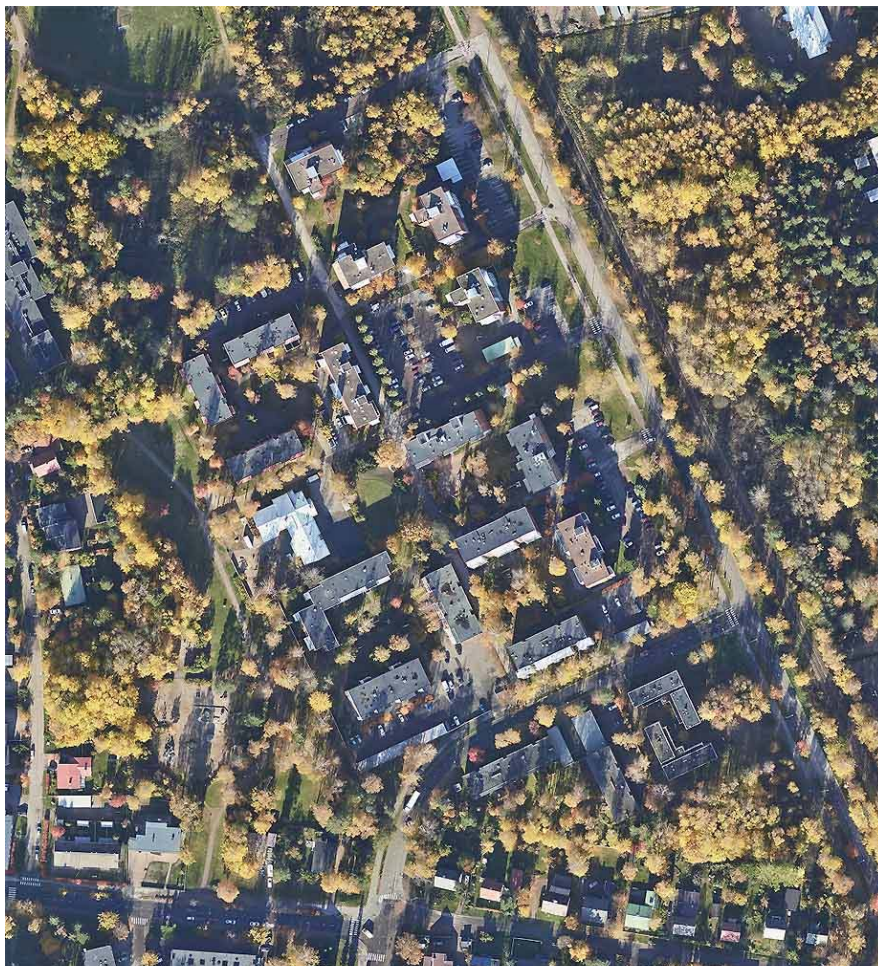
Rakennuksia 30 kpl

Vanhin 1979, kerrostalo

Uusin 1993, kerrostalo

Rakennettu kerrosala n. 32 000 k-m²

Aluetehokkuus 0,32

Ympäristö ja kehityskaari

Raittien alue on yhtenäinen ja yhdenaikaisesti lähinnä 1980-luvulla rakennettu kerrostaloista koostuva lähiö. Lähiö määritellään usein kaupungista hieman erillään olevaksi asuinalueeksi, joka on riippuvainen kaupungin tuottamista palveluista sekä työpaikoista. Lähiö itse tuottaa lähinnä vain asumiseen tarvittavaa tilaa sekä paikan autolle, jolla voidaan siirtyä työhön tai palveluiden luokse.

Raitit sijoittuvat Karhulan keskustan pohjoispuolelle entisten Suurniityn peltojen alueelle. Raittien alueen betonielementeistä koostuvat rakennukset ovat kolmesta kuu-teen kerrosta korkeita. Julkisivut ovat pääsääntöisesti tiililaattaa tai pesubetonia. Rakennusten sommitelma on aikakaudelle tyyppillinen. Rakennukset sijaitsevat vapaassa sommitelmassa yhteneväisessä koordinaatistossa avoimien korttelipihojen ympärillä. Sommitelman keskeisenä syynä on rakennusaikana alueelle pystytetyn torninosturin puomin ulottuvuus. Suojaisia ja avaria korttelipihoja yhdistää ajalle niin ikään tyyppillinen alueellisena selkärunkana toimiva kävelyraitti. Alueen tiheydestä johtuen suuri osa ympäröivästä maanpinnasta on varattu autopaikoitusalueiksi. Kaupungin silloisen asemakaava-arkkitehti Eelis Iivanaisen kaavoittaman alueen esikuvia voidaan nähdä pääkaupunki-seudulla esimerkiksi Espoon Olarissa. Kaupungin omistamalla maalla

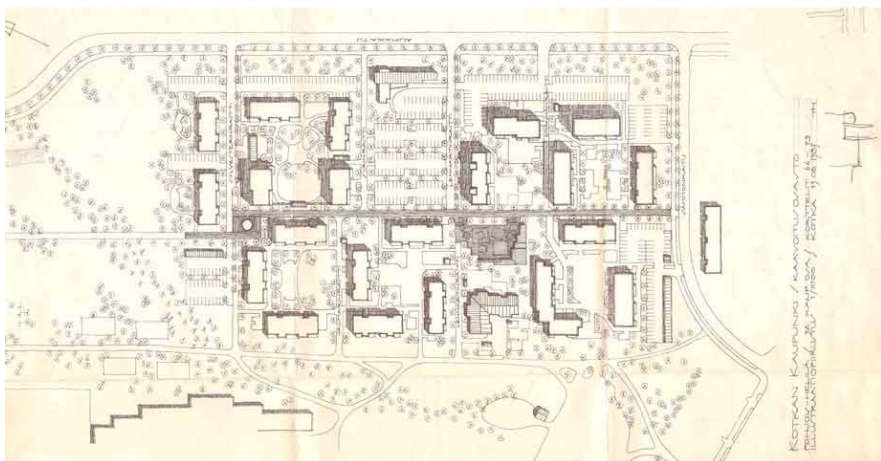
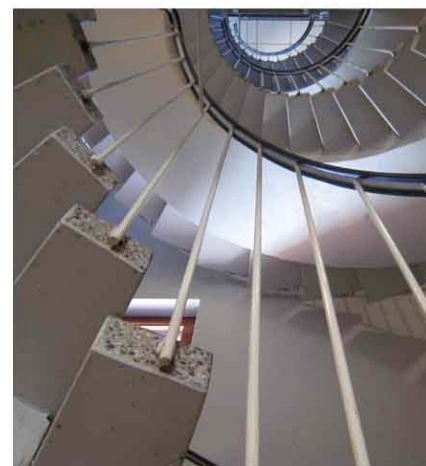
oleva Raittien alue on rakentunut etelästä, Sammonkadun varrelta kohti pohjoista. Pohjoisimpana olevat tontit ovat edelleen rakentumatta. Heli-länpuiston reunalla, keskellä kerrostalojen ladelmaa toimii alueen kanssa yhdenaikaisesti rakennettu Raitin viikkopäiväkoti. Päiväkoti toimii tällä hetkellä väistötiloissa sisäilmaongelmien johdosta.

Alueen arvot

Raittien asuinkerrostalojen alue on tyyppillinen esimerkki suomalaisesta lähiörakentamisesta. Aluetta vaivaavat samankaltaiset ongelmat, kuin monia muitakin lähiöitä Suomessa. Yleisesti lähiöiden rakennuskanta on aikanaan rakennettu hyvin nopeasti ja pienillä kustannuksilla. Ympäristön laatutekijöiden sijaan lähiöitä rakennettaessa katse kohdennettiin alueiden tehokkuuteen sekä hankkeen taloudellisuuteen. Lähiöille asetettujen tavoitteiden yksipuolisuus sekä syntyneiden alueiden virikkeettömyys ovat saanut aikaan yleistä nuhjuisuutta sekä selvästi havaittavaa sosiaalisten ongelmien keskittymistä. Raittien alueella ongelmia voidaan lieventää panostamalla rakennuskannan sekä ympäristön laadukkaaseen ylläpitoon sekä uusien kulkuyhteyksien avaamiseen. Täydennysrakentamisella sekä tuomalla alueelle soveltuvia palveluita, voidaan alueen elinvoimaisuutta pitää yllä sekä kehittää Raiteista luonnonkaunis keskustapalveluiden lähellä oleva monimuotoinen asuinalue.

Suurniityn pellot ovat nimensä veroiset. Kokonaisuutena alava entinen joenpohja / peltoalue on useamman neliökilometrin kokoinen. Karhulan keskusta-alueen käytyä ahtaaksi 1970-luvulle tultaessa, kääntyivät katseet laajaan ja avoimeen keskustan tuntumassa olevaan peltomaisemaan. Hankalien perustamisolosuhteiden johtuen alueella oli aikaisemmin vain Kymen aseman ja tehtaan välillä kulkeva pistoraide.

Käsityövaltainen kerrostalorakentaminen muuttui 1960-luvun aikana betonielementtirakentamiseksi. Väestön voimakas kasvu sekä muuttaminen maaseudulta kaupunkiin sai aikaan tarpeen rakentaa asuntoja hyvin nopeasti sekä edullisesti. Lähinnä Neuvostoliitossa sekä sen alusmaissa käytössä ollut elementtitekniikka juurtui vahvasti myös Suomeen. Ensimmäisiä Suomeen syntyneitä lähiöitä, kuten Helsingin Pihlajamäkeä leimaa kuitenkin vielä rakentamisen vahva vuorovaikutus ympäröivän luonnon kanssa. Kaupunkeja piinaavaan huutavaan asuntopulaan saatiin helpotusta, kun yksi rakennusliike rakensi koko alueen kerralla. Vähitellen monotoniseksi muuttunut rakentamistekniikka yleistyi ympäri Suomea maisema-arvojen, ihmisten viihtyvyyden sekä estetiikan jäädessä reilusti taka-alalle. Syntyneen lopputuloksen virikkeettömyyttä syvensi samaan aikaan tapahtunut autoistuminen sekä kaupan keskittymisen, joiden johdosta syntyneet asuinalueet tuottivat asunnon lisäksi lähinnä paikan autolle. Väliaikaisiksi suunnitellut asuin-keskittymät, ovat kuitenkin tarjonneet asuinpaikan sadoille tuhansille suomalaisille. Alueisiin on kiinnytty ja vähitellen betonielementeistä kootuissa rakennuksissa on alettu nähdä myös inhimillisyyttä sekä romanttisia piirteitä.

Raittien alueen lähiö alkoi rakentua 1970-luvun lopulla alueen eteläosasta, Sammonkadun varrelta. Vähitellen alue on täydentynyt kohti pohjoista. Viimeisin kerrostalo on vuodelta 1993. Voimassa olevassa asemakaavassa on lisäksi 4 rakentamatonta kerrostaloa. 1970-luvun rakennukset ovat puhdaslinjaisia betonielementtirakennuksia. Uudemmissa kerrostaloissa on julkisivumateriaalina punatiili tai tiililaatta.

Sammonkadun ja Aumakadun risteyksessä on kaksi väistyväksi katsottua betonipintaista rakennusta. Vuosia käyttämättömänä olleiden rakennusten erityispiirteinä on pitkät sivukäytävät sekä sommitelmallinen sisäpihojen tilasarja.

Raittien alueen teemana on alueen halkaiseva kävelyraitti. Raitti yhdistää toisiinsa rakennusryhmät sekä niiden väliin jäävät oleskelupihat.

Kävelyraitin varsi tarjoaa tiloja myös alueen kaupallisille palveluille. Nykyisin liikeyrityksiä on vain muutama.

Alueen keskellä on Raitin viikkopäiväkotö. Vuodelta 1983 oleva punatiilinen rakennus on nykyisin sisäilmaongelmien vuoksi tyhjiillään.

Lähiöparannusten teknisten ominaisuuksien, mutta erityisesti alueiden viihtyvyyden parantamiseksi on tehty useita lähiöparannusprojekteja ympäri Suomea. Julkisivuremonttien ja pihapiirien kunnostamisen yhteydessä on alueelle tavoiteltu virikkeellisempää olemusta. Uusia tuulia on myös etsitty täydennysrakentamalla ja mm korottamalla rakennuksia puurakenteisilla suurmoduuleilla.

Lähiöiden parantamisen tärkein voimavara on kuitenkin alueen asukkaat, joiden osallistaminen on nykyisin kehityksen edellytys.

2.10 MALMINKI

Alueen pinta-ala n. 34 ha

Asukkaita n. 140 hlö

Asukastiheys n. 4 hlö / ha

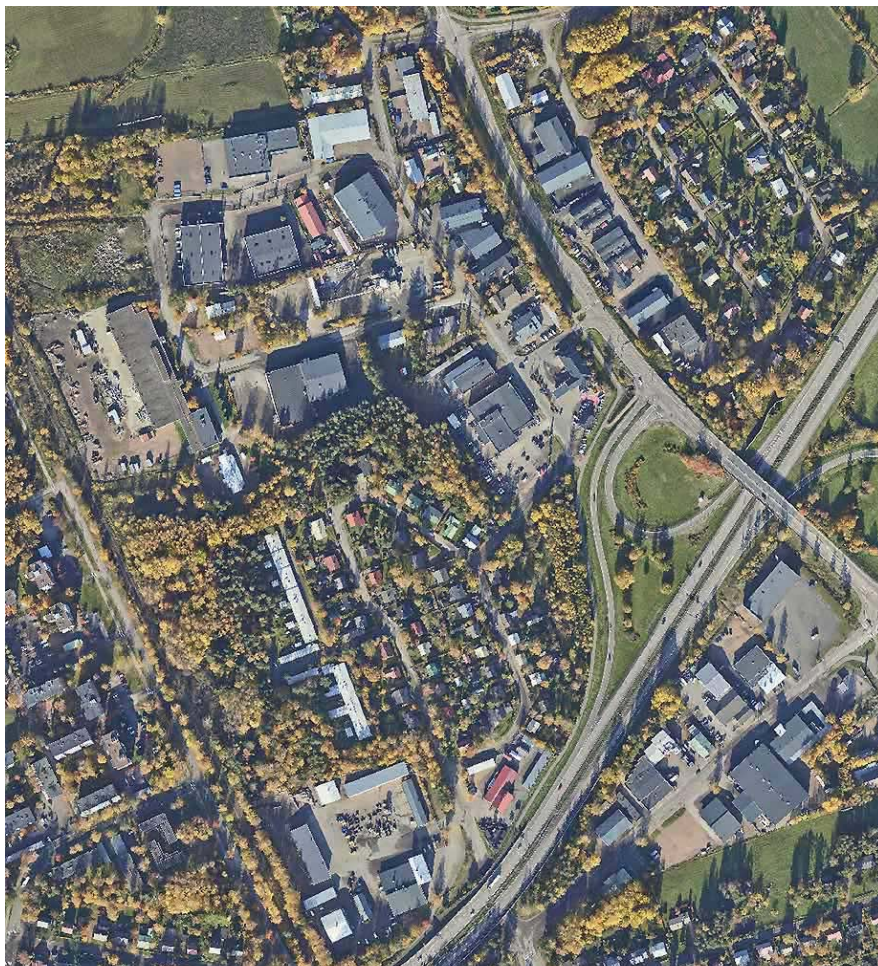
Rakennuksia 112 kpl

Vanhin 1947, pientalo

Uusin 2013, toimistorakennus

Rakennettu kerrosala n. 48 000 k-m²

Aluetehokkuus n. 0,14

Ympäristö ja kehityskaari

Malmingin alue muodostuu kahdesta hyvin erityyppisestä rakennetusta ympäristöstä. Eteläosassa on 1950-luvun puolivälin jälkeen rakentunut pientaloalue ja pohjoisosassa teollisuus- ja varastoalue. Alueita erottaa toisistaan kapea metsäinen vyöhyke. Malmingin alue on syntynyt valtatie varteen Suurniityn pelloille 1950-luvun puolivälissä. Alueen rakentaminen alkoi kauppalan paloasemalla ja korjauspajalla. Punatiilisen paloaseman rakennuspaikaksi valittiin Kymin kunnan varastoalue, jolla varastoitiin mm. halkoja kunnan tarpeisiin. Näiden julkisten rakennushankkeiden välittömään tuntumaan 1950- ja 1960-luvuilla rakentunut pientaloalue on paikoin harvinaisen yhtenäisen. Rakennukset ovat rakentamisaikakaudelleen tyypillisiä ns. rintamamiestaloja sekä niiden 1960-luvun rappauspintaisia muunnelmia. Lisäksi alueen läntisimmällä reunalla Karhulan-Sunilan ratayhteyden varrella on kaksi 1960-luvun lopulla rakennettua rivitaloa.

Malmingin alue on asemakaavoitettu 1960-luvun puolivälissä. Kaavassa alueen pohjoisempi osa on merkitty pienteollisuusalueeksi. Teollisuuden rakennusten sijoittamisessa alueelle lienee synä ollut riittävän laaja yhtenäinen alue, tasainen rakennuspaikka sekä erityisesti hyvät kulkuyhteydet valtatie liittymän tuntumassa. Teollisuusalue on syntynyt osin heti kaavoituksen jäl-

keen, mutta sitä on myös täydennetty aivan näihin päiviin saakka. Perinteisten pienteollisuushallien rinnalle on syntynyt mm. toimistotiloja sekä rakennusalan tukkukauppaa.

Pohjoiseen, Hurukselaan johtavan tien varrelle moottoritien liittymän tuntumaan on noussut myös liikeyrityksiä, autokauppaa sekä suhteellisen vilkas liikenneasema. Alueen kirjoa täydentää Etelä-Kymen ammatitopiston Malmingin kampus sekä kaupungin omistama Malmingin päiväkot.

Alueen arvot

Pienteollisuuden sekä asuinalueen yhteensovittaminen on Malmingin alueen yhdyskunnan toimivuuden ja viihtyisyyden kannalta olennaista. Kehitettävää on myös alueen kiinnittäytymisessä muuhun yhdyskuntaan. Nykyisin Malminki on osin muusta kaupungista erillään voimakkaiden liikenneväylien, moottoritien sekä radan estevaikutuksen vuoksi.

Malmingin pientaloalue on harvinaisen hyvin säilynyt ja yhtenäisen asuinympäristö viime vuosisadan puolivälistä. Arvokas maisemakokonaisuus muodostuu yksittäisistä rakennuksista ja niitä ympäröivistä pihapiireistä. Tästä syystä alueen rakennusten julkisivujen ja vesikatkon alkuperäisiä materiaaleja ja väritystä sekä sisäänkäyntien yksityiskohtia tulee vaalia laajemman kokonaisuuden osana.

Malmingin alueen rakentaminen on alkanut keskustan tuntumaan, valtatie varteen rakennetusta kauppalan paloasemasta. Nykyisin rakennus toimii kaupungin varikkona. 1950-luvulla toteutetun rakennuksen ytimenä toimii punatiilinen tyylikäs rakennus. Myöhemmin tehdyt laajennukset ja erityisesti autotaliosan korotus heikentävät kokonaisuuden rakennustaiteellista arvoa.

Rakennusta ympäröi laaja pihapiiri jossa sijaitsee useita eri-ikäisiä varistorakennuksia.

Kaupungin varikon takaa alkavan Korpikadun varrella on ryhmä ns. rintamamiestaloja. Rakennusten kunto sekä säilyneisyys vaihtelevat. Osa kadun varren pientaloista on rakennettu suomalaisesta tavasta poiketen katualueeseen ja jalkakäytävään kiinni.

Korpikadun pohjoispäässä sekä Kangaskadulla on erittäin edustava ja hyvin alkuperäisenä säilynyt ryhmä 1950-luvun ja 1960-luvun rapattuja pientaloja. Yksi- ja puolitoistakerroksiset rakennukset ovat syntyneet rintamamiestaloaikakauden jälkimainingeissa. Rakennuksia leimaa rapatun pinnan lisäksi usein voimakkaasti käytetty kellarikerros autotalleineen, yksinkertainen aukotus, sisäänvedetyt parveke- / ja terassiratkaisut sekä hitsatut putkikaiteet sisäänkäyntien ja parvekkeiden yhteydessä.

Kapea metsikkö erottaa asuinalueen ja pohjoispuolella olevan teollisuusalueen toisistaan. Teollisuusalue on nykyisin varsin monimuotoinen. Alueella on 1960- ja 1970-lukujen teollisuushalleja sekä uudempia suuria ja ulospäin virikkeittämiä toimitiloja. Näiden lomassa on jäljellä muutamia pientaloja, jotka sijaittivat alueella ennen teollisuutta.

Malmingilla toimii Etelä-Kymen ammattiopiston kampus, jossa voi opiskella mm. rakentamista sekä kone- ja metallialaa. Kampuksen betonipintainen päärakennus on 1980-luvulta. Rakennuksen hieman askeettista olemusta pehmentävät mielenkiintoiset lasipinnat sekä julkisivuissa käytetty puupanelointi. Rakennuksen länteen avautuvaa julkisivua leimaavat suuret ikkunapinnat sekä nosto-ovien rivistö.

Teollisuusalue on monipuolistunut viime vuosikymmeninä. Alueen hyvän sijainnin vuoksi on sinne siirtynyt useiden toimijoiden toimistoja sekä toimitiloja.

Yksi erityispiirre alueella on siellä toimiva Malmingin päiväkoti. 1980-luvun lopussa rakennettu päiväkoti toimii teollisuusaluetta ja asuinalueita rajaavan metsikön reunalla. Puupintainen rakennus kuvastaa hyvin aikakautensa rakennustaiteellisia tavoitteita.

Moottoritien rakentamisen myötä syntyi 1960-luvulla valtatie ja Huruksenlantien liittymäalueelle autovaltaisten yritysten keskittymä. Paikalla toimii edelleenkin vilkas liikenneasema sekä auto-kauppa. Vaikka rakennusten hahmo onkin kovin muuttunut laajennusten sekä remonttien myötä, on alueen ja rakennuskannan ydin edelleen 1960-luvun peruja.

Karhulan alueen ominaispiirteen, kylän halkaisevan moottoritien estevaikutukset korostuvat Malmingin alueella. Malmingin erottaa muusta yhdyskunnasta lisäksi rata. Pohjoisen Karhulan itä-länsi-suuntaisen yhteyden puute rasittaa Malmingin lisäksi muita pohjoisen Karhulan alueita mm. radan toisella puolella olevaa Raittien aluetta.

3. SUOJELUKOHTTEET

Karhulan osayleiskaava-alueella on nykyisin 33 asemakaavalla tai kirkkolailta suojeltua rakennusta tai rakennusryhmää (sr). Näiden olemassa olevien kohteiden lisäksi Karhulan keskustan osayleiskaava 2020 esittää 31 uutta suojelukohdetta (srE) sekä 14 merkittävää rakennuskohdetta (s). Lisäksi kahta olemassa olevaa rky-aluetta täydentämään esitetään 7 uutta arvokasta aluetta. Kohteiden arvottamisessa on käytetty arkistotutkimusta sekä paikan päällä suoritettuja inventointeja. Työ on suoritettu yhteistyössä Kotkan kaupungin sekä Kymenlaakson museon kanssa.

RAKENNETUN YMPÄRISTÖN SUOJELU

rky Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristöalue (RKY)

Rajaus perustuu valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaan museoviraston laatimaan valtakunnalliseen inventointiin. Alueen ominaispiirteet tulee säilyttää. Museoviranomaiselle tulee varata tilaisuus lausunnon antamiseen ennen rakentamista koskevan lupa-asian ratkaisemista.

ma Rakennus- tai kulttuurihistoriallisesti tai kaupunkikuvan kannalta arvokas alue.

Alueen ominaispiirteet tulee säilyttää. Suojelun yksityiskohtainen toteuttamistapa ja lisärakentamismahdollisuudet ratkaistaan asemakaavatasolla. Alueelle voidaan sijoittaa uutta rakentamista ja toteuttaa muita ympäristöön vaikuttavia toimenpiteitä, mikäli ne eivät vaaranna aluekokonaisuuden arvojen säilymistä. Alueella olevista rakennuksista suojeltuja ovat vain rakennussuojelukohde-merkinnällä erikseen osoitetut rakennukset.

RAKENNUSSUOJELU

sr Rakennussuojelukohde

Asemakaavalla suojeltu rakennustaiteellisesti, kulttuurihistoriallisesti tai kaupunkikuvan kannalta arvokas rakennus tai kirkkolain nojalla suojeltu rakennus, (Kirkkolaki 1054/1993 ja laki ortodoksisesta kirkosta 985/2006). Rakennusta ei saa purkaa eikä sen ulkoasuun saa tehdä sellaisia muutoksia, jotka vaarantavat kohteen kulttuurihistoriallisten arvojen säilymisen.

srE Suojeltavaksi esitetty rakennus

Rakennustaiteellisesti, kulttuurihistoriallisesti tai kaupunkikuvan kannalta arvokas rakennus. Suojelun yksityiskohtainen toteuttamistapa ratkaistaan asemakaavatasolla.

s Merkittävä rakennus

Rakennus on aikakautensa edustajana, kaupunkikuvan kannalta tai ympäristön osana merkittävä. Mahdollisen rakennussuojelun tarve ratkaistaan tulevien asemakaavojen yhteydessä.

MUINAISJÄÄNNÖKSET

Osayleiskaava-alueella ei sijaitse löydettyjä / tunnistettuja muinaisjäännöksiä.

1. ALUEELLINEN SUOJELU

VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄ RAKENNETTU KULTTUURIYMPÄRISTÖ Museovirasto, rky.fi 2017

Rajaus perustuu valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaan museoviraston laatimaan valtakunnalliseen inventointiin. Alueen ominaispiirteet tulee säilyttää. Museoviranomaiselle tulee varata tilaisuus lausunnon antamiseen ennen rakentamista koskevan lupa-asian ratkaisemista.

AIEMMAT INVENTOINNIT:

- RKY 09** Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö 2009
x-merkinnällä oleva kohde sijaitsee rky-alueajauksen sisäpuolella
- MK 08** Maakuntakaava 2008, Kymenlaakson rakennuskulttuurikohteet -liite
Numero viittaa maakuntakaavan liitteen kohdenumerointiin
x-merkinnällä oleva kohde sijaitsee kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävällä alueella
- KYM 92** Kymenlaakson rakennuskulttuuri -teos 1992
Numero viittaa teoksen kohdenumerointiin
- KyOYK 13** Kymijoen eteläosan osayleiskaava 2013, Rakennuskulttuuriselvitys -liite
Numero viittaa osayleiskaavan liitteen kohdenumerointiin
- KaOYK 88** Karhulan keskustan osayleiskaava 1988
Kohde on kaavassa sr tai / s merkinnällä
x-merkinnällä oleva kohde on luetteloitu
- YK 86** Kotkan yleiskaava 1986
x-merkinnällä oleva kohde sijaitsee kaavan SR, SR1 tai /s-alueajauksen sisäpuolella
- KKP** Kansallinen kaupunkipuisto, Rakennetut kulttuuriarvokohteet -liite 2012
Numero viittaa puiston perustamisen yhteydessä laaditun liitteen kohdenumerointiin
s-merkinnällä oleva kohde on puiston perustamisen yhteydessä esitetty suojeltavaksi
x-merkinnällä oleva kohde sijaitsee alueella ilman liitteessä esitettyä suojelustatusta

1 KARHULAN TEOLLISUUSYMPÄRISTÖ

Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

1800-l loppu -
Valtakunnallisesti merkittävä

Merkittävä osa Kymijoen varrelle syntynyttä teollisuutta. Toimivat teollisuuslaitokset, niiden ympärille muotoutuneet työntekijöiden asuinalueet sekä tehtaankartano muodostavat monipuolisen, eri aikoina muotoutuneen yhdyskunnan.

RKY 09	x
MK 08	129/-0/-2.0
KYM 92	129.
KyOYK 13	
KaOYK 88	
YK 86	
KKP	

2 KYMIN KIRKKO

Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

1851
Valtakunnallisesti merkittävä
Intendenttikonttori / Engel
Puu / kivi

Kymin kivikirkko on Suomen Intendentinkonttorin 1800-luvun puolivälissä suunnittelema, kivistä rakennettu empiretyylinen ristikirkko. Ympäriällä mm. historiallisesti arvokas hautausmaa, seurakuntatalo 1929 sekä sankarihauta-alue 1943.

RKY 09	x
MK 08	126
KYM 92	126.
KyOYK 13	rk 18-20
KaOYK 88	
YK 86	
KKP	53s.

1. ALUEELLINEN SUOJELU

---

ma

RAKENNUS- TAI KULTTUURIHISTORIAN TAI KAUPUNKIKUVAN KANNALTA ARVOKAS ALUE

Alueen ominaispiirteet tulee säilyttää. Suojelun yksityiskohtainen toteuttamistapa ja lisärakentamismahdollisuudet ratkaistaan asemakaavatasolla. Alueelle voidaan sijoittaa uutta rakentamista ja toteuttaa muita ympäristöön vaikuttavia toimenpiteitä, mikäli ne eivät vaaranna aluekokonaisuuden arvojen säilymistä. Alueella olevista rakennuksista suojeltuja ovat vain rakennussuojelukohde-merkinnällä erikseen osoitetut rakennukset.

AIEMMAT INVENTOINNIT:

- RKY 09** Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö 2009
x-merkinnällä oleva kohde sijaitsee rky-alueajauksen sisäpuolella
- MK 08** Maakuntakaava 2008, Kymenlaakson rakennuskulttuurikohteet -liite
Numero viittaa maakuntakaavan liitteen kohdenumerointiin
x-merkinnällä oleva kohde sijaitsee kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävällä alueella
- KYM 92** Kymenlaakson rakennuskulttuuri -teos 1992
Numero viittaa teoksen kohdenumerointiin
- KyOYK 13** Kymijoen eteläosan osayleiskaava 2013, Rakennuskulttuuriselvitys -liite
Numero viittaa osayleiskaavan liitteen kohdenumerointiin
- KaOYK 88** Karhulan keskustan osayleiskaava 1988
Kohde on kaavassa sr tai / s merkinnällä
x-merkinnällä oleva kohde on luetteloitu
- YK 86** Kotkan yleiskaava 1986
x-merkinnällä oleva kohde sijaitsee kaavan SR, SR1 tai /s-alueajauksen sisäpuolella
- KKP** Kansallinen kaupunkipuisto, Rakennetut kulttuuriarvokohteet -liite 2012
Numero viittaa puiston perustamisen yhteydessä laaditun liitteen kohdenumerointiin
s-merkinnällä oleva kohde on puiston perustamisen yhteydessä esitetty suojeltavaksi
x-merkinnällä oleva kohde sijaitsee alueella ilman liitteessä esitettyä suojelustatusta

1 KYMIJOEN UITTORAKENTEET

Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

1800-l loppu - 1960-l**Valtakunnallisesti merkittävä**

RKY 09	x
MK 08	129
KYM 92	129.1
KyOYK 13	rk 33, 71
KaOYK 88	
YK 86	
KKP	x

Tukin uittoon liittyviä rakenteita usean kilometrin matkalla Korkeakosken jokihaarassa: paalutus, venekuurit, riippusilta. Merkittävä osa maamme ja Kotkan kaupungin sahateollisuuden syntyhistoriaa. Rakenteet vaativat pikaista kunnostamista.

2 VALLESMANNINKADUN ALUE

Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

1960-l**Maakunnallisesti merkittävä****Ulla Hjelt / Tauno Niemioja****Kivi / Punatiili**

RKY 09	
MK 08	x
KYM 92	
KyOYK 13	
KaOYK 88	
YK 86	
KKP	

Yhtenäinen ja edustava 1960-luvun kerrostalojen ryhmä, nauhaikkunat. Kaupunkitilallisesti hieno rakennusten sommitelma urheilukenttää reunustavassa rinteessä.

3 PARILANKADUN ALUE

Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

1954 / 1958**Paikallisesti merkittävä****Teuvo Lindfors / Ulla Hjelt****Kivi**

RKY 09	
MK 08	
KYM 92	
KyOYK 13	
KaOYK 88	
YK 86	
KKP	

Edustava 1950-luvun lopun kerrostaloryhmä yhtenäisen pihapiirin ympärillä. Rakennustaiteellinen kokonaisuus heikentynyt ikkonoiden ja ovien uusimisen yhteydessä.

4 KESKUSKENTÄN ALUE

Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

1949**Valtakunnallisesti merkittävä****Heimo Kautonen****Betoni / Puu**

RKY 09	201302
MK 08	x
KYM 92	
KyOYK 13	
KaOYK 88	
YK 86	
KKP	x

Maisemallisesti hieno urheilukenttäalue Kymijokilaaksossa. Kentän betonirunkoinen katsomo 1500 katsojalle valmistui 1949 pidettyihin Kalevan kisoihin. Katos on vuodelta 1950. Alueen itäisessä rinteessä Bärlundin kartano selä kentän kehitysohjelmaa.

5 KARHULANTIE - KIRKONMÄKI ALUE

Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

1949-1979**Maakunnallisesti merkittävä****mm. Ulla Hjelt****Kivi / Punatiili / Puu**

RKY 09	
MK 08	x
KYM 92	
KyOYK 13	
KaOYK 88	
YK 86	
KKP	

Suomalaisittain harvinaisen jyrkkään rinteeseen rakennettu yhtenäinen pientaloryhmä. Alue koostuu arkkitehtonisesti mielenkiintoisista alkujaan tehtaan johtajille suunnitelluista pientaloista sekä seurakunnan kanttorin virkatalosta.

6 KARHULAN TORIN YMPÄRISTÖ

Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

1955-1963**Paikallisesti merkittävä****Meruman / Sipari / Hjelt****Kivi**

Toria ympäröivä keskusta on yhdenaikaisesti rakentunut 1950- ja 60-lukujen taitteen betoninen kaupunkitila. Mittakaavallisesti ja sommitelmallisesti hyvä ympäristö, joka heijastaa aikakautensa vakaata ja voimakasta teollisuuden ja sitä ympäröivän yhdyskunnan kasvua.

RKY 09

MK 08

KYM 92

KyOYK 13

KaOYK 88

YK 86

KKP

7 KANGASKATU - KORPIKATU ALUE

Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

1950-l, 1960-l**Paikallisesti merkittävä****Kivi / Punatiili / Puu**

Yhtenäinen ja yhdenaikaisesti 1950- ja 60-lukujen aikana rakennettu pientaloalue keskustan itäpuolella. Rakennuskanta koostuu 1950-luvun ns. rintamamiestaloista sekä varsin alkuperäisasuisista 1960-luvun rappauspintaisista pientaloista.

RKY 09

MK 08

KYM 92

KyOYK 13

KaOYK 88

YK 86

x

KKP

2. RAKENNUSSUOJELU

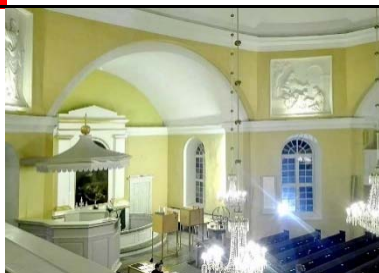
sr

RAKENNUSSUOJELUKOHDE, Asemakaavalla, Kirkkolailla 1054/1993 tai Lailla ortodoksisesta kirkosta 985/2006

Asemakaavalla suojeltu rakennustaiteellisesti, kulttuurihistoriallisesti tai kaupunkikuvan kannalta arvokas rakennus tai kirkkolain nojalla suojeltu rakennus, (Kirkkolaki 1054/1993 ja laki ortodoksisesta kirkosta 985/2006). Rakennusta ei saa purkaa eikä sen ulkoasuun saa tehdä sellaisia muutoksia, jotka vaarantavat kohteen kulttuurihistoriallisten arvojen säilymisen.

AIEMMAT INVENTOINNIT:

- RKY 09** Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö 2009
x-merkinnällä oleva kohde sijaitsee rky-alueajauksen sisäpuolella
- MK 08** Maakuntakaava 2008, Kymenlaakson rakennuskulttuurikohteet -liite
Numero viittaa maakuntakaavan liitteen kohdenumerointiin
x-merkinnällä oleva kohde sijaitsee kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävällä alueella
- KYM 92** Kymenlaakson rakennuskulttuuri -teos 1992
Numero viittaa teoksen kohdenumerointiin
- KyOYK 13** Kymijoen eteläosan osayleiskaava 2013, Rakennuskulttuuriselvitys -liite
Numero viittaa osayleiskaavan liitteen kohdenumerointiin
- KaOYK 88** Karhulan keskustan osayleiskaava 1988
Kohde on kaavassa sr tai / s merkinnällä
x-merkinnällä oleva kohde on luetteloitu
- YK 86** Kotkan yleiskaava 1986
x-merkinnällä oleva kohde sijaitsee kaavan SR, SR1 tai /s-alueajauksen sisäpuolella
- KKP** Kansallinen kaupunkipuisto, Rakennetut kulttuuriarvokohteet -liite 2012
Numero viittaa puiston perustamisen yhteydessä laaditun liitteen kohdenumerointiin
s-merkinnällä oleva kohde on puiston perustamisen yhteydessä esitetty suojeltavaksi
x-merkinnällä oleva kohde sijaitsee alueella ilman liitteessä esitettyä suojelustatusta

1 SUNTIONKATU 18, KYMIN KIRKKO

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki no.
1848	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09 x
Intendenttikonttori / Engel	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08 126
Puu / kivi	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92 126.
Empire-tyylinen puisella keskikupolilla varustettu kivinen ristikirkko. Läntisessä ristivarressa korkea puinen kellotorni. Kolmas kirkkorakennus samalla alueella. Kirkkolain lisäksi suojeltava myös asemakaavalla. Valtakunnallisesti merkittävä (RKY).			KyOYK 13 rk 18 KaOYK 88 YK 86 KKP 53s.

2 KARHULANTIE 36b, KYMIN KIRKKOHERRAN PAPPILA

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki no.
1879	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09 x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08 127.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92 127.
Kertaustyylinen ja koristeellinen pappilarakennus puistomaisessa ympäristössä. Ilmeisesti kolmas samalla paikalla. Nykyisin toimistotiloina. Valtakunnallisesti merkittävä (RKY).			KyOYK 13 rk 22 KaOYK 88 sr YK 86 KKP 22

3 WILLIAM RUTHIN KATU 3, SAVITUPA

F 105 A. Ahlström Oy luettelointi

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki no.
1889	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09 x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08 129
Punatiili	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92 129.1
Rakennukseen liittyy savupiippu. 1932 laajennettu syövytyslaitoksella. Rakennuksessa on toiminut tehtaiden lasimuseo. Laajennus 1900-l lopulla. Nykyisin toimistotiloina. Osa valtakunnallisesti merkittävää teollisuusalueen ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13 KaOYK 88 YK 86 x KKP 20

4 WILLIAM RUTHIN KATU 1, PÄÄKONTTORI

D 100 A. Ahlström Oy luettelointi

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki no.
1903	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09 x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08 129
Kivi	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92 129.1
Jugend tyylinen Karhulan tehtaiden pääkonttori. Valkoiseksi rapattu korsiteellinen rakennus toimii edelleen toimistotiloina. Kulmatorni. Korotettu 1920. Osa valtakunnallisesti merkittävää teollisuusalueen ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13 KaOYK 88 YK 86 x KKP 20

5 WILLIAM RUTHIN KATU 5, LASIVAR. (LAMPUNLASIMAKASIINI)

M 105 A. Ahlström Oy luettelointi

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki no.
1923	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09 x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08 129
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92 129.1
Klassistinen puurakennus. Toiminut viime vuosina tapahtumatilana. Osa valtakunnallisesti merkittävää teollisuusalueen ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13 KaOYK 88 YK 86 x KKP 20

6 KARHULANTIE 17, SUOPYTINKI

B 339 A. Ahlström Oy luettelointi

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki no.
1896	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09 x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08 1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92 129.2
Kolmikerroksinen suuri asuinrakennus. Alin kerros tiiltä, ylemmissä paanupinta. Alkujaan ylimmässä kerroksessa ollut pitkä poistumistieparveke. Porraskäytävässä suuret lasipinnat. Toiminut tehdaspalokunnan rakennuksena. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			
			KyOYK 13
			KaOYK 88 sr
			YK 86 x
			KKP 21

7 SUDENKATU 2, VERSTAPYTINKI

B 338 A. Ahlström Oy luettelointi

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki no.
1899	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09 x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08 1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92 129.2
Kaksikerroksinen paanupintainen asuinrakennus. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			
			KyOYK 13
			KaOYK 88 sr
			YK 86 x
			KKP 21

8 SUDENKATU 7, METSÄPYTINKI

B 331 A. Ahlström Oy luettelointi

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki no.
1899	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09 x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08 1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92 129.2
Kaksikerroksinen paanupintainen asuinrakennus. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			
			KyOYK 13
			KaOYK 88 sr
			YK 86 x
			KKP 21

9 KARHULANTIE 10, ANTIPOFF

B 237 A. Ahlström Oy luettelointi

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki no.
1890-I / 1924	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09 x
/ Karl Lindahl	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08 1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92 129.2
Klassistinen kookas asuinrakennus. Saanut nykyisen asunsa 1924. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			
			KyOYK 13
			KaOYK 88
			YK 86 x
			KKP 21

10 SUDENKATU 3, NELJÄN ASUINRAKENNUKSEN RYHMÄ

B 333 - B336 A. Ahlström Oy luettelointi

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki no.
1890-I	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09 x 201472
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08 1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92 129.2
Tiivis neljän pienen työläis-asuinrakennuksen ryhmä. Ryhmässä myös työläiskotimuseona toiminut Näkin mökki. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			
			KyOYK 13
			KaOYK 88
			YK 86 x
			KKP 21

11 SUDENKATU 5, ASUINRAKENNUS

B 332 A. Ahlström Oy luettelointi

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki no.
1899	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09 x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08 1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92 129.2
1½-kerroksinen paanupintainen asuinrakennus. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13
			KaOYK 88 sr
			YK 86 x
			KKP 21

12 WILLIAM RUTHIN KATU 14, ASUINRAKENNUS

B 239 A. Ahlström Oy luettelointi

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki no.
1890-I	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09 x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08 1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92 129.2
Mittakaavaltaan erittäin pieni "asuinmökki". Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13
			KaOYK 88
			YK 86 x
			KKP 20

13 WILLIAM RUTHIN KATU 12, ASUINRAKENNUS

B 240 A. Ahlström Oy luettelointi

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki no.
1890-I	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09 x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08 1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92 129.2
Alkujaan asuinrakennus, myöhemmin toimistotiloina. Kokonaisuutta täydentää sisäpihan talousrakennukset. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13
			KaOYK 88
			YK 86 x
			KKP 20

14 WILLIAM RUTHIN KATU 10, ASUINRAKENNUS

B 241 A. Ahlström Oy luettelointi

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki no.
1890-I	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09 x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08 1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92 129.2
Alkujaan asuinrakennus, myöhemmin toimistotiloina. Kokonaisuutta täydentää sisäpihan talousrakennukset. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13
			KaOYK 88
			YK 86 x
			KKP 20

15 WILLIAM RUTHIN KATU 8, ASUINRAKENNUS

B 242 A. Ahlström Oy luettelointi

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki no.
1890-I	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09 x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08 1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92 129.2
Alkujaan asuinrakennus, myöhemmin toimistotiloina. Kokonaisuutta täydentää sisäpihan talousrakennukset. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13
			KaOYK 88
			YK 86 x
			KKP 20

16 WILLIAM RUTHIN KATU 6, ASUINRAKENNUS Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

B 243 A. Ahlström Oy luettelointi

1890-I	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
Alkujaan asuinrakennus, myöhemmin toimistotiloina.			KyOYK 13	
Kokonaisuutta täydentää sisäpihan talousrakennukset. Osa			KaOYK 88	
valtakunnallisesti merkittävää työväestön			YK 86	
asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KKP	
			20	

17 WILLIAM RUTHIN KATU 4, ASUINRAKENNUS Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

B 244 A. Ahlström Oy luettelointi

1890-I	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
Alkujaan asuinrakennus, myöhemmin toimistotiloina.			KyOYK 13	
Kokonaisuutta täydentää sisäpihan talousrakennukset. Osa			KaOYK 88	
valtakunnallisesti merkittävää työväestön			YK 86	
asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KKP	
			20	

18 WILLIAM RUTHIN KATU 2, MAXIMOFF Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

B 245 A. Ahlström Oy luettelointi

1890-I	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
Alkujaan asuinrakennus, myöhemmin toimistotiloina. Osa			KyOYK 13	
valtakunnallisesti merkittävää työväestön			KaOYK 88	
asuinaluekokonaisuutta (RKY).			YK 86	
			KKP	
			20	

19 ANTINTIE 6, ASUINRAKENNUS Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

B 246 A. Ahlström Oy luettelointi

1890-I	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
Alkujaan asuinrakennus, myöhemmin toimistotiloina.			KyOYK 13	
Paanujulkisivut. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön			KaOYK 88	
asuinaluekokonaisuutta (RKY).			YK 86	
			KKP	
			20	

20 ANTINTIE 4, ASUINRAKENNUS Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

B 247 A. Ahlström Oy luettelointi

1884	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
Alkujaan asuinrakennus, myöhemmin toimistotiloina.			KyOYK 13	
Paanujulkisivut. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön			KaOYK 88	
asuinaluekokonaisuutta (RKY).			YK 86	
			KKP	
			20	

21 ANTINTIE 7, MESTARIN ASUINRAKENNUS

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

B 156 A. Ahlström Oy luettelointi

1890-I	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
Alkujaan asuinrakennus, myöhemmin toimistotiloina. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	20

22 ANTINTIE 5, MESTARIN ASUINRAKENNUS

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

B 157 A. Ahlström Oy luettelointi

1890-I	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
Alkujaan asuinrakennus, myöhemmin toimistotiloina. Laajennusosa sekä 2000-luvulla rakennettu avokuisti. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	20

23 WILLIAM RUTHIN KATU 11, ASUIN- / LIIKERAKENNUS

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

B 110 A. Ahlström Oy luettelointi

1890-I	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
Alkujaan asuinrakennus, myöhemmin toimistotiloina. Rakennuksessa toiminut mm. leipomo, lasimymälä ja lasten teatteri. Nurkkassa ollut ovi poistettu. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	x
			KKP	20

24 WILLIAM RUTHIN KATU 9, ASUINRAKENNUS

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

B 111 A. Ahlström Oy luettelointi

1890-I	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
Alkujaan asuinrakennus, myöhemmin toimistotiloina. Toiminut myös päiväkotina. Kokonaisuutta täydentää sisäpihan talousrakennukset. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	x
			KKP	20

25 WILLIAM RUTHIN KATU 9, ASUIN- / PORTTIRAKENNUS

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

B 113 A. Ahlström Oy luettelointi

1890-I	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
Mielenkiintoinen tehtaan entinen porttirakennus. Tehtaan portti ollut rakenuksen seinän keskeltä. Työntekijät kulkeneen ovista kellokortin leimaten. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	x
			KKP	20

26 KARHUNKATU 23, ASUINRAKENNUS

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki no.

B 322 A. Ahlström Oy luettelointi

1917	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
Valter & Ivar Thomé	Kulttuurihistoriallinen		MK 08	1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen		KYM 92	129.2
Sopusuhtainen asuinrakennus 1920-l klassisimia.			KyOYK 13	
Sisäänkäynneissä koristeelliset ikkunat sekä kaarevat katokset puuleikkauksin. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KaOYK 88	/s
			YK 86	
			KKP	21

27 SUDEN-, KOKKOLAN- JA KARHUNKATU, 4-PERHEEN TALOT

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki no.

B 313 - B 320, B 342 - B 345 A. Ahlström Oy luettelointi

1918 - 1926	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
Karl Lindahl	Kulttuurihistoriallinen		MK 08	1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
12 kpl asuinrakennuksia, klassismia. Rakennukset jaettu kahtia pituus ja poikkisuunnassa. Näin syntyy 4 samanlaista asuntoa. Kokonaisuudessa talusrakennuksia. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	/s
			YK 86	x
			KKP	21

28 SUDEN-, KOKKOLAN- JA KARHUNKATU, 4-PERHEEN TALOT

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki no.

B 346 - B 350 A. Ahlström Oy luettelointi

1936	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
Karl Lindahl	Kulttuurihistoriallinen		MK 08	1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
5 kpl asuinrakennuksia, klassismia. Lähes identtisiä edelliisiin nähden. 20-l ja 30-l rakennuksissa pieniä keskinäisiä eroavaisuuksia mm. kattolyhyissä ja rakennuksen kulmiin lisätyissä porrashuoneiden pienissä ikkunoissa. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	/s
			YK 86	x
			KKP	21

29 AHMANKATU 4, 6 JA 8, MESTARITALOT

Arvo Aiemmat in Pakki no.

B 364 - B 366 A. Ahlström Oy luettelointi

1945	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
Gunnar Aspelin	Kulttuurihistoriallinen		MK 08	1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
3 kpl yksinkertaisia asuinrakennuksia, klassismia. Rakennus on jaettu kahdeksi identtiseksi asunnoksi poikkisuuntaisella väliseinällä. Rakennuksista 3 on purettu 1900-l lopulla. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	x
			KKP	21

30 KARHULANTIE 21, PYP:N TALO / LEIJONATALO

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki no.

1939	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
Alvar Aalto	Kulttuurihistoriallinen		MK 08	1292.0
Kivi	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
Alunperin pankki- / asuinrakennukseksi suunniteltu funktis-rakennus. Korkeampi asuinosa sekä matala liikeosa suurilla lasipinnoilla. Noudattaa Aallon kaksi vuotta aiemmin laatimaa alueellista kaavasuunnitelmaa. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	sr
			YK 86	x
			KKP	21

31 KARHUNKATU 18, TENNISALOT

B 325 A. Ahlström Oy luettelointi

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki nro.
1945 - 1947	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09
Alvar Aalto	Kulttuurihistoriallinen		MK 08
Kivi	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92
Karhulan tenniskenttä antoi nimen myös Karhunkadun tennistaloille. Väljä ja puistomainen kaupunginosa. Kahden lamellikerrostalon sekä pitkän lautarakenteisen talousrakennuksen luoma kokonaisuus. Talousrakennus suojeltava kokonaisuuden osana. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13
			KaOYK 88
			YK 86
			KKP
			1292.0
			129.2
			/s
			21

32 KARHUNKATU 16, TENNISALOT

B 326 A. Ahlström Oy luettelointi

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki nro.
1947	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09
Alvar Aalto	Kulttuurihistoriallinen		MK 08
Kivi	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92
Karhulan tenniskenttä antoi nimen myös Karhunkadun tennistaloille. Väljä ja puistomainen kaupunginosa. Kahden lamellikerrostalon sekä pitkän lautarakenteisen talousrakennuksen luoma kokonaisuus. Talousrakennus suojeltava kokonaisuuden osana. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13
			KaOYK 88
			YK 86
			KKP
			1292.0
			129.2
			/s
			21

33 KAUNISMÄENKATU 4, BUNGALOW -TYYPPIPALO

B 354 A. Ahlström Oy luettelointi

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki nro.
1953	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09
Alvar Aalto / Paul Bernoulli	Kulttuurihistoriallinen		MK 08
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92
Kaunismäen vanhasta rakennuskannasta on jäljellä vain Frank Lloyd Wrightin suunnitelmien innoittama "bungalow" -tyyppitalo 2.02k. Rakennuksen on suunnitellut Aallon toimistossa Aallon tyyppitalosuunnitelman (1940) pohjalta sveitsiläinen Bernoulli / Hammarström. Rakennettu tehtaan paikallisjohtajan asunnoksi. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13
			KaOYK 88
			YK 86
			KKP
			1292.0
			129.2
			/s
			21

2. RAKENNUSSUOJELU

---

srE

SUOJELTAVAKSI ESITETTY RAKENNUS

Rakennustaiteellisesti, kulttuurihistoriallisesti tai kaupunkikuvan kannalta arvokas rakennus. Suojelun yksityiskohtainen toteuttamistapa ratkaistaan asemakaavatasolla.

AIEMMAT INVENTOINNIT:

- RKY 09** Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö 2009
x-merkinnällä oleva kohde sijaitsee rky-alueajauksen sisäpuolella
- MK 08** Maakuntakaava 2008, Kymenlaakson rakennuskulttuurikohteet -liite
Numero viittaa maakuntakaavan liitteen kohdenumerointiin
x-merkinnällä oleva kohde sijaitsee kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen
kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävällä alueella
- KYM 92** Kymenlaakson rakennuskulttuuri -teos 1992
Numero viittaa teoksen kohdenumerointiin
- KyOYK 13** Kymijoen eteläosan osayleiskaava 2013, Rakennuskulttuuriselvitys -liite
Numero viittaa osayleiskaavan liitteen kohdenumerointiin
- KaOYK 88** Karhulan keskustan osayleiskaava 1988
Kohde on kaavassa sr tai / s merkinnällä
x-merkinnällä oleva kohde on luetteloitu
- YK 86** Kotkan yleiskaava 1986
x-merkinnällä oleva kohde sijaitsee kaavan SR, SR1 tai /s-alueajauksen sisäpuolella
- KKP** Kansallinen kaupunkipuisto, Rakennetut kulttuuriarvokohteet -liite 2012
Numero viittaa puiston perustamisen yhteydessä laaditun liitteen kohdenumerointiin
s-merkinnällä oleva kohde on puiston perustamisen yhteydessä esitetty suojeltavaksi
x-merkinnällä oleva kohde sijaitsee alueella ilman liitteessä esitettyä suojelustatusta

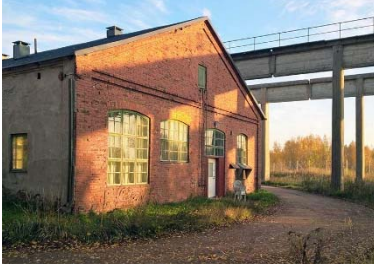
1 KARHULANTIE 46, KUNTALA, BÄRLUNDIN KARTANO Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki no.

1880-l	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	201326
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	x
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	128.
Kärjäkirjuri ja koulumestari E. Bärlundin rakennuttama kookas hirsirakennus. Myöhemmin toiminut lukkarin asuntona ja Kymin kunnan toimistotiloina. Kokonaisuuteen kuuluu hirsirunkoinen talousrakennus sekä maakellari.			KyOYK 13	rk 21
			KaOYK 88	x
			YK 86	
			KKP	56s.

2 KARHULANNIEMI, RAUTAMUOTTIPAJA Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki no.

F 103 A. Ahlström Oy luettelointi

1800-l loppu	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	129
Punatiili	Kaupunkikuvallinen		KYM 92	129.1
Tehtasalueen vanhinta säilynyttä kerrostumaa. 1930-luvulla pajaan liitettiin lasihiomo. Osa valtakunnallisesti merkittävää teollisuusalueen ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	

3 KARHULANNIEMI, LASITEHTAAN KOELAITOS JA KORJAAMO Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki no.

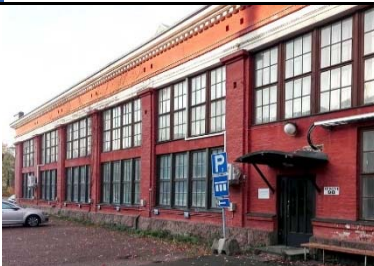
F 161 A. Ahlström Oy luettelointi

1891	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	129
Punatiili	Kaupunkikuvallinen		KYM 92	129.1
Tiilinen korjaamorakennus Sahaniemessä Kymijoen rannassa. Tehtasalueen vanhimpia säilyneitä rakennuksia. Myöhempiä laajennuksia. Vieressä betonisia nostolaitteita. Osa valtakunnallisesti merkittävää teollisuusalueen ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	

4 PAJATIE 65, KONEPAJAN PIIRUSTUSKONTTORI ENT. VARASTO Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki no.

M 153 A. Ahlström Oy luettelointi

1905	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	129
Punatiili	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.1
Punatiilinen klassista tiiliarkkitehtuuria edustava rakennus. Merkittävä osa tehtaan entisen pääportin aluetta. 2010-luvulla länsipäätyn rakennettu uusi lasipintainen porrashuone. Osa valtakunnallisesti merkittävää teollisuusalueen ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	

5 KESKUSVARASTO ENT. KOKOONPANOHALLI Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki no.

F 150 - F 152 A. Ahlström Oy luettelointi

1916 - 1917	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	129
Punatiili	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.1
Yhtenäinen klassististen rakennusten kokonaisuus, jota on täydentänyt vesisäiliörakennus 1934, muuntaja 1936 sekä savupiippu. Merkittävä osa tehtaan entisen pääportin aluetta. Osa valtakunnallisesti merkittävää teollisuusalueen ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	

6 KARHULANTIE 11, SAUNA / TEHDASPALOKUNTA

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

D 300 A. Ahlström Oy luettelointi

1924	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	1292.0
Betonitiili	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
1920-l klassismia. Alkujaan sauna- ja pesularakennus, nykyisin tehdaspalokunnan asema. Kokonaisuuteen kuulu puinen talousrakennus. Osa valtakunnallisesti merkittävää teollisuusalueen ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	

7 ANTINTIE 2, PUUHIOMO

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

F 253 A. Ahlström Oy luettelointi

1926 / 1934-1935	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
Karl Lindahl	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	129
Betonitiili	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.1
Klassistinen suuri betonitiilinen tehdasrakennus, alkujaan vientihiomo. Alkuperäinen hahmo osin peittyneet uudemman kerroksen alle. Osa valtakunnallisesti merkittävää teollisuusalueen ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	

8 AHLSTRÖMINTIE 25a, PÄÄMUUNTAMO

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

D 255 A. Ahlström Oy luettelointi

1936 / laaj.1956,1966	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
Karl Lindahl	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	129
Betonitiili	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.1
Klassistinen suuri päämuuntamo. Länsipäässä jyrkät torni. Kuuluu kiinteästi puuhiomon kanssa samaan kokonaisuuteen. Osa valtakunnallisesti merkittävää teollisuusalueen ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	x

9 KARHULANNIEMI, KONEPAJAN KONTTORI

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

F 140 A. Ahlström Oy luettelointi

1946-1948	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
Alvar Aalto	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	129
Punatiili	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.1
Funktionalistinen kookas toimistorakennus. Julkisivuja leimaavat voimakkaat nauhaikkunat sekä päädyssä lasitiilestä muuratut valoaukot. Osa valtakunnallisesti merkittävää teollisuusalueen ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	

10 KARHULAN HOVI, JOHTAJAN ASUNTO

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

B 206 A. Ahlström Oy luettelointi

1850 / 1892	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
Ricardo Björnberg	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	129.0
Kivi	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
Karhulan kartanon 1850-luvulta oleva päärakennus rakennettiin uudestaan 1892. Ranskalaista aatelistinnaa jäljittelevä rakennus valmistui komean puiston keskelle William Ruthin asunnoksi. Osa valtakunnallisesti merkittävää Karhulan Hovin ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	rk 27, 30
			KaOYK 88	sr/s
			YK 86	x
			KKP	57s.

11 KARHULAN HOVI, VIERASMAJA

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

B 214 A. Ahlström Oy luettelointi

1902	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	129.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
Koristeellinen paanupintainen alun perin asuinrakennus. Klassistista rakennusta leimaavat pitkät koristeelliset räystäät, sekä useat kiuasit ja kiviterassi. Sisätiloiltaan merkittävästi muuttunut. Osa valtakunnallisesti merkittävää Karhulan Hovin ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	rk 29
			KaOYK 88	sr/s
			YK 86	x
			KKP	57s.

12 KARHULAN HOVI, ASUINRAKENUS (MESTARIN TALO)

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

B 312 A. Ahlström Oy luettelointi

1921 ?	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	129.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
Alun perin asuinrakennus. Klassistista rakennusta leimaavat pitkät koristeelliset räystäät. Sisätiloiltaan merkittävästi muuttunut. Rakennusta ilmeisesti muutettu 1921. Osa valtakunnallisesti merkittävää Karhulan Hovin ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	rk 28
			KaOYK 88	sr/s
			YK 86	x
			KKP	57s.

13 KARHULAN HOVI, ASUINRAKENUS

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

B 207 A. Ahlström Oy luettelointi

1902	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	129.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
Klassistinen alun perin asuinrakennuksena toiminut Rakennukselle leimaa antavissa erittäin pitkissä räystäissä piirteitä alppialueiden rakentamistyylisiä. Osa valtakunnallisesti merkittävää Karhulan Hovin ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	rk 24
			KaOYK 88	sr/s
			YK 86	x
			KKP	57s.

14 KARHULAN HOVI, ASUINRAKENUS

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

B 208 A. Ahlström Oy luettelointi

1918	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	129.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
Klassistinen yksinkertainen entinen asuinrakennus. Osa valtakunnallisesti merkittävää Karhulan Hovin ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	rk 23
			KaOYK 88	sr/s
			YK 86	x
			KKP	57s.

15 KARHULAN HOVI, RAPUMAJA

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

D 205 A. Ahlström Oy luettelointi

1932	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	129.0
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
Klassinen kaunis huvimaja maisemallisesti erittäin kauniilla paikalla. Sisätilassa seinämaalauksia, signeeraus K.A-Trapp 1932. Osa valtakunnallisesti merkittävää Karhulan Hovin ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	rk 26
			KaOYK 88	sr/s
			YK 86	x
			KKP	57s.

16 KARHULAN HOVI, PUUTARHAVARASTO

M 205 A. Ahlström Oy luettelointi

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki no.
1800-l	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92
Aumakattoinen ja paanupintainen klassinen makasiinrakennus. Osa valtakunnallisesti merkittävää Karhulan Hovin ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13
			rk 25
			KaOYK 88
			sr/s
			YK 86
			x
			KKP
			57s.

17 KARHULAN HOVI, VILJA-AITTA

M 207 A. Ahlström Oy luettelointi

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki no.
1800-l	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92
Aumakattoinen ja paanupintainen klassinen makasiinrakennus. Osa valtakunnallisesti merkittävää Karhulan Hovin ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13
			KaOYK 88
			sr/s
			YK 86
			x
			KKP
			57s.

18 SUDENKATU 9, ASUINRAKENNUS

B 312 A. Ahlström Oy luettelointi

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki no.
1918	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08
Puu	Kaupunkikuvallinen		KYM 92
1920-luvun klassistinen paritalo. Poikkeaa hieman ympäristön tyyppitaloista. Sopusuhtainen pilaren kannateltu sisäänkäyntikatos sekä avokuistrakenne. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13
			KaOYK 88
			/s
			YK 86
			x
			KKP
			21

19 MÄLLINKATU 1a, RAUHALAN PUUKOULU

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki no.
1881 /1916	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92
Klassinen puinen koulurakennus. William Ruthin 1881 tehdasalueelle rakennuttama kansakoulu. Siirretty teollisten prosessien tieltä 1910-luvulla Rauhalaan. Toimii nykyisin päiväkotina.			KyOYK 13
			KaOYK 88
			YK 86
			KKP

20 VESIVALLINTIE 16, KARHULAN YHTEISKOULU

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki no.
1923	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09
M. Estling	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92
Suomenkielinen yhteiskoulu "Puulinna", 20-l klassismia edustava kookas hirsirakennus. Samaan pihapiiriin 1900-l puolivälin jälkeen rakennettiin vaihteittain kivikoulu. Puukoulu on ollut vuodesta 2005 tyhjiällä sisäilmaongelmien vuoksi.			KyOYK 13
			KaOYK 88
			x
			YK 86
			KKP
			201344
			301760
			136.

21 SAMPOKUJA 6, SEURATALO SAMPO

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki nro.
1923	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92
20-l klassismia edustava suuri seuratalo, joka korvasi vanhan paikalla olleen pienemmän rakennuksen vuonna 1923. Laajennuksia mm. eteinen 1947. Sampo on ilmeisesti Kymenlaakson suurin hirsirakennus ja se on nykyisin ydinkeskustan viimeisiä puurakennuksia.			KyOYK 13
			KaOYK 88
			YK 86
			KKP

22 SUNTIONKATU 18, SEURAKUNTALO

Kuva: Kotka-Kymin seurakunta

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki nro.
1929	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09 x
Ilmari Launis	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08 126
Kivi	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92 126.
1920-l klassismia edustava sopusuhtainen seurakuntatalo. Rakennus sijaitsee kirkonmäen jyrkän rinteessä. Rapatussa julkisivussa yksinkertaisia koristeaiheita ja kaari-ikkunoita. Osa valtakunnallisesti merkittävää ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13 rk 19
			KaOYK 88
			YK 86
			KKP 54s.

23 ASUINRAKENNUS "SHANGHAI"

B 308 A. Ahlström Oy luettelointi

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki nro.
1936 - 1937	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09 x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08 1292.0
Kivi	Kaupunkikuvallinen		KYM 92 129.2
Funkistyylinen yksiportainen lasitehtaan teknikoiden asuinrakennus. Portaikossa tammiovet ja suuret ikkunapinnat. Julkisivurappauksessa "oman" tehtaan lasimurskaa. Nyk. tyhjillään. Pyp:n talon ohella ainoa toteutunut A. Aallon 1937 laatimasta aluesuunnitelmasta. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13
			KaOYK 88
			YK 86
			KKP

24 KARHULANTIE 31, ASUIN- / LIIKERAKENNUS

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki nro.
1937	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09
Väinö Vähäkallio	Kulttuurihistoriallinen		MK 08
Kivi	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92
Edustava asuin- liikerakennus Karhulan keskustassa. Kuuluu kolmen modernistisen rakennuksen ketjuun, jotka muodostavat merkittävän osan "kivi-Karhulan" ilmeestä.			KyOYK 13
			KaOYK 88
			YK 86
			KKP

25 URHEILUKATU 2, KESKUSKENTÄN KAHVILAPAVILJONKI

	Arvo	Aiemmat inventoinnit	Pakki nro.
1949	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09 201302
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08 x
Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92
1949 Kalevan kisoihin valmistunut kahvilapaviljonki keskustan itäisessä rinteessä. Kaunis funktionalistinen olemus, suuret lasipinnat ja luonnokivisokkeli. Ympärillä luonnokiviterasseja.			KyOYK 13
			KaOYK 88
			YK 86
			KKP x

26 KARHULANTIE 23, LIIKE-/ TOIMISTORAKENNUS

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki no.

1950	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
L. Aarnio	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	
Kivi	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	
Aallon PYP:n talon 50-luvun funktionalistinen pikkuveli. Rapattu liikerakennus, jossa on toiminut kauppaliikkeitä, ravintola ja hotelli sekä myöhemmin virastoja. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	

27 SUNTIONKATU 18, HELILÄN SIUNAUSKAPPELI

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki no.

1954	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
Vilho Rikka	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	
Kivi	Kaupunkikuvallinen		KYM 92	
Kirkon itäpuolella sijaitseva siunauskappeli on rakennettu vuonna 1954. Kappelissa on istumatilaa 30 henkilölle. Tyyliään sodan jälkeistä funkista. Osa valtakunnallisesti merkittävää ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	55s.

28 KARHULANTIE 33, SEURAKUNTAKESKUS

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki no.

1958	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	
Osmo Sipari	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	
Kivi	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	
Edustava toimisto- kokoonumisrakennus Karhulan keskustassa. Kuuluu kolmen modernistisen rakennuksen ketjuun, jotka muodostavat merkittävän osan "kivi-Karhulan" ilmeestä.			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	

29 VESIVALLINAUKIO 1, ASUIN- / LIIKERAKENNUS "TAPULI"

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki no.

1958	Rakennustaiteellinen		RKY 09	
Osmo Sipari	Kulttuurihistoriallinen		MK 08	
Kivi	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	
Edustava 10 kerroksinen asuin- liikerakennus Karhulan keskustassa. Toriympäristön dominantti. Kuuluu kolmen modernistisen rakennuksen ketjuun, jotka muodostavat merkittävän osan "kivi-Karhulan" ilmeestä.			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	

30 SAMMONKATU 8, VESITORNI

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki no.

1960	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	
Kauko Tiuhonen	Kulttuurihistoriallinen		MK 08	
Kivi / Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	
Karhulan sienimäisen vesitornin siluetti on alueen maamerkki. Joen ja säiliön vesipintojen ero on 57m. Näköalatasanne ei ole enää yleisölle avoinna. Geometristä olemusta heikentävät pintaan asennetut valaisimet, sadevesikourut ja tekniset laitteet.			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	

31 KARHUNKATU 12, ASUINRAKENNUS

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

B 327 A. Ahlström Oy luettelointi

1961	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
Ulla Hjelt	Kulttuurihistoriallinen		MK 08	1292.0
Kivi	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2

Vanhempi Hjeltin suunnitteleman kahden eri aikakausia edustavan rakennuksen kokonaisuudesta. Karhunkatu 12 edustaa sodanjälkeistä funkista. Pitkä lamellirakennus polveilee maastonmuotojen mukaan. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).

KyOYK 13	
KaOYK 88	/s
YK 86	
KKP	

2. RAKENNUSSUOJELU

S

MERKITTÄVÄ RAKENNUS

Rakennus on aikakautensa edustajana, kaupunkikuvan kannalta tai ympäristön osana merkittävä. Mahdollisen rakennussuojelun tarve ratkaistaan tulevien asemakaavojen yhteydessä.

AIEMMAT INVENTOINNIT:

- RKY 09** Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö 2009
x-merkinnällä oleva kohde sijaitsee rky-alueajauksen sisäpuolella
- MK 08** Maakuntakaava 2008, Kymenlaakson rakennuskulttuurikohteet -liite
Numero viittaa maakuntakaavan liitteen kohdenumerointiin

kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävällä alueella
- KYM 92** Kymenlaakson rakennuskulttuuri -teos 1992
Numero viittaa teoksen kohdenumerointiin
- KyOYK 13** Kymijoen eteläosan osayleiskaava 2013, Rakennuskulttuuriselvitys -liite
Numero viittaa osayleiskaavan liitteen kohdenumerointiin
- KaOYK 88** Karhulan keskustan osayleiskaava 1988
Kohde on kaavassa sr tai / s merkinnällä
x-merkinnällä oleva kohde on luetteloitu
- YK 86** Kotkan yleiskaava 1986
x-merkinnällä oleva kohde sijaitsee kaavan SR, SR1 tai /s-alueajauksen sisäpuolella
- KKP** Kansallinen kaupunkipuisto, Rakennetut kulttuuriarvokohteet -liite 2012
Numero viittaa puiston perustamisen yhteydessä laaditun liitteen kohdenumerointiin
s-merkinnällä oleva kohde on puiston perustamisen yhteydessä esitetty suojeltavaksi
x-merkinnällä oleva kohde sijaitsee alueella ilman liitteessä esitettyä suojelustatusta

1 KARHULANNIEMI, ASUINRAKENNUS

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki no.

B 170 A. Ahlström Oy luettelointi

1890-l	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	129
Puu	Kaupunkikuvallinen		KYM 92	129.1
Kertaustyylinen koristeellinen 1800-l lopun asuinrakennus Sahaniemessä. Myöhemmin toimistona. Osa valtakunnallisesti merkittävää teollisuusalueen ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	

2 KARHULAN HOVI, NAVETTA

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki no.

L 219 A. Ahlström Oy luettelointi

1909	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08	129.0
Kivi / puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92	129.2
Osa valtakunnallisesti merkittävää Karhulan Hovin ympäristökokonaisuutta (RKY). Jäänyt 1980-luvulla rakennetun Ahlströmintien eteläpuolelle jääden eristyksiin muusta pihapiiristä. Maantasokerroksen rapatussa julkisivussa pilasteriaiheet. Toinen kerros lautarakenteinen.			KyOYK 13	
			KaOYK 88	sr
			YK 86	
			KKP	

3 KARHULANNIEMI, VETURITALLI

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki no.

D 440 A. Ahlström Oy luettelointi

1926	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen		MK 08	129
Punatiili	Kaupunkikuvallinen		KYM 92	129.1
Klassinen punatiilinen veturitalli. Osa valtakunnallisesti merkittävää teollisuusalueen ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	

4 KARHULANNIEMI, PUMPPUHUONE

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki no.

D 210 A. Ahlström Oy luettelointi

1920	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen		MK 08	129
Kivi	Kaupunkikuvallinen		KYM 92	
Mielenkiintoinen pumppuhuone-rakennus aivan joenrannassa kiinni. Klassiset päätykolmiot ja koko rakennusta kiertävä hammaslista. Laajennettu 1926. Osa valtakunnallisesti merkittävää teollisuusalueen ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	rk 32
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	

5 KARHULANNIEMI, VEDENPUHDISTUSLAITOS

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki no.

D 209 A. Ahlström Oy luettelointi

1938	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen		MK 08	129
Kivi	Kaupunkikuvallinen		KYM 92	
Edustava funktionalistinen tasakattoinen vesilaitos aivan joenrannassa kiinni. Osa valtakunnallisesti merkittävää teollisuusalueen ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	rk 31
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	

6 KARHULANNIEMI, LASIVARASTO

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

M 108 A. Ahlström Oy luettelointi

1949	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
Alvar Aalto	Kulttuurihistoriallinen		MK 08	129
Punatiili	Kaupunkikuvallinen		KYM 92	129.1
Rakennus on osin tuhoutunut tulipalossa ja osin peittynyt uudempien kerrosten alle. Rakennuksessa alkujaan olleen kattoikkunarakenteen hahmo säilynyt. Osa valtakunnallisesti merkittävää teollisuusalueen ympäristökokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	

7 SAMMONKATU 14, ASUINRAKENNUS

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

1910-l	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	
	Kulttuurihistoriallinen		MK 08	
Puu	Kaupunkikuvallinen		KYM 92	
Yhtenäinen ja mielenkiintoinen 1900-luvun alun päärakennus ja pihapiiri. Viimeisiä puisia asuinrakennuksia keskustassa.			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	

8 KARHUNKATU 27, ASUINRAKENNUS, TYÖNJOHTAJAKERHO

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

B 323 A. Ahlström Oy luettelointi

1917	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	x
	Kulttuurihistoriallinen		MK 08	1292.0
Puu	Kaupunkikuvallinen		KYM 92	
Kookas klassinen asuinrakennus. Julkisivuissa hillittyjä koristeistoituksia. Toiminut 1900-luvun loppupuolella tehtaan työnjohtajakerhon kerhorakennuksena. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			KyOYK 13	
			KaOYK 88	/s
			YK 86	
			KKP	

9 PARILANKATU 4, ASUINRAKENNUS

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

1927	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	
	Kulttuurihistoriallinen		MK 08	
Puu	Kaupunkikuvallinen		KYM 92	
Tyypillinen 1920-1930-lukujen taitteen asuinrakennus. Päärakennuksen ja talousrakennuksen luoma kokonaisuus. Ulkoisesti alkuperäisasussa.			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	

10 YHTIÖKATU 14, ASUINRAKENNUS

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

1930	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09	
	Kulttuurihistoriallinen		MK 08	
Puu	Kaupunkikuvallinen		KYM 92	
Tyypillinen 1920-1930-lukujen taitteen asuinrakennus. Ulkoisesti alkuperäisasussa. Rakennettu poikittain jyrkkään rinteeseen.			KyOYK 13	
			KaOYK 88	
			YK 86	
			KKP	

11 VESIVALLINTIE 21, TOIMISTORAKENNUS

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

1920-l	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09
	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08
Puu	Kaupunkikuvallinen		KYM 92
Alkujaan asuinrakennus ns. Kuparin talo. Kauppalan kunnalliskirjastona 1952 alkaen. Nykyisin toimistona.			
			KyOYK 13
			KaOYK 88
			YK 86
			KKP

12 KARHULANTIE 62, ASUINRAKENNUS, KANTTORILA

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

1949	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09
Ulla Hjelt	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08 x
Kivi	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92
Kymen seurakunnan kanttorin virka-asunto Kymijokilaakson itäisellä rinteellä. Aumakattoinen rakennus on tyyliltään sodanjälkeistä funktionalismia. Pihapiirissä poikkirinteeseen rakennettu puinen piharakennus.			
			KyOYK 13
			KaOYK 88
			YK 86
			KKP

13 KARHULANTIE 70, ASUINRAKENNUS

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

1960	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09
Ulla Hjelt	Kulttuurihistoriallinen	x	MK 08 x
Kivi / Puu	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92
Ahlströmin paikallisjohtajan asunnoksi rakennettu modernistinen pientalo Kymijoen itäisessä rinteessä.			
			KyOYK 13
			KaOYK 88
			YK 86
			KKP

14 KARHUNKATU 14, ASUINRAKENNUS

Arvo Aiemmat inventoinnit Pakki nro.

1972	Rakennustaiteellinen	x	RKY 09 x
Ulla Hjelt	Kulttuurihistoriallinen		MK 08 1292.0
Punatiili	Kaupunkikuvallinen	x	KYM 92 129.2
Uudempi Hjeltin suunnitteleman kahden eri aikakausia edustavan rakennuksen kokonaisuudesta. Karhunkatu 14 edustaa modernia aikaa. Tasakatto, punatiilijulkisivut, nauhaikkunat. Osa valtakunnallisesti merkittävää työväestön asuinaluekokonaisuutta (RKY).			
			KyOYK 13
			KaOYK 88 /s
			YK 86
			KKP

B 328 A. Ahlström Oy luettelointi